

quod ipse vocat Ornithogalon maius, Clusius obseruauit. Non itaque omnis fert omnia tellus. Turci vocant Giul catamer lalè.

Narcissus Constantinopolitanus, quem *Ziden Sari* vocant, iam demum ab amico ex illis locis trāsmissus, bulbo anguloso, nec admodum oblongo, tunica tenui nigra vestito, cuius florem proximo anno expecto, vt & aliorum, quos simul accepi nomine *Zirimcada* Catamer floribus albis & luteis.

Narcissus albus maior & minor.

Narcissus iuncifolius maior & minor, odoratissimo flore, vterq; hyemis acrioris impatiens.

Narcissus luteus præcox & serotinus, flore duplici & multiplici. Codiaminum Plinij quorundam ob nolæ formam.

Narcissus ex luteo pallidus, flore pleno, nullo intus calice.

Narcissus luteus polyanthos, id est, plures vno caule flores gerens, si & illi asseruandus, brumæ sæuitiæ impatientissimus.

Narcissus autumnalis luteus, Clusio in Hisp. *Lirion* Theoph.

Narcissus Persicus Clusii in Pann. Hic lubentius quam ille frigori nostro assuescit.

Nasturtium tam latifolium quam nostras. Aqua huius stillatitia pota sanguinis reiectionibus prodesse traditur ab Alexandro Benedicto. Semen eius contra vermes recte vsurpatur. Idem contusum & in vino exhibitum feliciter datur in casu & sanguine concreto, vt sudor inde excitetur, quod vsitatum esse in Austria & Vngaria Dom. Clusius in suis obseru. Pannonicis annotauit. Semina quædam vetusta, vt *Nasturtij*, *Apij*, &c. celerius nascuntur quam recentia, quod èt Theophrastus annotauit. Cibus fuit Persarum, vt apparet ex Xenoph. Cyri *anabasis*. Iubentur *Nasturtium* edere apud Comicos, qui parum animi habent.

Nasturtium Indicum Dodonei, cuius descriptio apud eundem, nec non apud Lobelium & Costam, qui cruentum florem inscribit,

bit, legi potest, denique etiam in Lugdunensi herbario. Iconem vero ex ipsa planta, qualis mihi nata fuit, affabre depictam cum aliis modo damus.

Nepa, sic Scorpium vertit apud Theophrastum Theodorus, in fictilibus asseruanda. In Gallia & Hispania frequens.

Nepeta, & minor species dicta Nepetella.

Nepeta Germanica, Gattaria vulgo; quia Feles ea herba plurimum delectantur, quod non semel obseruauimus. Huius decoctum in suffocatione matricis, ut & herbae olfactus plurimum conducit. Prioris vero usus in pellenda scabie, si ex ea in aqua decocta, loca saepe foueantur.

Nerion siue Rhododaphne, siue Rhododendrum, Oleandrum vulgo, flore rubescente & albo. Diligenter in fictilibus asseruanda. Crescit copiose, ut D. Rauuolfus obseruauit, circa Tripolim, ubi incolae vocant Desse, itemque in Greta. Mirum, inquit Plinius, Rhododendri folia quadrupedibus venenum esse, homini vero contra serpentes praesidium, ruta adhibita & è vino pota. In Hispania tamen huius succo sagittas nostris temporibus infici, ut lethalia inde vulnera fiant, à multis audiui. Palladius iubet Nerio aditus murum syluestrium claudere, qui hoc flore, dum exire conantur, pereunt. Oleum ex hac planta Mesues accipit ad unguentum Psoricum: & Auicenna contra Scabiem & asperitates cutis succum eius usurpat.

Nil, siue Anil, Egregia planta, ex qua fit Indicum in Aegypto, Arabia & India. Semen misit doctiss. vir & medicus insignis Lugdunensis Dalechampius. Foliis prodiit glaucis, nonnihil representantibus. Barbae Iouis folia, sed latioribus, verum non peruenit ad frugem. Vide Clusij annotationes in Garciam lib. 2. de plant. historia, cap. 26.

Noli me tangere, infra Persicaria siliquosa.

Nummularia, ubique nota planta & ad ulcera oris & Stomacacem cocta in lacte caprino admodum utilis. Multum conuenire cum

cum descriptione ^{ἐστὶν ὁ δένδρον} apud Theoph. q̄ Rubiam transtu-
lit Gaza, quāuis hæc sit planta satis nota, existimabat Anguil.

Nyx auellana siue pontica, inter quas apud nos Cellenses à quo-
dam monasterio prope VVurzburgum denominatæ aliis
præferuntur. Eorum cremor in calculo renum & ardore vri-
næ vtiliter exhibetur. Crescunt etiã apud nos maiores istæ,
quas à loco vnde afferuntur, Lugdunenses vocamus.

Nyx iuglans. Huius quoq; à magnitudine & duritie corticis ali-
quot reperiuntur differētia. Antipathia dicitur esse huius ar-
boris cum quercu, vt vna alteram nō ferat. Decerptus huius
medius cortex, præsertim vbi succo scatet, ac arefactus tritus-
que vomitum prouocat, idq; adhuc mitius præstant iuli eius,
qui & catuli vocantur. Hi furno siccati tusiq; a ʒ. s. ad ʒ. j. ex
cōueniente liquore aut vino albo sursum purgant, colicis do-
lorib. ac nephriticis vtilis. Alii folia in Maio tenera vel turio-
nes in aqua decoquūt, ac ad aluū moderate leniendū vtūtur.
Radices vero, tum succus expressus vomitū & aluum satis va-
lide mouet, experientia teste, quo remedio rustici vti solent.

Aqua ex immaturis nucib. destillata vtilis est in peste. Præ-
terea commēdat Paræus Chirurgus regis in Gallia ad dissol-
uendos thrombos cōcreti sanguinis: Quidã vtuntur in malis
vicerib. tibiariū, vbi caro putrida apparet, & contra Meliceria
Celsi: quāuis de hoc vocabulo dubitetur inter doctos, ita ta-
men rē describit, vt eū eo affectu, quē vulgo das *Gliedwasser*
vōcāt, cōuenire videatur. Hæc arbor, secundū Iul. Cæs. Scali-
gerū, exudat gummi, medicamentū aptū ad affectus renum.

Nyx metel. vulgo, Stramonia Fuchsi, Pomum spinosum. Inter-
pres Theocriti ex Crateua describit Hippomanes, quod An-
guillara conijciebat, non tamen affirmabat, huic plantæ cō-
uenire. Cardanus dubitat an inter Solani differentias sit col-
locanda, cum folia succum nigri papaueris oleant: ipsa vero
poma, si cocta edantur, delirium cum risu excitare ait.

O.

OCIMUM siue Basilicum maius quod ab odore & figura foliorum citratum vocant, medium & minimum Caryophyllatum dictum, & quidem vnumquodq; album & nigrum. Alui ante aliquot annos & aliam differentiam sub nomine Basilici Indici vel potius Hispanici (sic enim ferme omnia exotica vocant) ad me ex Italia missam, serratis & crispatis folijs subcæruleis. Crispum Basilicum merito cognominaretur.

Cum pleræque plantæ noctu vtilius irrigentur, ocimum tamen affusa aqua interdiu & sub solis æstu proficere plurimum solet, vnde contra aliarum plantarum naturam magis gaudet calida irrigari quam frigida, cuius rei Doct. iss. Costæus hanc affert causam: An, inquit, quia imbecilla sit planta? imbecillitatē enim id prodit, quod nisi frequenter irrigetur, tabescit. At contra tepor laxando corpora imbecillitatem potius auget quam minuat. Neq; ocimi imbecillitas ob caloris esse penuriam potest, in quo caliditatem vigere insignis odor persuadet. An ergo potius Ocimi imbecillitas ob laxitatem est substantiæ, cuius causa, quia profusior fit innati humoris dissipatio, propterea celeri quoque & assidua opus illi est alimenti penetratione, hæc autem sit beneficio teporis. Non est hoc profecto à vero dissimile. Sic ille lib. 2. de natura stirpium cap. 9. Idem perhibet ocimum æstate tota in aqua non secus ac in terra virere, florere & semina quoq; interdum proferre, quod sane admiratione non caret. Libet hic afferre lepidam historiam de hac planta Augustini Iustiniani Genuensis lib. 6. Franciscus Marchio Iurisconsultus missus à Genuensibus orator ad Ducem Mediolanensem, cum eum non vellet audire, nec pactis conuentis cum Rep. Genuensi stare. Captata occasione obtulit Duci manipulum herbæ Basilici. Qui admirabundus, quid sibi hoc donum vellet, quæsiuit. Cui ille respondet:

respondet: Eiusmodi proprietatem huic plantæ inesse, vt leniter & suauiter contrectata præbeat gratum odorem, nimis autem duriter compressa & attrita, tandem produceret Scorpios: atq; ita simile omnino esse ingeniū Genuensium. Dux ingenioso hoc responso admodum delectatus & sententiam priorem mutauit, & legatum honorifice dimisit. Scorpiones autem sub fictilibus in quibus Basilicum colitur, libenter stabulari, sæpius Venetijs obseruauit.

Osimoides Matthioli. Vidi flore pleno in horto Electoris Heidelbergæ.

Arboreum vel fruticosum potius, folijs Myrti, splendidis, flore rubro.

Repens, itemq; Angustifolium flore rubello.

Aliud flore suaue rubente ex monte Arba delatum.

Osimoides noctiflorum, quod noctu tantum florem odoratum explicat per æstatem, autumnno vero & ingruente hyeme in odorem. Item congeneres plantæ. Vide *Lychnis syluestris*.

Odontis siue *Dentelaria*,

Odontis quorundam siue flos Cuculi apud Tragum. *Gauchblum* candido & rubello flore, itemq; pleno Venetijs nomine *Margaritæ* accepta.

Oenanthe Guilandini, semine in umbella concreto inuicem, peculiari ratione, quæ in alijs umbelliferis non quod sciam, obseruatur, tuberosa radice, folijs Apij, minutis. primo anno flores candidos protulit è semine modo nata, vix duarum vel trium vnciarum plantula.

Olea ex taleis propagatur, hyeme recondenda. Hanc in crescendo cinere & Calcarijs fornacibus maxime adiuuari Costæus ait esse obseruatum, alioquin lente crescit, vnde Virg. prolem tardè crescentis oliuæ. Perpetuo viret vnde *αειθαλής*. & Ouid. Ramis semper frondentis oliuæ. Ad ducentos deniq; annos viuere aiunt, quare Virgil. in 2. Georg. cecinit:

*Difficiles primum terræ collesq; maligni
Palladia gaudent sylvæ vinacis oliuæ.*

Insigne olim pacis fuit. Huius liquorem nimirum oleum Plato in Menexeno *ἄβρωτον ἀγῶντων*, id est laborum subsidium & adiuumentum hominibus datum esse ait. Oleum ita quercum auersari Costæus quoq; annotauit, vt in scrobe posita, in qua quercus creuit, non viuat.

Onopordon vel *Acanthium Illyricum*. Moderatas hyemes facile sustinet, sed vehementioribus succumbit.

Ophioglosson, humidis pratis gaudens, herba vulneraria. Locis umbrosis posita in horto durat. *Supra Lingua vulneraria Cordi*.

Ophrys Plinij, vide *Bifolium*.

Opuntia, vulgo habita, quamuis diuersa videri possit à Theophrasti *Opuntia*. Vt Plinius vertit, herba est *Opuntia* etiam homini dulcis, mirumq; è folio eius radicem fieri & nasci sic etiam. Tunc siue *Tunas Indis*, *Anapallus Bellonij*. Aliqui in Italia referunt ad *Palam Plinij*, haud scio quâ recte. In insulis *Perunianis* & potissimum *Hispaniola*, sponte crescit. *Translata* in *Hispaniam*, *Italiam* & *Galliam* fructus etiam maturos profert, sed apud nos optime munienda cum facile putrescat & frigoris sit impatiens, nec tamen etiam loca nimis occlusa ferat. Mirum enasci plantam hanc ex semine durissimo. Prodiit nobis hoc anno, quo hæc exarabamus, decimo sexto die à satu, maturius forsân proditura, nisi obstitisset frigus insolitum, quo hac æstate tanquam sæuissimæ hyemis reliquijs interdum sumus conflictati. At alterum semen, eodem tamen tempore cū priore terræ mandatum, tertio demum mense erupit. Cum primum exit, folia duo crassa, mucronata, rubentia ostendit, è quorum medio quasi pili candicantes & rubescentes simul emergunt, quos statim sequitur folium iisdem vestitum & hirsutum totum, nec latum, sed teres: progressu temporis paulatim in latitudinē cōprimitur, aculeis

æuleis rubentibus & albicantibus, mollibusq; armatum, iucundissimo sane Naturæ spectaculo. Fructus pulpa succosa & rubens est ac instar Mororum succo sanguineo manus inficit: cuius crebrior usus urinam eruentam efficit. Succū foliorum vlceribus vetustis vtiliter adhiberi aiunt.

Orchis, Cynosorchis & Testiculus canis maior, flore dilute purpurascente, siue incarnato. Medius purpureo flore, Minor guttato sanguineo. Et alius minor flosculis albis, foliis crassis nigris, radice repente, geniculata, & vbi folia emergunt, apparent pusilla rudimenta tanquam naturæ testiculos effingere conātis. Nascitur sponte in opacis syluis, in ramentis arborū, quæ longa vetustate emarcuerunt. Ad hortos translatus durat, sed colorem acquirit magis pallidum, nec tam crassa manent folia. Mons est S. Mauritij dictus, via qua itur Here spruccum, duobus milliariibus ab vrbe distans, in cuius humidioribus partibus plures huius plantæ differentiæ reperiuntur.

Orchis bifolius, qui nonnunquam trifolius nascitur, vnde Fuchsio Dioscoridis Satyrion esse placuit.

Orchidem flore albo, odorato, vel Spiralem C. Gemmæ ad me misit ex Silesia D. Fridericus Sebicius.

Orchis Serapins Lobelij, Satyrion basilicū aliorum, flore candido; dilute rubescente & rubello. Ex his tertium folia interdum maculis cruentis aspersa gerit, interdum sine maculis. Priora vero duo maculis in horto meo nunquam carent, nescio an alibi etiam. Odoratissimo flore minima quædam species alpina prædita est, coloris ex puniceo nigricantis, quem dysentericis præbent frixum cum ouis vel in puluerem redactum ex vino propinant. Radix etiam Orchidum reliquorum in vino stiptico cocta & rursus exiccata non leui successu datur in dysenteria.

Origanū Heracleoticū flosculis ex albo purpurascētib. & nonnunquam

quam candidis. Fert hyemem, nisi fuerit plane prodigiola, qualis anni præteriti.

Origanum Creticum, folio magis albicante & hirsutiore. Hyemem non bene tolerat. Puluerisatum & in iusculo exhibitum nonnihil purgare obseruauit Brassau. in libr. de purgantibus.

Origanum syluestre, flore albo, ita quidem vulgo vocatur, quod passim crescit, & potius ad Heracleoticum est referendum. Nam syluestre quod secundum Nicandrum Diosc. describit cum umbella anethi instar, alba tamen, Anguillara dicebat in Italia sibi non esse visum. Origanum syluestre esse Cuminum Bubulam dictam Ruellius probare conatur.

Origanum onites, aliud ab eo, quod Matthiol. pingit, foliis multo candidioribus altero, flore albicante in umbella ampliore. Planta est minus alsiosa quam Creticum & Heracleoticum. Amant ad condiendum putre fassamentum.

Origano adhuc in Illyria & Græcia vtuntur propter acrem saporem in ferculis loco aromatum. Antigonus in farragine memorabilium narrationum scribit Testudinem vbi serpente adit, Origanum in super edere & quodam tempore accidisse, qui hac re obseruata origanum eo loco abstulerit; & tum testudinem eo orbatam perijisse. Idem autor Græcus addit palumbes percussas Origanum vulnere indere, & hoc remedio sanari. Item si Origano & Sulphure formicarum acerui obturentur, statim illas aufugere, quod etiam apud Palladium legitur. Plutarchus paulo aliter in natur. quæstionibus Testudo, inquit, vbi carnem viperæ edit, Origano herba vescitur, quod etiam transtulit in Homiliam 9. *Ἐπιμαρπὼν* D. Bassilius. Decoctum Origani cum Caryophyllis & Sacharo paratum plurimum singultui prodesse constat. Huius etiam puluis cum pauco sale nitro vulgari & melle instar eclegmatis mistus vtiliter dentibus infricatur, & reddit candidiores ac firmiores.

Origanum

Origanum tueri, prouerbum est apud Suidam ex Aristophane sumptum, ab acrimonia herbae, & dicebatur de eo, qui robur & masculinum animum præ se ferebat.

Ornithogalum maius Italicum & alterum minus, cuius magnam copiam in pratis ad Albim fl. prope Dresdam in vere reperi.

Ornithogalum serotinum, folio magis caesio & minus pingui.

Ornithogalum Narbonense spicatum.

Ornithogalum aliud spicatum, quod Dodonæus conijcit esse *Aspodelam* Bulbosum Galeni.

Luteam *Ornithogalum* habetur ea planta, quam Fuchsius nominat *Bulbum Esculentum*, & passim crescit in agris.

Ornithopodium maius ex Italia missum, & minus in aruis ad Mœnum fluuium frequēs. Aliud in Heluetia circa Tigurum plurimum crescit in quadam syluula, vt Gesnerus notauit.

Oryza in aquosis locis aliquoties nobis prouenit. De cuius cultura copiose scripsit Quiqueranus Gallus in lib. de laudibus Prouinciæ. Difficile non nihil coquitur & tosta quidem adhuc magis, sed sic ventum cohibet. In Hispania ex farina huius & gallinarum pectoribus elixis & incisis, cumq; saccharo & lacte lento igne coctis, & ligneo instrumento valide subactis suauissimum cibum, quem album vocant, parare solent, estq; plurimi alimenti sed paulo crassioris.

Osteocollon Absyrii Italis. Caryophyllus paruus in aruis apud nos repens, describitur in historia stirpium Lugdunensi. Elegans plantula, in hyemem vsq; in horto florens.

Osyris, vulgò Beluedere, & Scopæ Paduanæ. In Græcia nostro quoque tempore lingua Græca corrupta nominatur *αὐγυρίς*.

Oxyacantha sepib. viuis idonea.

Oxyacanthus Galeni, Berberis vulgò.

Oxycoccus Valerij Cordi, Palustria Vaccinia, *Moosbeer*. Loco vmbroso durat aliquantum, licet non admodum irriguo, sed

vere ineunte apricum odit ac tabescit. Non longe ab hac vrbe quoque prope piscinas magnas reperitur.

Oxy, flore lacteo, & luteo: quæ vtraq; reperitur in nostris quoq; regionib. Vocatur hic *Malerfraut*/quia delet maculas in linteis albis. Aqua destillata ex vulgari planta & agrimonia simul, admodum vulneribus confert.

P.

PÆONIA sic dicta à Medico Pæone, qui ea vulneratū Plutonium ab Hercule ^{id est} Homero fingente, curasse perhibetur, à quo herba Pæoniæ pro salutaribus accipiuntur, vt apud Virgil: 7. Aen: Pæonijs reuocatum herbis. Mas ad omnia efficacior quam scemina. Aqua ex floribus destillata simul cum radicibus, cum puluere corall. & marg. datur ante noctem ad somnia terrifica arcenda. Recentem huius radicem collo suspensam epilepticis adhuc vtiliter vsurpamus, q̄ D. Costæus quoque affirmat & verissimum esse testatur Fernelius, in pueris præsertim à se compertum. lib. II. de abditiis rerum causis cap. XVI. Leuinus Lemnius ex primæ foeturae, vt loquitur, semine nigricante & orbiculari trito cū oxymelle Scyllitico & Syrupò de Stachade ac parū nucis Muscatae fieri efficacius remedium contra epilepsiam testatur.

Paonia femina vtraq; apud Dodonæum depicta. Crescit in summis supra Glaronam montibus. Quarum altera interdum flores habet maximos, dilute admodū rubescentes. Semen Pæoniæ admodū tarde, quod ego expertus, & interdum vix intra annum prouenit: radice vero adeo restibili & foecunda propagatur, vt eius etiam minima particula repullulet.

Paonia polyanthos, id est flore pleno, quæ ante paucos annos apud nos est cœpta coli, cuius vnica planta nescio vnde allata (forsitan ex Hispania) primum Antuerpiæ 12. coronatis fuit

empta,

empta, nunc vero ita multiplicata est vt in omnibus ferme præcipuis hortis reperiatur. Admiratione non caret, elegantissimum hunc florem reperiri aliquando ita dense stipatum, vt in vno numerauerim quingenta folia maiora & minora. Semen ideo rarissime profert, cuius tantum vnicum granum aliquando collegi. Paratur ex hisce floribus cum Saccharo Syrupus instar gemmæ rubescens, vtilis ad fluxiones & Epilepsiã. Extractũ similiter ad eosdẽ affectus recte datur.

Peonia Byzantina flore admodum rubro instar minij, descripta à D. Clusio in obseruationibus Pannonicis. Turcæ nominant satis *şarşuvas*, vt Anemonas quoq; Schakaik.

Est & altera *Peonia* flore pleno dilutiore & minore, cuius folia non ita sunt caduca, priore adhuc multo rarior, & pro candida mihi communicata.

Peonia leucanthemos, id est flore candicante, non plane albo. habet enim aliquid rubri dilutioris aspersum. Nullum vero adhuc omnino candidum florem *Pæoniæ*, siue plenum siue simplicem, quamuis tam in principum quam priuatorum hortis instructionibus diligenter multis annis de illo inquisuerim, videre contigit.

In Ida monte Cretæ nasci floribus albis *Pæoniam* & vocari vulgo *Psiphedilam* Bellonius scribit in suo de memorabilibus libro.

Peonia ochranthemos, id est flore pallecente, quam habui ex orto Domini mei clementiss. illustrissimi principis Landgrauij Hassiæ Cassellis, cuius florem proximo anno expecto.

Peonia Hispanica siue *pumila*, tam foliis quam flore exiguis, nigro admodum semine.

Brauaolus in lib. de purgantib. Medicamentis disputat, quo pacto Plinius asserat radices *Pæoniæ* astringere atque etiã purgare. Ad quẽ locũ remitto lectorem, nam hic omnia eiusmodi tractare nimis foret prolixum.

Paliurus siue Rhamnus III. Spina Iudaica Crescentio. Ex vetusto admodum semine prodit.

Palma ex nucleis quidem apud nos germen erumpit, sed raro ultra vnam hyemem durat. Nam & Theoph. lib. 4. hist. de plantis tradit, hanc & Morum Aegyptiam quamuis apprehenderint, in multis tamen locis nec fructificare nec augeri. Mirum est quod nucleus initio durissimus in terra tandem ita emolliatur, vt decorticari queat & auferri ab interiore medulla, quæ pene cartilaginis refert naturam.

Costæus tradit semen vino maceratum citius quam alias prouenire.

Panax Heracleum. In tertium vsq; annum durat in nostris hortis semenque profert maturum. Crescit in Apennino multis in locis, sicut in Alpibus Seclæ dictis non procul Bononia, & in Samnitibus vbi vocant Rampe d'orso. Verum Anguillara quod non odorem repræsentaret Opopanacis, nec semen esset acre aut caules lanuginosi, vt vult Dioscorides, de ea non nihil adhuc dubitabat.

Panax Asclepias hoc nomine missum, folio Ferulæ tenuiore, & Feniculi crassiore. Nascitur in Creta vbi Sefeli vulgo, & in Sicilia in qua Peucedanum vocant. Quamuis hæ appellaciones alijs plantis proprie conueniant.

Panax Chironium, vide supra Flos solis siue Helianthemum.

Panax Chironium Theoph. idem quod Costus Spurius Matthioli, quorundam sententia.

Panacratium. Hanc putabat Scyllam vulgarem esse Anguillara, quæ in Cephalonia vocatur Capa Canina.

Panicum. Melfrugum secundum Dioclem, sed non Theophrasti, vt legenti huius autoris verba manifesta apparet.

Panicum sylvestre.

Panicum Indicum caruleum, aprico loco ferendum, alioquin nõ perficitur.

Papauer cornutum siue corniculatum floribus luteis. Ex semine se se mirifice in nostris hortis propagat. Alterum florib. rubris maiore indiget cultura, quod primo anno floret, crescit copiose in Italia circa oppidum Frontinianum. Tertium flore purpureo, qui magis est caducus quam priorum, frequens est in Moravia & Austria multis in locis inter segetes. Omnes hæc species rectius in autumnno seruntur, excutiendo ex corniculis maturum semen, vt ita statim rursus terræ mandetur.

Papaueris satini (reperiuntur huius quoq; genera syluestria) variaz differentiaz, inter quas iam in nostris hortis coluntur flore pleno elegantissimi coloris, albi, rubri, purpurei & ex his missi. Capita papauerum decutere est primates tollere in Rep. Sumptum ex historia Romana apud Lium & Valerium Max.

Papauer Rhois. Huius forte fortuna aliquando inter segetes reperisse speciem flore pleno luxuriantem Dn. Clusius mihi retulit. Flores, secundum Costæum, frigidi & siccæ fluxiones pleuriticæ non minus siccitate absumere, quam frigiditate cohibere creduntur. In Syria circa Alepum, vbi incolæ nominant Sehuck, ex floribus huius papaueris conseruam, vt vocant, eosdem parare & crebro illa in russi vti in suo Hodæporeo luculentiss. notauit CL. V. D. Rauuvsius.

Papauer spumeum vulgare descriptum & depictum à Lobelio. Anguillara vero, (quamuis non omnia adeo quadrent, forsitan ob diuersitatem loci) conijciebat Gratiolam huic descriptioni non male conuenire, cum in Syria adiac semem illius ciens vomitum vocari scribat.

Parietaria supra Helxine.

Parietaria syluestris, vt vulgo vocant, elegantissima herba, foliorum coma cærulea vel dilute rubescens vel penitus candida: flosculis, qua parte suo conceptaculo tenentur, sanguineis,

priore vero flauis. Ob insignem elegantiam & colorū varietatem hortis inferenda, sed locis fruticosis, & circa sepes. Nō vult enim in areis coli. Semē mature colligendū, antequam exiliat ē vasculis & statim reddendum telluri, vt sponte excidat. Nudum enim si contrectetur fœcunditatem deperdere existimatur. Quidam vulnera sanare & liuores discutere arbitrantur. Sapor est subdulcis & nonnihil acris simulq; astringentis alicuius particeps. Crescit passim apud nos in syluis & aggeribus.

Paris Herba maioribus baccis quam vsitata, olim falso pro *Aconito* habita. Cuius foliis in malis vlcereb. vtimur. Ac sunt præterea qui affirmant puluerem huius radicis datum in colicis doloribus statim eos sedare.

Paronychia alfinis, & altera *Myagri* folio à *Gesnero* depictæ. *Thalium* in sylua *Hercynia* vocat *Pilosellas* siliquatas.

Parthenium vide supra *Matricaria*. Hoc saltem hic monendum putauī, *Gazam* vertere *Muraleū* in *Theoph.* lib. 7. hist. cap. 7. vbi inter olerā id recenset, quæ non eduntur nisi cocta, vt & *Beta*, *Lapathū*, *Malua*, *Vrtica*. Ideoq; dubitari posset ab aliquo, vtrum *Parietaria*, quæ etiam muralis herba dicitur, ibi sit accipienda, an vero *Matricaria*. Sed hæc apud *Italos* quosdam inter olerā cocta comeditur & potissimum cum ouis frixa, sic enim nulla saporis fœditate offendit. De *Parietaria* vero nihil huiusmodi intellexi, quamuis & hæc, dum nouella est, quemadmodum *Vrtica* quoque in olerum vsus venire posset.

Passerina Tragi, ex agris *Franconia* inter *Herbipolim*, & *Francofurtum* copiose potest colligi.

Pastinaca satiuā & syluestris,

Plinius *Pastinacæ* nomine *Latinis* significari ait plantas quatuor. I. *Satiuam* *Lugdunensibus* *Panetz* quam *Vestnachs* vel *Welschpeterlin* vocant nostri olitores, quod præcipue *Italos*

Italos ea delectari sciant & Petroselini ritu cum carnibus coquatur. Eam Romani Gallicam vocabant, quod vti etiam nunc fit, in Gallia tunc passim diligentiss. coleretur. I. Agrestem in pratis nascentem, quā Hibiscum, & Malachen agrian cap. 4. lib. 20. Pratensem cap. 15 lib. 21. Lugdunens. Panetz fauages dicunt, vulgo *Jbisch*/verius oblectamentum quam cibum. II. Daucura staphylinum altilem, & hortensem memoratū Gale. lib. 6. Simp. vulgo Carota, *Möhren*. III. Daucum staphylinum syluestrem, cuius semen passum in officinis simpliciter Dauci semen audit. Germanis *Bogelneß* ab umbellæ deflorescentis figura.

Et quoniam hæc Romano more tractauerat, subiungit, Græcos quatuor etiam Dauci genera statuere, nempe tria descripta à Dioscoride & quartum Dioclis Daucū staphylinum quem post Ligusticum Dioscorides explicat, syluestrem scilicet, nulla vsquam facta mentione satiuæ aut Pastinacæ vel satiuæ vel agrestis, quasi ignotæ Græcis illæ plantæ fuerint, quamuis Staphylinum apud Diosc. interpretes vertant Pastinacam. Staphylinū tamen suum Diosc. *αγγιστον* vocat, tanquam & *μυρρον* cognouisset. Hæc de Pastinacæ differentijs admodum erudite, & distinctè annotauit nuper in Plin: lib. 19 cap. 5. doctiss. Iacob Dalech: quæ in gratiam & vsum studiosorum rei herbariæ hic quoq; ascribere placuit.

Pecten Veneris. Anguillara dubitat, an sit Scandix Veterum
Pentaphyllum rectum maius & minus item Repens, & deniq; Albo flore, quod maxime conuenit cum descriptione Hipp. in lib. de Vlceribus. Reperitur hoc postremum in Hetruria, vocantq; Pentaphyllum argentinum, itemq; in Illyria.

Decoctū Pentaphylli vulgaris instar Ligni Indici paratum vtiliter exhibetur in Epilepsia, asserente hoc C. L. V. D. Ortolpho Marolto Medico doctissimo, & sudores inde cieri etiā D. Eraustus annotauit. Radix huius & potissimū extractū rite paratam in dysenteria commendatur.

Pentaphyllon palustre, in palustrib. locis circa hanc urbem, flore rubro, In hortis riguis facile durat. Heptaphyllon potius nuncupandum à foliorum numero. Nec est quod quidã hoc ob fructus rudimentum pro fragifero Plinij habeant, qui videtur foliorum similitudine deceptus incogitanter cū pentaphyllo, quod edulem fructum nullum gignit, miscere herbam fraga ferentem lib. 25. ca. 11. vt etiam doctiss. Iacob. Dalech. annotat.

Pentaphyllon Bauaricum, in campis asperis circa Monacum frequens, Pannonico quarto Clusij non absimile.

Peplis, in Germania, quod sciam, nō crescit, nec facile prouenit semen ex Italia missum, nisi ante hyemem seratur.

Peplus sponte nascitur in areolis, mature euellendus antequam floreat & semen, quod cito admodum perficitur, nimis late spargat. Cauendum, præsertim inter acetarias plantas ne crescat, alioquin facile fallit legentes, & non sine periculo mensa adhibetur, vnde olitoribus *Tuffelsmilch* appellatur.

Pepon, si semina macerentur in rosacea moscataq; aqua, multo fiunt odoratiores. Olim Pepones dicebantur homines effeminati. Vide supra *Melon*.

Perfoliata maior & minor, quarum posterior in agris Thuringia nascitur max. copia. Contra *Wberlein*, vulgo *Wberlein* contra instar Cataplasmatum imposita est efficax.

Perfoliata crispa siue muscosa, ex eodem semine cum vulgari nascitur interdum, nec differt nisi multiplici florum & foliolorum tenuissimorum sarctu, ac sterilis est, vt Cannabis foemina vulgo dicta.

Perfoliata montana Gesneri & Lugdunensium, radice perenni, feruidi & aromatici gustus, cuius iconem exhibemus in libri paginis extremis.

Perfoliata siliquosa siue maior Tragi, Brassica campestris D. Clusij

Periclymenum Matrisfylua vulgo siue Capri folium, cuius radix etiam si Diosc. descriptioni repugnet, nihilominus tamen ex Crateua & Oribasio affirmatur conuenire, qui dicunt radicem esse densam & longam. Huius generis habui elegantiss. stirpem ex horto Illustriss. Principis Landgrauij Hassiæ Vuilhelmi &c. quod vocat *Periclymenum* *Perfoliatum* siue Italicū flore odorato. Et est tertium rectū dictum, cuius species est *Xylosteon* *Dodonæi*. In Saxonia vbi *Vulgare Periclymenum* copiose crescit, aqua eius stillatitia ad faucium & oris vitia crebro & vtiliter admodum vtuntur. Rondoletius ad partus facilitandos aquam eius cum semine *Lauendulæ* exhibet ad ʒ. ij. vel ʒ. iij.

Persica arbores propter fructus differentes. Nam pulpa candida, lutea, & rubra, item magni & parui habentur. Inter quas est *Persica* *pumila* fructu præcoci dulci admodū & paruo, apud nos *Johannyspersich* admodū suauis sapore prædita, *Plin.* lib. i. 6. cap. 32. cōmemorans quod non omnia vbiq; nascantur, inter alia refert *Persica* in *Tusculano* ægre prouenire nec non nuces *Græcas* cum tædio inferi. *Perseam* cum *Persico* multi confundunt, cum tamen sint plantæ diuersissimæ, vt patet exactius consideranti descriptionem apud *Diosc.* & *Thephrastum*. *Nicander* in *Theriacis* κρανοκολλάσιμῳ ἢ κεφαλοκρύσιμῳ bestiolam venenatam crescere in *Perseæ* foliis inquit, vbi *Socratum* quendam ἐν τῷ περὶ βλήτων ἢ δακτύλων citat *Scholias*tes, tradentem τὴν περσεϊάν ἢ ῥοδακινέαν κελύσιν, ἀπὸ αἰθιοπίας εἰς ἀγυπτον μεταφυτευθῆναι, & *Rholum* *Democritæum* in libro περὶ συμπαθῶν καὶ ἀντιπαθῶν scribentem: πέρσαις ἔχοντας θανάσιμον φυτὸν, εἰς ἀγυπτον πέμψαι, ὡς ἐὰν τύτῃ πολλῶν μελλόντων ἀναεὶ θῆσειε, τὴν δὲ ἀγαθὴν ἔσαν εἰς τὴν ἀσίον μεταβαλεῖν, ποιῆσαί τε τὸ φυτὸν καρπὸν γλυκύτατον οἷον ὀρεῖταιναι. Verum *D. Rauuolfius* cōmemorat in suo itinerario *Syriaco*, *Persas* etiam hodierno die *Perseam* à *Persico* arbore distinguere, quamuis etiam à *Persicorum* esu abstineant, *Nimrodi* beneficio infecta & noxia effecta nescio qua occasione opinantes.

Arbor in herbam inferitur, teste Costæo, vt Persicus in Brassicam, quam rationem inferendi ætas nostra inuenit. De corticata Persica aliqui in vino madefaciunt, existimantes ita illorum noxã emendari, sed hoc pacto succus iste in salubris citius in venas deducitur. Cocta vero sub cineribus cibus est delicatus. Præferuntur autem Genuensia.

Persicaria siliquosa Lobelij. vulgo Noli me tangere, quam nescio quam ob causam ad Tithymallos refert Tragus, de qua plura apud Gesnerum in Epist. ad D. Cratonem & D. Zuingerum. In nonnullis locis vtuntur cum successu aqua destillata tanquam topico in dolorib. podagricis. Dodonæus si legere quis auderet pro folio siliquas, putaret ad Aeschynomene posse referri.

Pes aserinus. Dodonæus ad atriplicem refert, & vulgo affirmant à tota substantia esse porcis venenum, quare Germanice in quibusdam locis vocatur Schweinstodt. Plinius lib. 9. cap. 8. Chenopodis meminit, excepta hac & rumice, apes ex omnium arborum satorumq; floribus mel confingere scribens.

Petasites flore purpureo & alter albo, qui posterior statim erumpit primo vere vel citius, diligenterq; depictus est in nostris herbarijs. Dalech. Persolutam Plinij lib. 2. cap. 33. Officinarum Petasiten esse annotat & vt quidam censent Iphyum Theoph. Coronariam plantam, quæ florem edit ante folia. Petasites certe, quem marem vocant, florem edit rubrum & odoratum: alter quem foeminam appellant, candidum & inodorum. Olet vero Leucanthemos noster Petasites (quinascitur in montanis locis Misniæ circa Annæbergam, vnde in hortum transtuli) subdulce nec iniucundum quippiam, quale plerique flores quos primo vere Fauoniorum flatus eliciunt. Radix Petasitidis vulgaris vtilis tempore pestis & præterea eius puluis cū Zedoaria & Angelica præstans remedium in suffocatione matricis.

Petroselinum, quod Selinum siue Apium, vt quidam opinantur, veterum esse minime volebat Anguillara, nam illud potius, vt apparet ex Theoph. est Eleoselinon siue Paludapium. Petroselinum vero nostrum vna planta cum veterum Petroselino, quod adhuc hodie in Chio vocatur Condimentum, quo nomine Anguillara in suis Italicis opinionibus scribit à Crateua quoque fuisse nominatum, vt testabantur manuscripta quædam fragmenta Crateuæ ascripta, quæ sæpius mihi ostendit. Verum non immerito quispiam dubitare posset, an Crateua σύγχρονος Hippocratis Latinis nominibus vsus esset. In Peloponneso & Zazintho insula antiquum nomen adhuc retinet.

Petroselinum crispum.

Petroselinum Macedonicum, non fert facile nostrum cœlum, ideoq; in fictilibus asseruandum per hyemem, ac primum quarto vel quinto anno semen apud nos producit, sicuti dum hæc scriberemus, copiosissimum habuimus.

Peucedanum, Radix huius in ore retenta efficax est in suffocatione matricis. Nicander in Theriacis admodum probat in sugandis animalibus venenatis, ita canens:

Ναὶ μὲν πικρὰ δ' ἀνοῖο βαρυπνόν ὕτε καὶ ὄδμῃ
Θνεὶ ἀποστένει τε καὶ ἀντίωσ' αἰα διαίχει.

Phalangium maius & minus.

Phalaris. Probabile est (inquit Dalech. in Plin. annotat. lib. 22. capit. vltimo) hanc alterum melian à Panico diuersum esse, cuius nusquã alibi meminit idem autor. Alioquin μελίαν σίτηος, autore Theoph. capite vltimo, libro septimo, vt & Lotus, vna voce multa significat, diuersa viribus, locis natalibus & vsu cibario. Nunc enim priscis μελίαν, ἔλυμα est, autore etiam Galeno, libr. de Aliment. & cibis boni & mali succi. Nunc vero semen aliud est quam Panicum & Milium, vtrique tamen simile, à colore nigro ἀπὸ τοῦ μέλανος sic vocatum, non à

melleo sapore, ἀπὸ τῆς μελιτάδου γέσεως, quemadmodum Plinius indicat, qui Melfrugum vocat, nisi legamus: Panicum Diocles Medicus Melian frugem appellauit. Quidam Mili-um nigrum esse putant, haud præter rationem, sed Dalech. vt diximus, granum in Melita frequens, incolis Cuneno dictum, Canariis iusulis familiare, Massiliæ notum, nigricans, oblongum, milio simile, quo Canarios passeret canendi suauitate & assiduitate nobiles præcipue nutriunt. Satum facile prouenit & maturescit, ac si annus fuerit pluuiosus, in ipsis spicis, antequam colligatur, sponte germinat.

Phaseoli fere omnis generis colorum, præterea Aegyptij, qui pinguntur à C. Clusio in Pannonicis obseruationibus sine siliquis, quas nos addidimus. Itemq; Africani & Brasiliiani. Nec non pumiliones albi & nigri, quorum hi magis quam illi aliosii sunt, quamuis ambo frigiditate nostræ plagæ sæpius à maturitate prohibeantur. Intellego autem, quorum iconem dedimus in Matthioli editione, & quos Clusius in Pannonicis quartos in ordine proposuit.

Phaseolus Indicus, vulgo falso Pæoniam Indicam vocant, cuius iconem proponit Lobelius. Hæc grana coccinea nigra macula insignita dura admodum sunt, diuq; in terra latitant, quorum interdum nobis prouenerunt rudimenta instar pisorum, sed ad frugem planta non peruenit. Semina vetusta nequeunt vlla maceratione vinci, sed recentiora intumescunt intra horas 12. vel citius, ac duplo fiunt maiora, colorem autem coccineum vertunt in sordide purpurascens, quæ si degustare volueris, deprehendes saporem pisi nigri detracto cortice, adeo fabaceum aliquid resipiunt. Mittuntur ad nos nominibus Ginge & Abrus. Quidam perhibent vtiliter adhiberi in dentitionibus, febribus & spasmodis puerorum.

Phillyrea Florentia missa.*

Phyllitis vulgaris, Lingua Ceruina latifolia & angustifolia, item-
que

que duobus, tribus & etiam pluribus mucronibus in summo folij prædita.

Phyteuma Matthioli, siue Campanula angustifolia. Anguillara legitimam sibi esse incognitam faterur.

Pimpinella saxifraga maior & minor. Doctifs. Maranta in suo libro de Theriaca conijcit Pimpinellam maiorem siue saxifragam hircinam non male pro Orcoselino Dioscor. posse accipi.

Radix Pimpinellæ puluerisata cum Saccharo in formam Electuarij redacta, & quotidie assumpta in aqua eius stillatiua ad aliquot vncias, admodum suppuratis prodest. Puluis Pimpinellæ opt. quoq; in casu & contusionibus in calida cereuisia exhibitus. De Vermiculis ad Pimpinellæ radices nascentib. Costæus in suo libro de stirpium natura disputat.

Pimpinella sanguisorba maior & minor.

Pimpinella spinosa, forsitan Chalcoma siue Aeraria Anguillaræ in Peloponneso & Zazynto nascens, quamuis nostra non lactescat. CL. V. D. Rauwolfius in suo Hodæporico, vbi etiã iconem eius addit, tradit plantam hanc copiosè crescere in monte Libano, foliis Sanguisorbæ similibus, ramulis hinc inde spinosis, è quibus verno tempore flosculi emergunt è viridi pallentes, stellati, quibus succedunt baccæ albicantes, instar piperis, aliquo rubore conspersæ, racematimq; coherentes. Bellan incolas nominare ait. Astiuida est Cretæsiunt à *σολβη*, vt quidam putant, corrupto nomine.

Pinguicula sic vocata Gesnero, quia pinguis & parua est vel τὸ ἰόνυ-
ξος. Viola humida aut palustris. Clusius in Pannonicis pinxit, itemq; Herbarius Lugdunensis nomine Cucullatæ. Nascitur putridis ac humentib. locis in Bauaria, vnde in hortum transtuli, sed frustra, vt metuo. Non enim videtur translata viuere posse. Vulneraria est herba, præsertim ad ramices pectorum eximia, ac præterea etiam ad plurima utilis, vt non du-

bitauerit Gesnerus pro Dodecattheo Plinij habere, quod folia quodammodo Lactucæ habeat, quamuis non perpetuo septena. Radicis quoque fibræ luteæ sunt. Chirurghi prohibent adhiberi prope articulos, istiusmodi enim vulnera plerunque melicerias, id est, das *Gliedwasser* inde contrahere affecerant.

Pinus Italica ex semine enata prodit, sed hyemis frigore intense facile, nisi in fictili recondatur, perire solet. Dum recens è terra emergit, nuclei putamen non incommodè adimitur, sed nucleus protrusus si auferatur priusquam sua sponte decidat, plerunque germen enascens, cui tanquam munimentum à natura datum est & foliis coniunctis oblongioribus adhæret, perire solet. Dignum est obseruatione, quod D. Basilius memoriæ prodidit, *εξαμερῶν*, Pinus incensas ac exustas flammis in querceta mutari. Proprium est huic arbori, vt falso solo lætif. fructificet, quemadmodum apparet ex amoenissimo Pineto prope Rauennam. In Aesculapij templo, quod olim fuit in Insula Tyberina, reperta marmorea tabula Græcis literis exarata, Pini nucleos reijcientib. sanguinem ex pectore mederi testatur. Antiquitatis monumentum istud singulare ex libris de arte gymnastica Mercurialis medici doctissimi sumptum ascribere placuit. Scriptura hæc est.

Ἄϊμα ἀναφέροντι Ἰουλιάνῳ ἀρηλισμένῳ ὑπὸ πάντῳ ἀνθρώπῳ ἐχρημάτισεν ἰθεὺς ἐλθεῖν καὶ ὅτι τῷ τριώμῳ ἀραι κόκκῳ στροβύλῳ καὶ φαζεῖν μετὰ μέλιτῳ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ ἐσώθη καὶ ἔλθῃ δημοσίᾳ πυχάρισσεν ἑμπεροδεντῷ δήμῳ. Id autem est.

Sanguinem Iuliano reijcienti ex pectore & desperato ab omnibus ex oraculo Deus respōdit, veniret & ex aris tribus, vel è templo, vbi tres aræ sunt, nucleos pini tolleret, & cum melle comederet per triduum. Hoc remedio ille seruat⁹ est ac profectus in templum, gratias egit publice, populo præfente. Idem memorat Dalecham. in annotat. Plinij capit. 8.

lib. 23. vbi quoque legitur, Nuces pineas quæ resinam habent, contusas leniter, additis in singulas singulis sextarijs aquæ ad dimidium decoctæ, sanguinis excreationi mederi, ita vt cyathi bini bibantur ex eo.

Pinaſter pumilio ex monte Arba Bauariæ, vbi *Lactholm* nominatur, non abſimilis Pannonico Cluſij. A descriptione certe nihil diſſidet, niſi forte conis, quos tamen nondum conſpexi.

Piper Indicum, Siliquaſtrum Plinij quorundam ſententia, fructu tum longo, tum cordato, item rotundo & deniq; piloſo caule pilis albis prædito, latioribus foliis, fructu longo, plerunq; in acuminatum lōgum appendicem deſinente, flore quoque quam in alio maiore. Siliquarum decoctum rite paratum aquas hydropicorum educit. Parienſes Indi vnguentum quoddam ad confirmandos dentes conficiunt ex vniōnum feracibus conchis & huius plantæ foliis crematis vnâ & aqua maceratis, donec calcis candorem referant. Eo illitos dentes aterrimos reddunt, ſimulque abſque dolore ſemper conſeruant, vt tradit Benzo Mediolanenſis libr. 1. cap. 3. hiſtoriæ noui orbis.

Piper Indicum ſurrectis corniculis iſſq; parvulis, ſed raro apud nos ad maturitatem peruenit.

Piſa rubra, item Italica grandia, quæ duo pro Phafelo Tragus habet. Præterea Leptoloba, quæ ſimul cum folliculis comeduntur, cuiuſmodi Lobelius memorat è Vilda Lituaniæ oppido allata, Item viridia, acrocarpa, vulgaria & ſylueſtria.

Piſum ſylueſtre Pannonicum, in Franconia alicubi *Darmgichtſtrauſ* quod in vſu habeant vulgo grana aliquot deglutire in colicis doloribus, itemque herbam exterius imponere, nec non equis & bobus ad idem malum in pabulo exhibere.

Pisa nigra, Fabis aliquantum cognata.

Pithyusa Anglica, missa à Th. Pennæo, foliis Tithymalli arbore-scentis sed magis glaucis & per ambitum hirsutis prodiit, sed neque in fictili sub tecto neque sub dio per hyemem durare voluit. Semen erat non dissimile Arbore-scentis Tithymalli femini.

Pitina Theoph. quæ in Italia inter legumina sua sponte provenit, tenera herba, capreolis se sustinens. Depingitur à Dode-næo, Lobelio & Lugdunensib. Aphace Dodonæi, Oroban-che Lugdunensium.

Pistacia arbor, similis Terebintho, ideoq; à Theophrasto voca-tur Indica Terebinthus, fructu Amygdalæ, vnde Nicander in Theriacis:

ἴσα θ' ὑπὲρ Ἰνδῶν χεῦμα πολυφλοίσβοιο χροάσων,
Πισάκι ἀκρμόνεοσιν ἀμυγδαλένῃα πέφανται.

Aegypto & Syriæ familiaris, quamuis in Italia quoq; non-nunquam fructum producat, apud nos vero ne florere qui-dem compertum est. Hyeme in cella recondenda.

Pissolochia. Semē initio autumnī seritur, nam vernam sationem prorsus respuit.

Plantago maior, minor & media. Item marina in lacu salso pro-pe Islebiam crescens, à plerisque depicta nomine Coronopi syluestris. Præterea rosea. Plantaginis laudem peculiari scri-pto celebrauit Themison tanquam inuentor, inquit Plinius lib. 25. cap. 8. cum sane sit planta πολύχρηστος. Succus Planta-ginis minoris cōmendatur in febribus tertianis & in pustu-lis oris, item contra morsum canis rabidi. In angina Cassiæ Aegyptiacæ succus extractus cumq; aqua plantaginis mistus plurimum conducit. Ad ὑπερκαθάρσειν semen eius cum Caruo tosto vtilliter exhibetur. Est præterea Ophthalmicū nō con-temnendum ex foliis & radice plantaginis confusis addito

pauco

paucō Saccharo candidifis. & aqua rosata. Vsurpatur in oculorum lachrymis & inflammatione.

Polemonium Monspelliensium, aliis Trifolium arborescens, descriptum & depictum à Dodonæo, Lobelio & Lugdunensibus. Hyemis frigora vtcunq; apud nos perfert. Hoc aliqui Scorpionibus esse inimicum annotauerunt.

Polium verum, itemque alterum Lauendulæ folio in montibus Thuringiacis prope Ihenam frequens, itemque apud nos in collib. qua itur in Noricum. Nomen hoc inuenit, vt inquit Dios. *καρπὸν πλῆρες ἔχει καφάλιον ἐπ' ἄκρον κορυμβοειδὲς μικρὸν ὡς πολιάνην τρίχα*, id est, quod capitulum semine refertum in cacumine quamdam corymborum speciem præ se ferens canis hominum simile habeat. Nulla magis herba conuenit medicamento, & Alexipharmacō vocant: in quod minore, vt Galenus inquit, vtimur. Non potest Polium cum Tripolio diuersi generis planta tam multis locis miscens defendi Plinius, nec eius scriptores auctoritate excusari, qui commentationibus suis dissimulato hominis errore eadem illa vt erant adiecerunt, inquit Marcellus Vergilius.

Polyacantha: raro in alterum annum durat.

Polycnemon Gesneri, vide supra Clinopodium maius Matthioli. Anguillara veræ plantæ nullam certam habere se cognitionem affirmabat.

Polygala Tragi, flore albo, cæruleo & incarnato. Anguillara aliam describit in suis opinionibus Italicis, quam ait crescere circa Bononiam & in Samnitib. cuius tamen vernaculum nomen nullum se potuisse cognoscere ait. Herba similis est lenti, foliis tamen pinguioribus, flore luteo, qui producit Siliquas.

Polygala Rhetica Gesneri, Onobrychis Dodonæi.

Polygonatum vulgare & eo multo maioribus tam baccis quam foliis Pannonicum. Polygonati semen largius sumptum

aliū mouere Plinius scribit. Aloysius dubitabat de Polygonato, quod folia pomum Cotoneum non resipere, sed Galenus dicit ingratum eius saporem esse, id quod res est.

In hoc genere reperitur & Tenuifolium in saltibus Hercyniæ frequens.

Polygonum vulgare, atq; etiam alterum marinum in littore Veneto sua sponte copiose crescens, flore subalbido & folio pinguiore. Vulgare in fluxu sanguinis, vt Brassauola quoque annotauit propria experientia efficaciss. cum ego quoque affirmare queam in Nobilissimo quodam viro alijs remedijs frustra adhibitis contra vomitum sanguineum cum paucō vino styptico hunc succum maxime profuisse.

Polypodium sic dictum ὀβρίζαν πεκλιάνας ὁσπερὶ παλύπυς ἔχουσαν. Si recens coquatur cum melle & parum pipere, sine omni molestia bilem & pituitam euacuat. Mesues eius exhibendi in purgationibus scribit non quatuor aureos esse transcendendos id est ʒ. v. ʒj. Manardus vero integram vnciam per se parum purgare adseuerat. Anus medicastræ etiam ad ʒ. iij. alicui liquori incoquant & sine efficacia nonnunquam propinant.

Polytrichon, quod secundum Anguillaram à Trichomane nihil differt

Pomum amoris siue de oro, apud Mediolanenses Pomum Indum & nomine externo Tumatle ex Peruuiana insula primum allatum. Ex paucis notis quas Galenus descripsit, conuenire cum Lycoperfico conijciunt. Gesnerus in epistolis vocat Solanum pomiferum. Pomum hoc in oleo coctum, siue infolatum ad Scabiem est efficax.

Porrum. Hoc delectabatur Imperator Nero, vnde Porrophagus fuit per iocum appellatus.

Porrum Indum, vulgari multo maius & nonnunquam trium cubitorum altitudinem attingens, capite florum purpurascens, elegantia plurima comante & ob id hortis, ob sapidum vero & grandem bulbum culinæ expetitur. Vulgo Scorodoprasum vocant.

Porrum capitatum vulgare, κεφαλωτὸν πρᾶσον, Autor Moreti: Capiti nomen debentia porra.

Porrum tonsile siue sectile, τμητὸν. Cum hoc idem vel cognatum saltem ῥοινοπρᾶσον Dodonæi. Germanis *Schnittlauch* / *Brisslauch*.

Portulaca maior & minor. Aqua illius destillata in quibusdam abstulit dolorem dentium, qui alijs remedijs non potuit sedari. Succus condensatus cum gummi Tragacanthæ & Arabico puluerisatis & in pillulas redactus plurimum confert in vrina cruenta.

Portulaca exigua siue *Andrachnion aruense*. Herbula non ab alijs, quod sciam, demonstrata, pinguis, sublutea, coliculis incuruis, aliquantum procumbentibus: foliis minutis portulacæ sylvestris, pallidioribus tamen, semper geminis: nigro semine in vasculis paruis portulacæ similibus, sed quæ longioribus pediculis & gracilibus nituntur & mature incipiunt hiare antequam semen plene perficiatur. Primo vere in agris frumentarijs frequens est circa Lipsiam ante Cremensem portam. Sapor illi nullus qui notari queat, præterquam herbaceus vt in alsine.

Poterium Lobelij, idem cum *Pimpinella spinosa*.

Prunella flore purpureo & albo. Describitur in libro de Dynamidijs Galeno attributo.

Prunella grandiflora, quam Clusius in Pannonicis primam depinxit, in Bauaria frequens, itemq; in Franconia nonnullis locis circa itinera, aspero & limoso solo.

Pruni varia genera, potiff. Vngarica, Morauica, & quæ vulgo Myrobalanos dicunt, itemq; Græca, quæ postrema Verdadia à viridi colore in Italia vocantur, & alijs præferuntur, & inter syluestria fructu duplo maiore quam communis est & admodum dulci. Si Pruni surculi in mosco intingantur & deinde inserantur, fructus inde fieri odoratos D. Costæus tradit. In syluestri pruno hoc peculiare, quod deflorescens simulatq; imbres contigerint conuertatur fructus in oblongū quoddam & inane corpus, quod in Italia Turcas vocant, vt annotauit Doctiff. Andreas Cæsalpinus & nos hoc anno 1587. circa hanc vi bē obseruauimus. Radices pruni syluestris ablato nigro cortice decoctæ in vino sunt remedium singulare contra dolores dentium.

Psyllium perenne à CL. V. D. Ioan. Aicholzio transmissum, quod Gesnerus in Historia Animalium existimat esse apud Theoph. Cynopa. Orpheus in Argonauticis *Ψύλλιον ἀειθὲς* vocat tanquam herbam turpem & deformem aspectu.

Ptarmica Fuchsi. Veram Ptarmicam incognitam adhuc esse existimabat Anguillara.

Ptarmica Austriaca flore elegantiff. olim nomine Cyani Hierosolymitani ad me missa describitur à D. Clusio in Pannonicis. Non habet vires veræ Ptarmicæ in mouendis sternutamentis, nisi forte in ijs qui facile ad sternutationes concitantur, alioquin caloris euidentis particeps vt gustu depræhenditur. Saluam ciet eamq; commansa colore croceo tingit.

Pulegium maius & minus. Brassauola in suo libro de examine simplicium, secundum Plinium pro scemina habet quod florem album profert. Pulegiū brumali tempore quoq; florere Cicero annotauit in lib. 1. de diuinat. vt & Plin. lib. 2. cap. 41. Cicero non Pulegium sed Pulcium littera g. elisa nominat, vt apud Martialē quoque legitur: *Quadrime nigri nec corona puleij*. Olim in coronæ circulum nexum ad aliquot annos conser-

conseruabatur. Cur autem Pulegium aridum in bruma floreat secundum Costaum non alia in promptu est causa, quã priuata eius formæ facultas, cuius itidem rei exemplū est in animalium genere in Pico Martio, cuius cadauer laqueari appensum verno tempore nouas plumas priorib. defluentibus proferre obseruatum est. D. Hieronymus scribit, Pulegium apud Indos esse pipere pretiosius, quod nostrorum temporū peregrinatores dubito an obseruarint, nihil enim in eiusmodi libris quos videre contigit, annotatum reperio. Pulegium quomodo purget, docet Brassauolus de Medicam. purgantibus. Datur autem eius puluis in Medone, vt vocant, apud nos quoq; ad expurgandam per secessum Melancholiã. Idem cum serpillo infunditur in aqua rosacea & parum aceti, quib. linteola madefacta fronti & temporibus applicantur in dolorib. capitis modo non assit febris. Elegans est quod Cicero Tironi scribit. Ad Leptã, inquit, rutam pulegio mihi tui sermonis vtendum est, hoc est ad eius vehementiam tua facilitas accommodanda.

Pulegium Anguillare, à Mentaastro non multum dissidens, foliis rotundis & gratiore odore. Nascitur plurimum Patauij tam intra quam extra vrbs moenia.

Pulegium Ceruinum depictum à Lobelio & alijs, ita dictū à MonsPELLIENSIBUS, quorū in agris copiose prouenit locis palustribus, alioqui fere tantum hortense, quia culturae facile assuescit & radice plurimum serpit.

Pulicaria vide Conyza.

Pulmonaria maculosa & sine maculis. Reperitur quandoq; flore albo.

Habui & Austriacam II. Clusii, sed non diu in horto durauit, eū alibi satis perennauerit. Delectantur hac planta Cerui, atq; ideo Germanicè *Hirschhöl* nominatur. Vulnerariam esse herbam experientia constat. Ad pulmonis autem vitia

non ab omnibus, qui periculum fecerunt, celebratur.

Pulsatilla communis, item flore albicante. Quod nisi vtraque in plane arido & aprico loco collocetur, non facile culturam fert. Samolum Plinij lib. 2 §. cap. 11. hanc esse putat Dalech. quod eam hodie Bononienses vocitent Samiolo, vt ait Anguillara lib. 11. Huius herbæ aquam stillatitiam exhibent in Borussia cum aliquo successu in febribus Tertianis intermittentibus ac similibus, cum sit admodum *εμφρακτικόν* medicamentum.

Pycnocomon Anguillara, vt Lobelius existimat, est Reseda de qua postea dicemus. Parum enim conuenit descriptio Pycnocomi. Non enim sunt *φύλλα τετραχία*, neque *κνυλός τετραγώνος*, neque etiam alia satis congruunt.

Pyrethrum Dioscor. I. Matthioli. Umbellifera planta, quam aliquando copiose reperi in Apennini montibus, vulgo Riodi Lunato & Fiumalba dictis.

Pyrethrum Matthioli alterum, folio Chamæmeli itemque flore, maiore tamen, cuius radix priore videtur esse efficacior. Hyemis frigore in horto sæpius perire mihi consuevit. Bononienses in suo Antidotario ante paucos annos edito in Diacastoreo non Antimonium sed Artimoniū legi debere, quæ vox Pyrethrum notet, recte admonent.

Pyrola Pannonica II. à D. Friderico Sebicio & mox à D. Aicholzio communicata, quæ tamen horti culturam altero anno respuit.

Pyrus. In villa Iacobi Regij, pagi quem Fontaines vocant, haud procul à Lugduno siti, Pyra nascuntur, è quorum medio corpore folium exeritur. Ea simili ratione nominis Pyrophylla vocari possint, qua Melophylla apud Plinium, vt doctissimus Dalech. annotat.

Habemus præter alias pyrorum differentias ab Illustrissimo Principe Vuilhelmo Landgrauio Hassiæ &c. quæ elegantissimi

ganti rubore carnis siue pulpæ interioris placent, itera quæ
comeſta ventrem ſubducunt.

Q.

QVAMOCILIT planta noua ex India ante paucos annos af-
lata & à Caſalpino ſub nomine Iaſmini folio Millefolij
deſcripta. cuius ſemen primum mihi communicatum fuit à
Magni Ducis Florentiæ Herbario Domino Iosepho de Caſa
bona, diligentiffimo, & humaniffimo viro. Eius picturam
repræſentare ſtuduimus, quamuis apud nos exilius creuerit,
quam in calidioribus regionibus. Planta eſt anadendras, fo-
lijs prodiens oblongis & latiuſculis initio binis ſibi inuicem
connatis, quæ diu durant etiam ſeſe perticæ inuolvente iam
ipſa planta: reliqua folia Myriophyllo alteri apud Matthio-
lum ſimilia ſunt ac tenuia admodū, vt Conuoluolus tenui-
folius non inepte vocari poſſet: cauliculi rubent, ſed magis
vergunt ad nigredinem: flores elegantiffimo rubore placent
in quinque angulos collectis oris, Peti florum ſimilitudine.
Semen in capſulis oblongis fert itidem oblongum & fu-
ſcum, quod aqua maceratum plerunque rumpitur vt Cam-
panæ Lazuræ grana. Sapor ipſius herbæ eſt ſubdulcis & mo-
dice nitroſus, capſulæ vero non nihil piper vel braſma piperis
guſtatu referunt, vt & ſemen, quod parum abeſt, quin haud
minore caliditate fauces nonnunquam afficiat.

Quercus Pannonica latifolia, rectius Cerrus. Huius fumum in lo-
cis clauſis facere Epilepſiam & ſubet Ferd. Ponzetus affirmat
lib. 2. tract. I. cap. 2.

Quing. folium, vide ſupra Pentaphyllon.

R.

R A N V N-

Ranunculus. Huius admodum multæ sunt differentiæ, quarum singulas horto nostro inquilinas recensebimus, initium facientes à notioribus, omissis tamen nimis vulgaribus.

Ranunculus polyanthos siue pleno flore luteo, repens, maior & minor. Quorum ille reperitur (teste Anguillara in suis opinionibus de Simplicibus) circa Sebenicum Dalmatiæ oppidum sponte proueniens, hic vero in agro Aureliano Gallia. Inuenimus tamen nos quoq; hoc anno in Bauariæ loco quodam aliquot milliariis. Lanteshuto distante, admodum humilem flore duplicato. Est & tertius erectus, quem Fuchsius pingit & vulgatiore est, Bauaris *Klein Ruckertzu*, Misnenf. *Gelb Tausfentschön*.

Ranunculus radice bulbosa vel tuberosa potius, flore quoq; pleno & simplici. *Batrachium Apuleij*. Prior in loco pingui & humido collocatus sæpe ex vnius floris cætro alios flores etiam triplici serie producit. Radix huius instar bulbi rotunda, si recens sit, caustica est ac admodum vrit. Exiccata vero post vnum atque alterum mensem dulcis efficitur. Vtimur hac radice tusa & emplastri modo imposita tempore pestis ad rumpendos abscessus. Nebulones vero mendici quidam, quo facilius nobis imponant ea sanguine Draconis macerata suras aut femora illinunt.

Ranunculus Globosus siue Montanus, VI. Matthioli. Crescit in multis locis Germaniæ potiss. in Heluetia. Gesnero Flos Trollius.

Magnus, Aconiti folio, forte Aconitum III. Matthioli.

Palustris folio Apij. Sed non ideo videtur esse Sardonius ille apud autores famosus, qui in Sardinia nascitur, insula etiam alioquin pestilenti & corrupto à palustribus vaporibus aëri obnoxia, de qua Sillius:

*Serpentum tellus pura ac viduat a veneno,
Sed tristis caelo & multa vitiat a palude.*

Vnde pulcerrimè Martialis:

Nullo fata loco possis excludere: Cum mors

Venerit in medio Tibure Sardinia est.

Leucanthemos folio Aconiti, flore albo simplici, qui copiose crescit in locis montanis Misniæ circa Annæbergam urbem: & alter flore pleno primum mihi transmissus à CL. V.D. Adolpho Occone Medico Augustano præcipuo.

Ranunculus Taliætri folio, Dalechampio Aquilegia minor, circa Gratianopolin in Gallia ab ipso inuenta, elegans planta, depicta à Carolo Clusio in obs. Pannonicis, quæ in Pannonia & Austria copiose crescit. Perennis est planta & statim primo vere florem profert.

Ranunculus Illyricus depictus à Lobelio, qui tamen teste Clusio in obseruationib. Hispanicis copiose etiã prouenit in Hamburgensî monte duobus supra Posonium milliaribus. In horto per hyemem satis bene durat.

Constantinopolitanus rubro flore quem aliquando habui munere eiusdem Caroli Clusii, verum sequenti anno perijt. Requirit enim acuratam apud nos culturam. Hoc anno rursus radices accepi à Doctiss. iuvene Dn. Christophoro Vvexio Ienensi qui eas vna cum alijs rarioribus bulbis Constantinopoli, vbi cum legato Cæsareo cômoratus est, attulit.

Raphanus Byzantinus, cuius semen habuimus Constantinopoli, qui postea tamen degenerauit in communem ac solos flores ac semina protulit, radice penitus lignescente. Habemus quoq; radice nigra, qualis frequens est Argentorati, & alium lutea. Hoc olus peculiari scripto Marcion quidã Græcus commendauit. Plin. lib. 19. cap. 5. de Raphano inter alia sic scribit: Medici tradunt & præcordijs necessariũ illius succum, quando phtisis in cordi intus in hærentem non alio potuisse depelli compertum sit in Aegypto regibus corpora mortuorum ad scrutandos morbos infecantibus. Atq; vt est Græca vanitas,

tas, fertur in templo Apollinis Delphis adeo cæteris cibis prælatus Raphanus, ut ex auro dicaretur Raphanus, Bera ex argento, Rapum ex plumbo. Scires non ibi genitum M. Curium imperatorem, quem in hospitio legatis aurum repudiaturo afferentibus, rapum torrentem in foco annales nostri prodidere. Qui Raphanum, rapum napum religiosi Agricola serunt, antiqua consuetudine precantur, ut sibi nascantur & vicinis, ut contra Ocimum & cuminum cum maledictis & probris terræ committendum annotarunt autores. Raphano comesto lacticia esse vitanda, quod corrumpantur & vitium inde contrahant, monent tum alij tum Ferd. Ponzetus lib. 2. tracta. 1. cap. 2.

Raphanus Rusticus: vulgo Armoracia. Huius succus destillatus, suo tempore adhibitus commendatur in calculo.

Rapunculus flore purpureo, candidante: spicato purpureo & albo,

Reseda ut putatur, Plinij, recta & supina. Vtraque circa Ariminum in Italia frequens: Supina quoque ad Rhenum & alijs in locis Germaniæ.

Rhabarbarum monachorum, vide supra in Epathis. Verum enim Rhabarbarum nondum nobis visum est, nec qui viderit, se obtulit: apud Froglodytas igitur quærendum, ut monent autores, quos ἐξέμελως ab Homero 4. Odyf. dictos volunt ἀπὸ τῶν ἐξαν ἐμελῶν, qua etymologia & τρωγλοδύτας appellant. Trincauella vero libro I. de compositione medicam: cap: 12: scribit Quendam mercatorem, qui diu in Persia versatus fuerat, & aromatarius. esset ac omnium medicamentorum peritissimus & is vir ut eius verbis maxima esset adhibenda fides, retulisse sibi, Rhabarbarum in montosis Persiæ locis nasci, colligi, sicarique & in Aegyptum vel Syriam à Persis negotiatoribus ferri, vnde ad nos deinde apportari. Sed hic non est locus de hac re fusius disputandi.

Rhamnus III. Diofc. secundum Matth. supra Paliurus. Crescit in agro Monspelliensi & in Italia potiss. circa Veronam. Apud nos quoq; hyemem, nisi sit admodū acris, ferre potest, alioquin diligenter erit à frigore muniendus.

Rhamnus quorundam. Oleaster Germanicus Cordi, frequens in locis arenosis circa Rhenum versus Curiam & ad Lycum ac alia flumina Bauariæ, multisq; locis alijs.

Rhamnus solutius, cuius minorem speciem Clusius in obser: Pannonicis proponit. Ex eius sacco fit Syrupus, qui quamuis sit ventriculo non adeo commodus, cum aqua tamen Cinnamonomi dilutus in affectibus podagricis utiliter potest exhiberi. Augustæ Vindelicorum nominant Syrupum familiarum.

Rhamnum ἀλεξιάσπιν Nicander vocat, quia nocturnos incubos, lemmures, striges auertere putabatur efficaci amuleto: quo argumento in parentationibus ante fores suspendebatur. Meminit & Lycophon & Euphorion his verbis; ἀλεξίασπιν φέρον. Spinam Ianalem hunc esse volunt celebratam ab Ouidio in Fastis, non autem spinam nuptialem facibus auspicatam.

Rhaponticum vulgare. Vide Centaurium maius.

Rhodiaradix, ob odorem rosarum sic dicta. Nascitur in montanis locis Apennini, Gargano & in Delphinatu, vt vocant, prope Gratianopolin, præterea in Styria & Vngaria copiosissimè itemque in Anglia in monte Engleborreno dicto, totius Angliæ altissimo Comitatus Eboracensis, vbi flores & semen producit, vt ad me scripsit Doctiss. & rerum naturalium peritiss. Medicus D. Thomas Pennæus Anglus. Produxit etiam semen in nostro horto in vasculis pulcro minij colore rubentibus ante plenam maturitatem, cum superiore anno ex montibus Pannonicis modo eruta nondum hortensi luxuria quasi eneruata à sua natura

tura desciuisset: postea vero non secus ac reliquæ eiusdem familiae aliquot annis iam cultum perpessæ solo flore placuit, forte etiam, vt & illæ, tandem procerioribus stolonibus & lætius virentibus foliis deinceps exuta tanquam agrestia superbire incipiet, manifesto argumento, quantū locis natalibus mutatis à naturali forma plantæ soleant recedere.

Rhus obsoniorum siue Sumach. Ex semine prouenit & multis annis in fictilibus, quæ per hyemem in loco subterraneo asseruantur, aluimus: Sed tandem perijt, nec florem aut fructum vnquam protulit. Crescit copiose ad Marranum Castellum in Via Aemilia, Lanzanæ & in Vmbria, & ibidem adhuc Sumach nominatur.

Rhus myrtifolius, cuius putatur à Plinio fieri mentio libr. 24. capit. 11. vbi ait: Nec Rhus Latinum nomen habet, cum in vsum plurimis modis veniat. Nam & herba est syluestris, foliis Myrti, cauliculis breuibus quæ venena & tineas pellit, & Gesnerus potius Clymenum esse vult, cum Plinius diserte Rhum in herbam & fruticem distinguat: planta vero hæc, quam nunc dicimus, frutex sit, non herba. Myrti quidem folia etiam coriario tribuit Marcellus: verum de Rhu herba nihil apud alios inuenio, & Plin. in historia libr. 13. capit. 16. de Rhu frutice tantum agit, herbæ autem hoc nomine nullius meminit. Clymeno vero conueniunt. I. χαλῶς τετραγών. II. φύλλα πρὸς τὰ τῷ ἀργυρώσῳ potius quam Myrti. III. θυλάκια ἐπὶ τῷ χαλῶ ἐστὶ ἀλλήλα νεύοντα ἑοικῶτα πολύποδοι κλελάναις, acerabulis enim polyporum ferè similis est fructus. IIII. Vis astringendi & refrigerandi insignis. Nec dubito radicem quoque vtilem esse. Sed de hoc aliorum quoque sit iudicium. Ex semine prouenit & hyeme vult recondi in cellam. Florem apud nos nondum ostendit. Describitur opt. in historia stirpium Lugdunensium & in Monspeliano agro copiose prouenit.

Rhus myrtifolius Plinij Gesnero, vide supra Anonymos Peruinæ folio.

Ribes sylvestre, præcoci & copioso flore mense Aprili abundat, foliis minoribus quam alterum præditum est. Loco aprico in horto raro vel nunquam gignit fructum, (qui insipidus vel subdulcis est, vnde conijcio esse Ribes dulce Clusij in obseruat. Pannonicis) quare à quibusdam sterile vocatur. Crescit non longe ab hac vrbe sua sponte versus montem Piniferum Nariscorum. Ribes Serapionis à nostris Ribes longe aliud est cuius iconem primus (quod sciam) peritissimus rerum Simplificium D. Leonhardus Rauuolfius publice exhibuit, qui etiam sicca planta me donauit. Vide apud Bellon. de arborib. coniferis descriptionem pleniorē.

Ribes vulgare baccis rubris, cuius magna copia sua sponte crescit in quadam sylua, media serme via inter Dresdam & Budissinam ad fines Lusatia. Si bacca statim vbi maturuerint, vel saltem exempta semina in terram proiciantur ante hyemem, facile enascuntur, & cito crescunt in frutices.

Ribes baccis rubris maiorib. quam plantam primum nactus sum Oeniponte ex horto sereniss. principis Ferdinandi Archiducis Austria. Flores quoque sunt aliquantum rubicundi.

Ribes baccis nigris, itidem minoribus & maioribus, quod olim nobis in Italia pro piperis, si recte memini, arbuscula ostendebatur in horto CL. Viri Massai nobilis Veneti. Crescit abunde in montanis Misnia circa Annæbergam, atq; ibi nescio quid veneratori istis baccis inesse asserunt, cum aliis in locis esui esse soleant.

Ricinus vulgaris, vbique notus. Aluimus aliquoties & alterum Syriacum grana duplo maiora & minus liuidi coloris profertentem, Excellentiss. Costæus in comment. suis in Mesuem doctiss. existimat mendum esse in Dioscoride, qui dicit triginta grana debere assumi, cum vsu compertum esse dicat,

tria grana Syriaci strenue & cum multa molestia purgare. Quare *ῥεῖς* non *ῥεῖανολα* legendum conijcit. Ricinum Talpis quadam peculiari *ἀντιπαθεία* contrariū esse autores affirmant, sed nos id se habere non potuimus depræhendere, neque etiam foramina foliis Ricini suffarcta & obturata denuo exire veriti sunt.

Ros Solis siue Salsifiora vel Solaria, Mas & foemina, Musci genus, quod multis in locis syluosis, humidis, at apricis inter alia musci albicantis & subrubentis genera apud nos quoque in sylua non longe à latomijs crescit. In hortum translata à me sæpius cum sua terra vix vnam æstatem pertulit. Doctiss. vir Caius Britannus in quadam epistola ad Gesnerum refert vulgo Rosam solis vocari, nec ita magnesieri à doctis Medicis quemadmodum ab Empiricis & mulierculis quibusdam. Nam in Anglia quoque obseruatum esse ab opilioni- bus oues quæ crebro hac herba vescantur, habuisse Epar & pulmones male affectos, ac marcore quodam vitiatos. Sunt tamen contra non pauci Medici celebres, qui eius aquam stillatitiam in phthisi commendant.

Rosa Græcis *ῥόδον*, ob odoris suauitatem, teste Plutarcho. Flos insignis, locis siccis quam humidis odorator, index veris, quamuis tepidioribus autumnis non raro quoque rursum flores emittat. Cuius plurimæ sunt differentiæ, quas diligentere enumerant Theoph. & Plin. ex colorum & locorum varietate desumptas. Nos hic enumerare tantum volumus, quæ horti nostri hactenus ornamenta & delitiæ fuerunt.

Alba, candida simplex & plena. Hanc Campanam apud Plinium qui ait præcocem esse, nominari conijciunt quidam viri docti.

Lacteola, elegans rosa, non magna, foliis multis, dense stipatis:

stipatis: quæ singula si euelluntur candida sunt, cum vero simul calyci inhærent, in flore integro videtur quidam dilutus rubor emicare. Vratislaviæ copiose in hortis coli dicitur, vnde etiam ad nos perueniunt. Hæc centifolia Plinij videtur, numerosis folijs & paruis. Nec tamen est talis odoratissima, quamuis reliquis odoris præstantia parum cedat. Extremis veluti margines in coronis apte ornat, quod exigua sit.

Rubicunda, quæ non omnino dehiscit, vt Plinij Græcula, folio quoq; quam in cæteris latiore, odorata tamē. Ex quibus Saccharum Rosaceum conficitur, vnde apud nos *Zuckc. Rosen* dicuntur.

Incarnata vel leniter purpurascens. Apud nos Vlmenses à loco nominantur. Veterum esse Prænestinas existimant. Incarnatas tamen Historia stirpium Lugdunensis Trachinias esse putat: Milesias vero quæ Gallis Rosas de Prouins appellatur. Hæ nimij frigoris satis sunt impatientes, quare nisi ab eo muniuntur, quandoq; pereunt: quamuis altero anno à radice rursus repullulent. Apud nos plurimæ crescunt, cum ad Syrupum Ros. solut: in magna copia assumantur. Mirum tamen eundem Syrupum destillatum contra potius strenue aluum sistere, quemadmodum Lobelius quoque obseruauit. At doctiss. Costæus in commentarijs ad Mesuen editis aquam simplicium Rosarum ad ʒ. x. haustam euacuare aluum ait, sicuti quoq; arida folia in sero caprino sumpta idem præstare tradit.

Intense rubens simplex vel plena quam vulgo Pharmacopœi vocant Finam & folijs exiccatis, quoniam colorem & odorem diutius seruant, vtuntur. Hanc Milesiam fuisse olim dictam ex Plinio conijcitur, qui ait eius colorem esse ardentissimum.

Rosa purpurea siue in rubro nigricans & ceu violacei aliquid diluti admixtum habens. A priore alioquin parum discrepat, nisi quod maior sit. Aliqui *Rosrosen* appellant. Videtur *Trachinia* Plinij.

Damascenæ quasi de *Sæni* apud Arabas, siue *Muscataæ*, simplici flore & præcoci; & pleno, quæ posterior species in autûnum vsque floret, est fragrantiss. odore. Prior vero ex albo florem ad puniceum nonnihil vergentem habet. Quæ pleno flore est ad coronéolas Plinij quidam accommodant, quod inde *Coronæ* odoratiss. nectatur & autumnô nascatur. Quâuis forsitan posteriorib. sæculis primum *Italiae* innotuerint. Quid enim mirû, quamuis multa *Theoph.* & *Plinio* *Rosarû* genera numerentur, alia etiam extitisse nostra ætate. Tantopere enim diuersis locis per se & humano opere coacta variat natura suas opes. Apud *Serapionem* & *Auicennam* *Rosa* *Muscata* flore simplici vocatur *Nesrin* vel *Nefrin*. Hæc in nostris hortis perfert hyemem nisi sit acerrima, qualis fuit anni superioris 1. 5. 8. 6. Repullulat tamen ex radicibus. Huius vice-na folia aluum leniunt (quamuis idem præstet sed paulo copiosior sumpta quæ pleno est flore) quam facultatem *Græci* antiquiores non norunt, sed *Arabibus* & potiss. *Mesuræ* acceptum referendum. Vnde in *Hetruria* verno tempore in *Accetarijs* exhibetur pueris. Quod *Fumanellus* in *Regimine* senû & commentariolo de *Rosis* vberius annotauit.

Rosa Cinamomea simplex, fructu oblongo admodû præcox, quam pro *Lychnide* Plinij habet *Gesnerus* & in *Albio monte* maiorem & minorem nasci tradit. Quaternas in costis singulis foliorum *syzygias* habet plerunq; maior, præter summum singulare, quod domesticæ nullæ nisi rariss. syluestres quædam sed nō omnes solent. Minor, quæ pro mare habet, vt priorem pro *scæmina*, minutiores gerit spinas; floris *pericarpion* spinosum est modice, superioris læue.

Altera,

Altera, quam vulgo Venetam vocant, alij Prouincialem, præcox & ipsa est, minoribus ac densis floribus dilute purpurascens. & in medio suaue rutilantibus eximij odoris. Cortex huius fruticis admodum rubet. Facile fert hyemis iniuriam & mire se propagat, ideoq; forte apud veteres vilissima fuit, pluribus sed minutiss. foliis, Spermonia Plinij. Mauult enim sic legi Barbarus quam Spineolam aut Spinofam. Ita enim siue quod minutiss. folio, siue quod vilissima omnium sit, rectiss. videri posse ait. Sunt qui Sycioniam legendam putent.

Rosa absq; spinis, purpurascens plenis maioribus floribus, de qua plura vide apud Clusium in obs. Pannonicis.

Campestris odorata Clusii in obs. Pannon. siue Pomifera, vt existimo, Lobelij, quamuis hic sine spinis depingat, cum reuera sit spinosiss. Crescit non solum in Austria & alibi sed à me quoq; reperta est in montib. Franconia, qua itur in Hassiam, vulgo *auff der Lederhecken*.

Rosa lutea, Apennini in Italia inquilina. Scribunt aliqui Rosæ albæ surculum factò foramine per Genistæ scapum traductum & implantatum luteos flores producere: quemadmodum in Aquifolium siue Illicem insertū, virides. Quod tamen neutrum adhuc experiri licuit. Vnde vero herbacei coloris rosæ sine calice interdum frigidiori & humidiori anni cōstitutione proueniant, erudite explicat Doctiss. Costæus de vniuersali stirpium natura. Sicut I. Cæsar Scaliger in suis exercit. explicare studet quare Rosæ sint spinosæ. Tardius proueniunt femine atque ideo caule conciso propagantur. Vtione & recisione meliores fieri frutices omnes rei rusticæ scriptores testantur, ac translatione quoque celeriter prouenit. Nisi quinto anno repurgetur & recidatur, odorem gratum flores deperdunt, vt Costæus quoque notauit, eiusque rei rationē reddit doctam.

Rosa Canina, *κυνόρροδον*, viuis sepib. idonea. Inuenitur & hæc duplicato flore, quæ pro Alabandica Plinij haberi queat.

Multorum remediorum, tam interiorum quam exteriorum materiam præbere Rosas omnibus constat: quæ singula enumerare non est huius loci. Saccharum Ros. purgans vide apud Card. de tuenda valetudine, quod vt peculiare, sic non est contemnendum. Interior luteus flos rubræ Rosæ, (quem perperam vulgo Antheram vocant, cum hæc dictio compositionem quandam denotet, à colore viuido appellatam) puluerisatus cum aqua Cydoniorum destillata datur vtiliter in nimio mensium fluxu. Ad dentes à corruptione seruandos & gingiuas roborandas sumitur aceti Scyllitici & aquæ è calicibus Rosarum destillatæ æqua portio & eo sæpe os colluitur, annotante Monarde Hispalensi de rebus Indicis.

Spongiola in Cynorrhodo leuigata & vsta contra calculum & vrinæ difficultatem est efficax. In eius cavitare interiore tineæ quædam candidæ interdum occluduntur, quibus puluerisatis ad expellendos vermes intestinorum multi feliciter vtuntur.

Ferculum, vt ipse dicit, suauis. docet parare Athenæusex Rosilib. IX.

Turcæ (vt Generosus Domin. Augerius Busbeckius, &c. in suo itinerario notauit) folia Rosarum humi iacere non patiuntur, quod, vt Vetustas Rosam ex sanguine Venenis, sic isti fatui ex sudore Mahumetis ortam esse sibi persuadent.

Multa Philologica de Rosa vbique sese offerunt, quorum pauca, ne nimium hoc opusculum crescat, & selectiora tantummodo afferemus. Imprimis vero mihi placet versus elegantiss. Theocriti:

Καὶ τὸ ῥόδον κελὸν ἔσται, ὃ γόνυ αὐτὸ μαρμαίρει.

In quam sententiam elegantiss. distichon extat Ioan. Majoris poetæ celebris.

Vt rosa mane viget, tamen & mox vespere languet,

Sic modo qui fuimus, cras leuis umbra sumus.

Et alterum eiusdem:

Vidi ego mane Rosam solis cum lumine nasci,

Et vidi rursus sole cadente mori.

Apud Claudianum legitur: *Armat spina Rosas*: id est, nihil absque labore iucundum.

Huc referendum Epigramma Virgilio ascriptum de Rosæ, & versus suauiss. Anacreontis, quæ passim extant.

Philostratus Rosæ fruticem Cupidini dicat, quem tota facie videt æmulari. Semper illa recens iuuenisq; , nec nõ mollis vt Cupido. Aureis comatur capillis. Spinæ pro iaculis gestans, pro facib. fulgorem, folia pro alis rosæ data sunt: neque Cupido neque Rosa tempus norunt. Idem lumina terræ, veris comas, amoris igniculos, terræ fulgur appellat.

Rosa Hierichuntica, vulgo dicta, quæ nobis superiore anno pulchre floruit, ex semine nata. Amomum esse nequit, cum descriptio ei non congruat. Sed aliquid ferme habet cõmune cum Thlaspi, parum tamẽ vel nihil acredinis, quæ gustu percipiatur, nisi in radice & surculis, quorũ sapor æmulatur Raphanum. Infestatur admodũ à Campis viridib. vt Nasturtiũ, Eruca, Brassica & cõgeneres herbæ. Eius syluestrem speciem quam in Syria tectis & ruderib. in nascentem inuenit D. Rauvolfius mihi communicauit. Bellon. libr. 2. sing. capit. 86. repræhendit monachos, qui fuerunt autores nominis huius plantæ & superstitionũ quib. ad hunc vsq; diem est obnoxia: nec non eos qui pro Amomo habent. Addit se reperisse in Arabia deserta ad littora maris rubri, crescentem in sabulo. Circa Hiericho vero nusquam apparere. Atque idcirco dictum illud sacre scripturæ: Sicut plantatio rosæ in Hiericho,

falso huic accommodari, cum intelligendæ potius sint rosæ alioquin sic appellatæ rubræ vel puniceæ.

Rosmarinum Coronarium, quod vt apud nos studiose colitur, ita in Gallia Narbonensi sua sponte tam copiose crescit vt ligni vtantur loco, ad focos instruendos. Floret bis in anno, vere & autumno. Amat terram non nimis pinguem aut humidam, sed potius sicciorem. Plinius lib. 17. cap. 13. nescit illi semen esse: Sed nos obseruauimus copiosum proferre: quod si sponte deciderit, antequam colligatur, paruas plantas plurimas creat, quæ tamen raro sunt in alterum annum viuaces. Inseritur eius scapus in Iuniperi teneras arbusculas, & ita in locis temperatiorib. per hyemem sub dio nonnihil tamen munita relinquitur: idq; memini me vidisse Aschaffenburgij in horto Electoris. Inde olim penatibus coronæ suspendebatur. Horatius:

Paruos coronantem marino

Rore Deos, fragilis, Myrto.

Hæc admodum annosa est planta.

Oleum huius per organa Chymica paratum plurimum roborat cerebrum frigidius. At per insolationem in Cicularibus ex eius floribus factum vtiliter adhibetur contra cicatrices & obscuritatem oculorum.

Rubiatinctorum siue Erythrodanum. In hortum translata mira serpit viuacitate. Colitur copiose cum magno incolarum fructu in Silesia circa Vratislauiam, in Selandia & alijs locis. Disputant inter se Medici vtrum astringat vel aperiat. Langius tamen & alij medici vsu & experientia obseruarunt foedum colorem regij morbi emendare & menses promouere. Aqua eius destillata opt. ad vlcera oris addito pauco Alumine & aliquid mellis Rosacei. Huius radix & Sanicula in vino rubro cocta & herniosis imposita, plurimum conducit. De eius cultura aliquando peculiarem commentarioli à nobis

nobis habebit harum rerum studiosus lector.

Rubia syluestris inter gramina passim sponte proueniens.

Rubiola aruenfis, flore cæruleo, in agris Bauariæ itemq; Hassiæ frequenter occurrens.

Rubiola Saxatilis, tenuissimis foliolis, locis saxosis & strigosis aggeribus tam in Franconia quam Thuringia sæpius à me inuenta.

Rubus Idæus Leucocarpos, id est fructu albicante, odoratissimo.

Ex Rubi Idæi fructibus aqua & succus elicitur fragrantiss. odoris & cordi amicus admodum: quod etiam Gesnerus annotauit & in accuratiss. Antidotario Augustano CL. V. D. Adolphus Occo, Reipub. Medicus præcipuus.

Rubus paruus saxatilis alpinus Domini Clusii in obser. Pannonicis quem nobis communicauit superiore anno Nobiliss. & præstantiss. vir Dn. Georgius Riteselius ex Hassia rei herbariæ amantissimus.

Ruscus, Oxymyr sine, ex quo in Italia scopæ fiunt. Anguilla: opinabatur esse Serapionis Cubebas & secundum eundem Carpesium Galeni. Sed hæc Arabum confusio quædam est. Hycmem nisi clementiorem apud nos non fert. Locis subterraneis asseruata & ineunte vere loco vmbro collocata baccas rubras in hortis nostris producit.

Ruta hortensis. Πήγανον esse Græce dictum Plutarchus in Sympo: existimat, quod ob siccitatem calori mistam semē constringat & coagulet, atq; ideo prægnantibus sit inimica. Hanc assumptam ideo suspicionem veneficiorum corrigere censet Aristoteles, quod calefacere & discutere flatus possit, qui in eo excitari solent qui cum perturbatione metuq; fascini, cibi aut potionis aliquid assumpsit, vt annotauit Ruellius lib. 3. cap. 38. & Costæus lib. 2. de vniuersa stirpium natura. Ruta adeo acris est, vt in Scotia quidam hortulanus ob copiosam rutam per aliquot dies erutam & putatam inciderit in erysi-

pelas manuum & frontis. Ideoq; Plin. lib. 10. cap. 13. cicutæ succum inquit prodesse manibus colligentium rutam. Quare mirum non est si abigat serpentes. Item ea inuoluta cadauera diutius conseruantur integra. Antigonus scribit in mirabilium rerum congerie, Mustelam priusquam cum serpente pugnet, odore rutæ sese munire. Imprimis quoque prodesse inquit rutam in mero decoctam contra ictus serpentum. Plutarchus præterea in Sympof: tradit, rutam sub ficu vel prope nascentem suauiore fieri & sapore mitiorē. Addit Plinius lib. 19. nusquam lætiorē prouenire quam sub hac arbore. Surculo nasci aliquoties compertum habemus, etiam non in perforatam fabam indito, vt idem notauit, melius feri, quod succo nutriat compræhendendo surculum. Furtiuam prouenire fertilius putant quidam superstitioni, itemq; cum maledictis satam. Hæc cultura, (vt sæpius vidi) ita in altum crescit, vt etiam tres cubitos superasse meminerim, ac admodum est longæua; cuius radix tandem planè lignescit, quæ si accenditur suauem & tempore pestis vtilè emittit odorem. Ruta & Eruca subsalfo alimento redduntur meliores.

Ruta sylvestris tenuifolia, acerrimi odoris: cumque loca amet montana & inculta, difficulter assuescit horto. In Apulia quandam speciem crescere ait Anguillara, quæ plane sit venenata, præsertim si sua sponte in saxis proueniat, vt Plinius lib. 20. cap. 13. in Macedonia, maxime iuxta flumē Alyacmon similiter fieri tradidit.

Ruta sylvestris altera, adhuc in Samnitibus Harmel vulgo dicta. quæ hyeme in fictili est recondenda, quamuis difficulter apud nos semen producat. Florere eam semel vidi.

S.

SABDARIFFA depicta à Lobelio, sed Icon haud est vsque adeo accurata.

Sabina vulgaris vbiq; nota. Plinius lib. 17. cap. 13. propagine seri & auulsione scribit & fece vini aut è parietibus latere tufo mire ali. Negat enim semen illi esse. Id quod de vna specie solummodo verum est, non item de altera. Huius foliorum puluis cum pinguedine lacti innatante commixtus ad tineas puerorum commendatur. Hæc vna cum Hermodactylis trita & oxymelite Scyllitio excepta vel succo cæculæ clauos callosque abolet etiam in partibus pudendis à foedo concubitu contractos. Card. 4. de tuenda valetu. memoria prodidit serpentibus ita esse amicam hanc plantam, vt in agro Comensi magna viperarum multitudo circa ipsam conuenerit.

Sabina baccifera, magis cæruleis folijs prædita.

Sagapeni planta vulgo dicta: Costus Spurius Apuliæ Matthiolo. Sagapenum in Italia gigni Plinius autor est, sed in totū transmarino alienatum.

Salix latifolia *Salweyden*. Crescit in monte S. Mauritij vicino huic vrbi iustæ arboris proceritate & in folijs quædam tubercula gignit, nec non in surculis pillulas quasdam scabras, non absimiles ijs quas in Thymiamate reperientes Pharmacopolæ pro Styracis fructu venditant. Verno tempore odoratissimū florem emittit, ideoq; pro Chaleb Syrorū à Gesnero habetur. Semine etiam sese propagat & facilis auctu crescit in arbusculam, vt ipsimet obseruauimus in hortensi nostra.

Salvia latifolia, & altera eiusdem formæ cum auriculis: item tenuifolia auriculata, & eius generis Hispanica odoratissima. à frigore munienda, sicuti quæ flore est albo, cuius

cuius meminit quoq; Aloysius Anguillara. Hæc non fimo pingui sed luto veteri cum terra debet stercoreari. Lixiuu etiam cinere muniunt olitores & sic lætiorẽ prouenire testantur. Saluiam virosam & quasi pestilentem esse censendam ait Mizaldus in memorabilibus, quæ foliorum pinnas quasi carbunculatas præfert, estq; toto habitu retorrida & tanquam sideratione perculsa. De saluia sub qua Bufonatus fuerat, Paræus in sua Chirurgia memorabilem historiam recitat.

Saluiæ & vrticæ folia simul in mortario contusa ac instar cataplasmatum parotidibus imposita plurimum iuuant.

Arnoldus de villa noua lib. i. cap. de spasmo, versum vulgarem: *Cur moriatur homo cui Saluia crescit in horto?* allegat non sine risu ex Georgicis Virgilij.

Saluia syluestris, quam copiose reperi in Thuringia inter Salzam & Weissensee.

Sambucus, siue secundum Serenum Sabucus, campestris siue vulgaris. Acinorum emulsum commendatur in hydropticis. Cimæ teneræ decoctæ in aqua ad dimidium cum pauco crocodyli mensis cient. Infusa prunus in Sambucum, quamuis, ut expectus sum, non facile comprehendat, fructus fert purgantes.

Reperitur in quibusdam locis, viridibus in alijs albis baccis. *Sambucus montana*, racematim baccas rubras profert, in Latomij ab vrbe ad mille passus sitis, copiose crescens, nec non alijs in locis.

Palustris mas & femina. Hæc baccis, ille flore conglomerato placet.

Sanguis Draconis supra in Lapatibus requiratur.

Sanicula, Diapensia vulgo, herba admodum vulneraria, quæ passim in altioribus montibus in Germania reperitur. Ruellius lib. 2. cap. 147. Gallis in adagium venisse vulgo iactatum scribit, eos non egere Chirurgo qui Saniculam habuerint. Sed eius

eius delineatio nostræ non omnino congruere videtur. Inter Ranunculos etiam hanc retulit.

Sanicula guttata, aliis Saxifraga Sabaudica. Italis nonnullis umbilicus Veneris Septentrionalium. De qua consulatur Gesnerus in libello de Lunariis & alibi. Amat loca umbrosa & paulo humidiora, quem si nacta fuerit in horto perennis euadit.

Saponaria vulgaris, ab effectu, nam loco Saponis manus abstergere à sordib. hanc plantam experientia testatur. Differt à Struthio, quod spinosa non sit, non caule lanuginoso, non folio oleæ, non sine semine copioso. Dodonæus ad Alisma Diosc. referre conatur.

Satureia. In Acetarijs & intinctibus magnus illius vsus apud Italos præsertim, apud quos etiam multi tantummodo cum pane comedunt, vnde aliqui, quia Saturos reddit nomen traxisse existimant. Columella cum Ceparum semina sparguntur, præcipit ijs Satureiæ semina immiscendum: nam & viridis esui est iucunda, nec arida inutilis ad pulmentaria condienda: quod hodie seruatur olitoribus idcirco *Zwibel Hysop* sopsid est, Hysopum Ceparium nuncupantibus. Thymbra à Satureia discrepare sentit idem autor dum canit. *Et Satureia thymireferens thymbrae, saporem.* Quintus Serenus Satureiam speciem Thymbrae notauit, quasi Thymbra, non absoluta voce sed Cephalote thymbra diceretur, quam Plinius cunilam capitatam nuncupat. Sed hæc copiose tractat Ruellius lib. 3. cap. 32.

Satureia perennis, ex horto peritiss. Pharmacopœi Francofurtensis, Adami Keckij.

Satyrium Basilicum, vt vocant, flore albo & rubello, itemq; bifolium. Vide supra Orchides.

Saxifraga hircina maior & minor. Supra Pimpinella.

Saxifraga magna Matthioli, in Thuringia frequens, vel simillima
v prorsus

prorsus herbula, quæ non magnitudine sed viribus potius id nomen obtinuerit.

Saxifraga Bavarica, in petris nudis musci more innascens, foliis thymi sed virentioribus, flosculo stellato, candido, quinquefoliis constante, imprimis eleganti.

Saxifraga alba, cuius decoctum efficax in difficultate urinæ:

Aurea Dodonæi, circa fonticulum ab Eobano Hesso carmine celebratum copiosa, vulgus vocat, zur Buchen & Ringel vnde in hortum transtuli.

Scabiosa maior & minor dissectis foliis ex Hercynia sylva: item floribus luteis ex Thuringia, vbi passim locis petrosis & in macerijs crescit. Herba est admodum *πολύχυσος*, cuius succus calidus impositus vulneribus sagittas extrahit. Item ad carbunculos efficax, vnde etiam in Germania nomen illi impositum, *Apostemfraut*. Extractum Scabiosæ efficax admodum in pulmonum affectibus ac præsertim peripneumonici mihi commendauit CL. V. D. Caspar Hofmannus vir doctiss. & humaniss. Archiater illustriss. principis Electoris Brandenburgici.

Scabiosa maior Matthioli:

Maxima, leucanthemos.

Graminea, folio argenteo, flore purpureo, Florentia missa. Nascitur etiam in fodinis ferri Styriæ.

Bavarica pumila, folio tenuissimo, flore purpurascente vel incarnato non absimilis Pannonicæ H L.

Hispanica, elegans planta.

Gallica, folio oblongo, tenui, nigricante, nitido. Huius sapor idem fere est, qui baccarum Solani vesicarij, quod Alcaengi vocant, cum nondum maturæ sunt.

Fruticosa siue arborescens, quam Casalpinus describit.

Alpina, Centauroides, alijs Centaurium Nothum.

Quilla Dodonæi.

Repens

Repens montana.

Scammonea Antiochena, aliquot annos apud nos durat asserua-
ta in fictilibus per hyemem, & æstatis initio floret, sed semen
nunquam absoluit. Memini Dominum Cortusum Patritium
Parauinum, rerum naturalium summum indagatorem ex
crassis radicibus aliquot vncias succi extraxisse. Aiunt si pro-
pe Tithymallū seratur, adeo eius caliditatem accendi, vt ve-
neni naturam acquirat. Huius tamen liquor caloris acrimo-
niæque vi per ætatem amissa benignior non nihil euadit.
Quod vero non eas notas habet Scammonicum quales illi
Diosc. tribuit, causa esse putatur, quod hoc tempore non
obseruent veterem parandi modum, ac non ex incisa sed
dissecta prorsus vel expressa radice aut è stipitibus & foliis
contusis paretur: alioqui tanta copia Scammonij quo pacto
quotannis ad nos afferri posset? vel etiam lacte Tithymalli
sæpius adulterant. Pulcre mehercule alicubi Ruellius inquit:
Nulla medicinæ pars incertior, quam quæ ab alio orbe quam
nostro petitur. Depurandi vero rationem peculiarem alibi
Deo volente docebimus.

Scammonea Monspeliensis maritima: Crescit etiam copiose pro-
pe Tripolim in maritimis, vbi incolæ vocant Meudheudi,
Rhafis Coriziolam. Scammonium paruum Plinij nihil aliud
est quam Helxinocissampelos.

Scandix. Pecten Veneris.

Schoenanthum, Iuncus florid. siue aromaticus ex semine prodit,
vnde etiam frater meus Ludouicus. p. mc. facto periculo non
sine voluptate obseruauit.

Scilla. Hæc effossa aliquando per aliquod tempus in vere flo-
ruit. Sed tales bulbi postea raro iterum flores producant,
quod etiam in Croco & Narcisso autumnali obseruaui.
Quam nos vsurpamus existimat Doctiss. Costæus in comm.
ad Mesuen, esse Plinij nigram Scillam, id est foeminā, eandem

cum Pancratio quam Dioscor. subrufam esse scribit. Nec est quod illam venenatam esse vereamur, cum longa experientia salubris esse deprehendatur. Idem ait, acetum Scilliticum rectius ex recenti quam siccata parari. Si tunicae siue laminae reponantur loco tepido, plurimos paruos bulbos, vt Conchae margaritas creant, qui postea terrae commissi crescunt in amplitudinem, & diu admodum candidi permanent. Sed perierunt mihi inusitato frigore superioris anni, vt non potuerim obseruare, an tandem etiam rubescant. Panis medullam, in qua Scilla corrigitur scio Pharmacopœorum pueros impune deuorasse.

Sclarea, Horminum quorundam, Gallitricum.

Scolymos Theoph. Eryngium Vegetij.

Scolymos Diosc. vulgo Cardoni.

Scordium. Hoc quamuis in locis humidioribus & palustribus frequentius inueniatur, probatur tamen magis quod ex montanis locis irriguis defertur: quale est Pannonicum, quod odore caput ferit & cæteris est acrius. Commendatur quoque Creticum lanuginosum. Scordium in hortum translatum mire serpendo se propagat. Egregiam historiam, quo pacto in Thracia à peste ex Scordij decocto cum Terra Lemnia & Diascordio multi ex suis conseruati fuerint, recitat Generosus Dom. Angerius Gissenius Busbequius, &c. in suo pereleganti Hodœporico Constantinopolitano, quam integram hic recensere nimis longum foret.

Scordium II. Plinij, vt quidam vocarunt, Tragi syluestris Saluia, Scorodonia Cordi. Crescit plurib. in locis Germaniæ, & præsertim ad Rhenum. Odorem habet Scordij, nonnihil Teuerij referentem. Anguillara scribit secundum Scordium in Samnitibus ad ripas fluuij Piscaræ nasci foliis amplis instar Melissæ vel Calamenthi primi: atque idem reperiri in Cræta, in Græcia, & multis aliis locis non dissimile odore & qualitate à primo.

Scorpio

Scorpioides folio Bupleuri l. Dodonæi, quod plerisq; locis aridis & montosis nasci tradit, in oliuetis quoq; Narbonensis Gallia: & aliud Matthiolo depictum, in Gallia vinetis nonnullis spontaneum, Thelephium Anguillaræ,

Scorzomera floribus simplicibus & plenis. Videtur omnino ad Tragopogon posse referri. Crescit in multis locis Germaniæ, præsertim in Thuringia & Bauaria. Hispanica non alia ratione quam soli & climatis videtur à nostra differere. Aliquot huius differentia Pannoniæ & Austriæ peculiares recenset Dn. Carol. Clusius in suis obs. Pannon. Aliqui hanc opinantur ad Cantabricam posse referri, sed haud scio quâ recte. Card. lib. VI. de variet. rerum tradit primum in Tarraconensi Hispania quæ nunc Catalonia dicitur, cuiusdam Mauri industria hanc plantam esse inuentam ac Escorzomera vocatâ, quod contra Viperas & alia venena esset efficax, quemadmodum etiam inter cætera quæ suppeditat remedia oculorum morbis auxiliatur.

Scrophularia maior, & altera sine Scrophulis siue tuberculis, cuius flosculi & folia sunt nostrate elegantiora, in cæteris ferme conuenit: nec scio an ab alijs descripta, nisi sit Galeopsis Anguillaræ. Semine quotannis sua sponte propagatur. Eius iconem exhibemus in fine huius Catalogi.

Seban siue Sesban Indicum. Planta leguminosa, egregia, caule procero, tuberculis acutis exasperato, ramoso: foliis ferè Senæ vel potius Thamarindorum. Flos non potuit emergere ob ætates superiorum annorum inconstantes & nimis præcipites. Semen oblongum est vt Coluteæ scorpioidis, sapore pisi.

Securidaca maior & minor. ἰδὸραγον Græcis forte per antiphrasin, cum semen sit amariss. Itemq; Securidaca clypeata à Lobelio ac Dodonæo descripta. Floret hæc primo quidem anno, eximio purpuræ rubore spectantium oculos in admirationem rapiens:

rapiens: non tamen semen perficit, decidentibus simul cum flore inchoatis filiquarum rudimentis. Onobrychis altera Dodonæi. Nec desunt qui velint Helenium esse Aegyptium; sed non conuenit, cum radix rubra sit.

Sedum, supra Aizoon.

Sena Italica, quæ apud nos fuit annua planta. Contrahit nocte folia, sicut multa alia eius generis leguminosa. Alexandrina ne quidem in Italia ultra annum durat, ideoq; pro frutice haberi nequit. Quod hoc tempore foliis potius vtamur quam folliculis contra sententiã Mesues, causa est, quod non folliculi eiusmodi, quales Mesue describit, qui scilicet tempestiue ex planta auferuntur, sed potius nimis aridi & inefficaces afferri soleant. De Sena quædam Galeno Mesues ascribit, quæ ille ne somniauit quidem, vt etiam Manardus in annotationibus meminit; & epistola prima libri primi.

Senesio flore odorato, foliis magis quam vulgaris, mollibus, odore Ambrosiæ siue Conyzæ Hippocratis Anguillaræ, à Dn. Iosepho de casa bona Magni Ducis Florentini simpliciter ad me missa.

Senesio maior, floris Iacobæi species, magis tamen quam vulgaris; foliis laciniatis. Ad anginas, tonsillarumq; inflammationes vtiliter inde gargarismus paratur. Decoctum & succus vulneribus & vlceribus fistulosis depascentibus, ne serpent, vtilis, quod experientia confirmat. Senation Serapionis alia planta est, nimirum Nasturtium aquaticum.

Serpillum maius flore purpureo & aliud candido. Minus folio thymi sed virentiore, angusto. Et tertium huic simile, quod ex vulgari Thymo duriore degenerauit. Quartum item foliis latioribus, à duriore Thymo alioqui parum discrepans, præterquam quod repat.

Serratula.

Sesamoides

Sesamoides magnum Satmanticum à D. Clusio in obs. Hispanicis descriptum.

Paruum Matthioli, potius ad Chondrillam referendum.

Sesamum verum. Prodiit ex semine, foliis binis oblongis, subrotundis, duplo maioribus ipso semine; & ex ipsorum medio emerferunt alia crenata; sed ea se non explicarunt, planta senfim marcescente. Sed ex eodem semine, quod à peritiss. Pharmacopœo Neapolitano Ferdinando Imperato missum satis foecundum experti sumus, quoniam maceratum ac terræ mandatum in fictili iam inchoante hyeme fuit enatum, speramus æstate proxima, Deo volente, si iustis caloribus ac nativa temperie indulserit, nos habituros plantas viuaciores. Eius genuinam picturam ex siccis plantis exoticis D. Rauwolfii mihi ab ipso humaniss. communicatis, primum, vt existimo, delineauimus.

Seseli Aethiopicum Fuchsi, & Peloponnesiacum eiusdem:

Est & alterum Aethiopicum ex illustri principis Landgr. Vüilhelmi horto Cassellano celeberrimo missum, cuius semen aliquantulum Cinamomum repræsentat odore & sapore. Folia fert Aquilegiæ ferme similia, sed multo ampliora.

Seseli Aethiopicum verum, diligentem culturam apud nos requirens. Non locis subterraneis nisi admodum siccis & perflatis per hyemem habendum & modice rigandum:

Seseli Massiliense. Lucas Chinus excellens rerum simplicium censor, circa viginti plantas descriptioni Seteleos Massiliensis conuenientes se nouisse affirmauit.

Creticum, maius & minus, vt vulgo dicitur, sed Bellonius *καυκαλίτραν* hodie appellari dicit in Græcia & inter olera comedi, nomine, vt videri queat, ἀπὸ τῆς καυκαλίδος detorto.

Pratense Monspelienisium.

Palustre. Vnicam plantam reperi in quadam palude syluæ. Vrbi vicinæ, prope piscinas amplissimas, iuxta putridos

tridos arborum truncos, folijs ferulaceis, radice longa subfusca & ingrato admodum gustu cum feruore non exiguo fauces tentante: in hortum vero illata minus vrens euasit & saporis fœditatem deposuit, & caulem protulit ramosum, tricubitalem: flores candidos in umbellis & semen latū, foliaceum. Planta est lactescens, vt quædam aliæ umbelliferæ, quales sunt Thysselium Dodonæi, Chærefolium, Caucalis Hispanica &c.

Sferra cauallo syluestre Germanicum, itemq; Italicum apud nos hortense tantum.

Sida vulgo vel potius Althæa palustris, flore albo & subrubro. Quam postremam plantam aliquando in Italia in Maio ad ripam Athesis circa Anguillaram vbi flumen traicitur, copiose admodum non sine voluptate florentē reperi. Repullulat à radice in horto per aliquot annos, nisi sit hyems nimis aspera. Dodonæus vocat Althæam hortensem.

Sideritis prima Heraclea à Dn. Clusio primum transmissa, item Fuchii Sideritis & alia Matthioli, quam Lanceam Christi alicubi vocari Gesnerus tradit, & vsurpari in balneis & fomētis ad membrorum impotentiam. Marrubium palustre Tragi. Sunt qui Aegyptiam dicant herbam, quod hi qui se Aegyptios mentiuntur, quales per Germaniæ ciuitates subinde discurrunt ac diuagantur, hac herba nigricantē colorē, qualemq; Aegyptij obtinent, sibi adsciscant. Succus enim huius herbæ nigricante huiusmodi colore quæuis inficit, qui adeo pertinaciter inhæret, vt elui aut abstergi nequeat: adeo vt telæ lineæ hoc infectæ perpetuo eum retineant, quemadmodū Dodonæus obseruauit.

Sideritis tertia Matthioli, quantū ex pictura potest conijci, forte non satis exacte, vt nonnulla alia, pictorum negligentia re-præsentata. Gesnerus tradit circa Glaronam in pede montis locis saxosis nasci. Monspel. Ruta canina.

Sideritis aruensis flore pallido, sponte nascitur in agris circa Francofurtum ad Mœnum.

Sideritis aruensis flore rubro. Ladanum segetum Dalechampij.

Siler Creticum, quo nomine ex Italia mittitur, foliis Cicutæ, sed latioribus & paucioribus, semine incuruo, grandi, hirsuto & fusco.

Siliqua siue Ceratia, quæ tamen vt facile ex semine crescit: sic quoque in alterum vel tertium annum, si vel parum negligatur, vix perdurat.

Siliqua syluestris, vide Arbor Iudæ.

Sinapi album, aliud ab Eruca, cum qua quidam confudere. Plantæ Sinapis prima hyeme translata, plus cimæ vere afferunt. Columella de re rustica lib. 11.

Sifer, Sifarum. Huius radices ex Germania Tiberius sibi afferri curauit.

Sison ex semine mihi interdum prouenit, quod in officinis pro Amomo habetur.

Sisymbrium, Note Bachmünz. Aqua huius stillatitia multum confert cōtra difficultatem spirandi & pulmonum infarctus & angustias. Antigonus in congerie mirabilium narrationum, Aristotelem ait scripsisse ex putrefactis Sisymbriis scorpios nasci: quod de Ocimo alij memoriæ prodiderunt.

Sisyrichium Clusii. Bulbi allati Constantinopoli perierunt putredine, sed rursus progenuerunt sobolem, quæ adhuc est superstes.

Smilax hortensis, Phaseoli vulgo.

Smilax aspera, in loco hypogæo per hyemem seruanda. Floruit quidem sed non tulit fructum, perennis planta est.

Smyrniium Matth. alias Petroselinum Macedonicum, siue Olustrum apud Scribonium Largum: Anguillara existimabat esse Hipposelinum Theophr. Hipposelinum autem cum Smyrnio confundere non esse nouū patet ex Hefychio, apud

quem legimus, *σμύρνιον τὸ ἰπποσελίριον ἢ ἡ βοτάνη.* & Galenus inquit Smyrnium Romanis Olusatrum dictum fuisse z. de alim. fac. Dioscorides vero expresse ait: Hipposelinum Latini Olusatrum appellant, aliqui Smyrnium, quamuis aliud sit, quod proprie Smyrnium dicitur, vt paulo post referemus. Agit vero de Smyrnio statim sequente capite.

Smyrnium Creticum. Mira huic plantæ inest proprietates, nam altero à satuanno prodit foliis geminis, oblongis, vt locustarum ferè alas repræsentent, quæ paulo post marcescunt. Interea sub terra latitat radix rotunda crui magnitudine aut paulo grandior. Sequenti postea anno folia protrudit instar Ammi vulgaris, vt in pictura Excell. Matthioli apparent, radix vero tenuis fit & oblonga, quæ rursus per hyemem ita perdurat. Primo deniq; vere tandem emergunt folia Petroselini, quæ CL. V. Dodonæus suo Smyrnio recte appinxit, caulisque enascitur circumdatus foliis perfoliatæ. Hæc planta semina matura profert, quæ excidunt, & vt diximus, anno sequenti proueniunt.

Solanum hortense; quod non solum nigris, sed & rubris luteisque baccis reperitur. Huius herbæ succus in cancriis perutilis esse solet. Doctiss. Medicus D. Seuerinus Gobelius in suo accuratissimo commentario de succino tradit ex putredine huius herbæ vermes virides maculis luteis intermissis crescere, in quorum capite cornu apparet interdum ferme digiti longitudine.

Solanum somniferum, quod raro apud nos semina perficit, in quo tamen iactura exigua fit, cum plus noxæ quam emolumenti hominibus afferre possint.

Solanum somniferum alterum, cuius meminit CL. Vir D. Ioannes V. Vieras, in suo germanico libello, quam herbam Dirmarsii & Vestphali contra istum morbum incognitum die Barent magni existimant. De quo vide apud hunc autorem plura.

Buchananus lib. VII. suæ historiæ Scoticæ exponit, quo pacto huius Solani succo vina & cereuisiam Scoti infecerint, vnde Danos suos hostes ita dementarunt, & in profundum somnum induxerunt, vt eorum Ducem Senonem cum toto exercitu deleuerint. Perpende quanta vis sit in herbis. Similem historiam de Helleboro quoq; ex Pausania supra allegauimus.

Solanum arborescens, vel Strychnodendron, siue fruticosum, Amomum Plinij ab alijs appellatum. Facile è semine nascitur, & perennis est arbuscula, modo à frigore hyeme in loco tepidiore asseruetur.

Solanum maius, alijs furiosum ab effectu. Bella Donna Italarum, cum succo enim illius mulieres faciem decorât. Theophrasti Mandragora secundum Anguillaram. Reperitur in multis syluis opacis & frigidioribus Germaniæ. Hier. Tragus scribit huius non baccis sed surculis, sicuti quoq; Sambuci montanæ Ceruas mirifice delectari.

Sonchus cæruleo flore duum generum, item luteus varius.

Sorbus esculenta, torminalis, sic dicta, quod torminibus & dysenterici conueniat, siue Cratægus Theoph. vt peritissimi quoq; studij herbarij volunt. Aucupalis.

Sparganium, at non diu hortum amplectitur.

Spartium, Genista peregrina siue Africana, vulgo Italica.

Spatula fetida siue Xyris.

Spherocephalus flore albo.

Spherocephalus annuus flore cæruleo in satis magnum globum redacto.

Spherocephalus maximus, pro Spina alba missus, altero anno floridus, priore à gelu muniendus, quo si vel tantillum aduratur, extabescit.

Spica Nardi, vulgo sic dicta. Prodit nonnunquam ex semine, sed difficulter sic asseruatur: idèq; surculis seruius est.

Spina Solstitialis, vide carduus Solstitialis.

Spinacia mas & foemina. Hæc Gesnerus ait ab Heluetijs *Gimmels spinet* vocari. Discrepat autem à mare, caule proceriore, latiusculo, sine semine; aspectuq; magis ad *Atriplicem sylvestrem* vel *Bonum Henricum* accedit.

Splith, fumaria *Corydalis*.

Stachys maior siue Germanica, itemq; minor in superiore *Matthioli* editione affabre à nobis delineata.

Palustris *Gesneri*, herba foetida, Galeopsin olens, flore spicato purpureo vel interdum luteo, foliis mentastri prioris Pannonici, radice reptante.

Staphylodendron.

Staphysagria, tarde è semine enascitur. Sponte crescit circa *Crepandum* in *Illyria*. Hodierno adhuc die in *Græcia* nominatur *Σιγδοκκον*, id est, granum pediculorum &c.

Starice Dalechampi, *Cariophyllus* marinus *Lobelij*, maior & minor. Videtur *Britannica* *Anguillaræ* vel non dissimilis planta.

Stæbe Hispanica *Clusii*.

Stæchas Arabica, sic passim cognominata, cum tamen bona pars ex insulis *Stæchadibus* ad nos comportetur. *Monachi* vero, qui in *Mesuem* scripserunt, hoc notarunt discrimen vnicum, quod inter cæteras quæ ex *Arabia* aduehitur, densioribus sit ramulis Hæc quidem nobis florem, nunquam tamen semen maturū protulit, quod tamen non sine admiratione in *Hæsia Nobiliss.* *Dominus Georgius Riteselius* in suo horto eo ipso anno quo seuerat nactus est. *Græci* (vt *D. Costæus* in *Mesuem* quoque annotauit) nullam vim purgandi illi tribuunt, vt faciunt *Arabes*, quæ forte facultas in plane recenti, qualis ad nos non affertur, sicut in *rosis*, inest, non autem iam aridæ.

Stramonium supra *Nux Methel.*

Styrax arbuscula è semine enata, foliis *Cotoneæ* similibus. Habenda

benda est loco tepido, non nimis humido. Frigoris impatientissima cum sit, itemq; aëris verni, cum primum terra aperitur, accuratam curam postulat.

Superba Tragi, Cariophyllus sylvestris, Gesnero *πολυχιδύς*, Mutswillen / Federnägele / Haarnegele. Diosanthos Anguillara.

Symphytum maius flore purpureo & albo. Item subluteo tuberosa radice.

Symphytum Petraeum Neapoli missum, foliis Thymi, sed maioribus ac longioribus, nonnihil hirsutis, aliquantum, sed minus, odoratis, capitulis Thymi, flosculis purpurascens. Non videtur satis facere delineationi Dioscoridis.

Syringa flore albo odorato, frutex exoticus, à quo tamen loco primum ad nos sit delatus, nondum constat. Quidam dicunt ex Hispania in nostras regiones peruenisse. Aliqui tam hanc quam sequentem ad Ostryam vel Ostryam referre conantur, sed frustra, ut mihi videtur, cum Ostryam satis representet, quæ pro Carpino à Matthiolo exhibetur.

Syringa flore caeruleo, à Matth. pro Lilac depicta, sed pictura melior est apud Lobelium ac Dodonæum.

T.

TA B A C V M latifolium, angustifolium & minimum. Petum etiam vocatur, Nicotiana & Herba Regina. Vulgo Vulneraria planta Indica. Mirum est quod minutissimum hoc semen sponte excidens etiã sæuissima hyeme integre in terra illæsum latitet & sequenti æstate in multis locis horti, ad quæ forte vi ventorum fuit delatum, sua sponte copiose prodeat. Asseruari potest planta in tertium & quartum annum, at in fictilibus, neq; in loco subterraneo nimis humido. *πολύχνης* admodum est planta, de qua imprimis inspiciantur annotationes accuratiss. Domini Clusii ad librum Nicolai Monar-

dis. Augustæ ex eius succo parant Syrupum idoneum in Asthmate. Vnguentum quoque simplex & compositum admodum vulnerarium hic ex eo in vsu est: item que puluis foliorum siccorum in vlceribus immundis. Nonnulli eundem puluerem cum oleo ceræ redigunt in formam linimenti, ac eo vtuntur in dolore articulari si est à frigidioribus humoribus.

Tamarindus ex nucleo enata nunquam vltra annum durauit. Turcæ hunc fructum secum ferunt ad sitim sedandam. Delineationem emergentis arbusculæ proponit Lobelius.

Tanacetum leucanthemum id est floribus albis, inodorum, crescit in montibus altioribus Franconiæ & alibi.

Tanacetum Anglicum siue Crispum, odoratum admodum. Cuius vsus est in cibis præsertim contra vermes puerorum. In Scotia vt testatur in Therapeutice puerperatû, Ioan: de Bon Regius medicus in Gallia, heroinæ sectum Tanacetû ad prohibendum abortum admouere solent partibus inferioribus frequenter & cû felici successu, quod vt grauius oleat, prius manibus atterunt aut sub cineribus paululum coquant.

Tatula nuper nobis innotuit, Stramonix species maxima. De hac Monardem & Costam consulito. Constantinopoli aiunt capitale esse, si quis eam serat.

Taxus arbor apud nos innoxia, vt etiam Pena in aduersa asserit in Anglia baccas sine periculo gustari & porcos passim vt glandes comedere. Huius rubri acini auide expetuntur ab auibus, sed inde attonitæ facile postea capiuntur. Scobem quoque illius venenatam esse sunt qui affirmant, Hoc veneno etiam secundum I. Cæsar. lib. 6. bello Gall. Carinuleus Eburonum Rex desperatis rebus se exanimauit. Gaudet hæc arbor locis vmbrosis.

Telephium Hispanicum.

Minus semper virens, Cepæa Pantij sponse in Belgio nascitur.

Telephium Ferdinandi Imperati Neapolitani pharmacopœi peritiss. Calor, quem in hac planta requirunt veteres, radicem potissimum gustantibus depræhenditur. Perijt superiore hyeme, cum ante hac plurimos annos durauerit, semine tamen sponte excidente plurimum se rursus propagauit. Cauliculi supini folijs amiciuntur portulacæ sed tenuiorib. flosculos fert stellatos albicantes, in summitate confertos, quib. succedunt nigra semina in capsulis.

Telephium Matthioli, flore albicante & rubro. Anacampseros Gesneri, cuius radix instar aloes in aëre suspensa crescit. Vulneraria planta est.

Terebinthus, ex semine prouenit. Serenda autē sunt grana quæ viridia sunt, rubicunda enim penitus effœta esse obseruauimus. Duum generum est, alta & humilis, atque hoc fit regionum diuersitate. Nam in Syria nascuntur proceræ, sed in monte Ida & Macedonia paruæ. Similiter & in Italia Romanæ grandes sunt & crassæ: Hetruscæ vero exiguæ ac distortæ. In Samnitibus adhuc Triuente voce aliquantum corrupta nuncupatur.

Teucrium vulgare. II. Belgicum, III. Beticum. Hoc vltimum præ alijs amari & ingrati saporis est, odoris tenuissimi, diuersum ab eo quod Clusius pinxit. In Lobelio eius imago simpliciter Teucrij nomine inscribitur. In Italia Teucrium crescit circa Carrarâ in Lunigiano agro, copiose vero in Græcia & in Cypro, vbi exhibetur contra dolores renum & lienis.

Teucrium verum. Quo nomine missa fuit planta ex Italia folijs pene Scorodonix vulgo dictæ sed minoribus. Florem eius expecto anno sequente. Cauliculi per hyemem durant cum summis folijs. Non videtur congruere Diosc. descriptioni.

Thalictrum siue secundum alios Thalietrum. I. Italicum vulgo, Dodonæo tertium, ex Hispanijs allatum. II. Germanicum latifolium, Dodonæo primū. III. Angustifolium, IIII. paruum,

uum, Dodonæo quintum. V. flore purpureo, Dodonæo quartum. VI. flore albo. In Italia quibusdam locis vtuntur contra pestem. In Saxonia contra ictericiam. Dodonæus folia oleribus admixta aluum nonnihil mouere tradit: radices vero decoctum idem potentius præstare. Anguillara adhuc erat de hac planta dubius.

Thapsia latifolia & *angustifolia* Raro apud nos ad maturitatem peruenit. In Apulia & magis adhuc in Sicilia sua sponte crescens nominatur Turbit & Ferulacoli.

Thlaspi verum, cuius semine vtimur in Theriaca, II. apud Dodonæum. II. Supinum hirsutum. III. Platycarpon siue Scorodothlaspi I. Dodonæi. IIII. Semperuirens biflorum, folio Leucoij. V. Incanum supinum. VI. Incanum fruticosum Franconiæ. VII. Rotundifolium Thuringiæ.

Thlaspi Pannonicum, descriptum à Clusio, odore propemodum allium referens.

Thlaspi Creticum flore purpureo & subalbo. Huius amarissima sunt folia. Teneræ plantæ priusquam flores perduxerint, in cella asseruati altero anno florent egregie. Dodonæo Draba seu Arabis est.

Thlaspi Bisulcatum vel Lunaria bisulcata, à Clusio & Lobelio depicta. Crescit copiose prope Capuam foliis aliquantum diuersis quæ fere Napi vel Rapistri sunt, altitudine sesquipedis non multo minor.

Thora Valdensis.

Thora Italica Dodonæo & Clusio depicta, Napello congener. *Thuia* siue *Thya* vulgo Arbor vitæ, vt Galli nominant. Clusius in obs. Hispan. potius inclinatur in sententiam docti ss. Guilandini in prob. asserentis ad Thyæ descriptionem à Theoph. proditam accedere non hanc sed aliam arborem sui generis Cupresso simillimam in Syria Aegypto & Arabia nascentem, cuius fructus Abhel vbiq; in istis locis notus, pilularum cupressi

pressi similitudinem habeat. Contra vero Goropius ille *ωλυμαδισαλο* in suo Vertumno Arborem vitæ siue Thuiam cum Cedro antiquorū cōiungit & allegat Virg. Versum: *Vrit odoratam nocturna ad lumina Cedrum*. Sed quicquid sit, arbor hæc primum mihi quoque à doctis. Rasio missa merito in precio habenda est, non solum propter eius odoris fragrantiam, cuius contusi ramuli naribus impositi quandoque sanguinem eliciunt, sed etiam propter alias eius facultates non contemnendas. Elicitur quoq; ex ea aqua & oleum per Chymica organa vtile ad dolores podagricos, rite impositum. Facile semine nascitur, & surculis propagatur, fertque apud nos hyemem parū stramine vel simili re munita. Seri autem debet in vasis terra optima & cribrata plenis, vt semen quarta parte digiti ea tegatur. Cum vero rigare opuse est, terra linteo imposito irriganda, alioqui semina sursum ascendunt & nudantur: quod etiam in aliis obseruandum est. Nouellæ plantulæ à sole meridiano per maiores ætus defendendæ, atque hac ratione plurimas arbusculas breui consequi possumus.

Thymelæa, foliis lini, notissima multis locis in Italia, in monte Sancti Iuliani Hetruriæ & per Apuliam.

Thymus verus capitatus siue Creticus, quamuis etiam in Italia circa Neapolin reperiatur & imprimis in Sicilia, qui tamen tantum annuus fuit. Alter durior flore albicante vbiq; apud nos frequens.

Tinus, Laurus syluestris.

Tithymallus Characias circa Veronam plurimus.

Tithymallus arborefcens, ex semine quidem facile enascitur, sed difficulter apud nos in alterum annum durat. Vocatur & Petræus. Inuenitur copiose in Italia, in Hetruria in quodam monte, qui dicitur saltus Ceruæ & in Liguria inter Nycæam & Sauonam, ac circa Massiliã. Ego aliquando reperi in mon-

tibus salebrosis inter saxa prope Terracinam qua itur Neapolim, altitudine trium cubitorum, floribus luteis, copiosissimo lacte abundantem.

Helioscopius.

Paralius, Celso Lactuca marina, frequens in littore Veneto. In fictili asseruandus est, vt ingruente frigore intra lectum portari possit.

Linifolius, Paralio cognatus, foliis tantum longioribus ad ripas Moenii in Franconia frequens.

Myrsinites, semel in hortum translatus sese diuersis in locis propagat, ac illi facile assuescit. Non caret admiratione, quod aliquando superfluas plantas à me euulsas, & in horto per acerrimam hyemem proiectas sequente vere repererim adhuc integras & illasas, quæ postea à quodam amico rursus aliò transplantatæ fuerunt. Crescit sua spõte in Samnitibus, Maris & montibus Nursiæ, vbi vulgus nominat Tortomaglio.

Tithymallus fruticosus Germanicus, in littore Rheni & alibi frequens, vnde palustris dicitur.

Tithymallus fruticosus alius, stipitibus rubicundis, perennibus, foliis modice hirsutis, latiusculis, in Franconiæ syluis obuius.

Cyparissas, siue Esula minor.

Leptophyllus Matthioli, Esula exigua Tragi.

Tithymallus tuberosus noster, alius ab Apio Matthioli. Radice Scrophulariæ rubente, tenellis cauliculis, foliis Laureolæ Germanicæ, sed minoribus, in cæteris aliis similis. Crescit plurimus circa Lipsiam, locis nemorosis. Repræsentaretur fere vna radice magis tuberosa prodeuntes picti essent.

Tithymallus aruensis, annuus, Esulæ Dulcis Tragi similis, sed comosior & annuus tantum, nec sine acredine. Cum pro-

dit

dit initio veris prima folia sanguineis guttis asperfa conspiciuntur.

Tithymallo oculos inungere prouerbio dicitur de ijs, qui sibi ipsis damnum inferunt.

Tormentilla alpina, ex montibus Tyrolensibus olim à me allata, radice multo maiore, odoratiore, & rubicundiore quam est vulgaris, vnde Heluetij apud quos etiam præstans crescit, nominant *Kottwurq.* Puluis radice & florum vrticæ rubræ bene in Clibano exiccatus vtiliter inspergitur vulneribus ad nimium sanguinis fluxum.

Tragium Creticum Bellonij. *Androsæmum* fruticosum ex Illua insula.

Tragopogon, vide Barba Hircina.

Tragoriganum Neapoli missum, adhuc tenellum. Origano Onitidi non absimile, modica lanugine pubescens, odore Heracleotici Origani: Sed folia Serpilli non habet, ideoque Tragoriganum esse non potest.

Tragum, vua marina circa Monspelium. Secundum Polygonum Hispanicum Clusij in suis obseruat. Hisp. lib. i. Eius iconem ex Gesnerianis typis depromptam adiccimus, quæ fructus & radice quoque delineationem habet.

Tragum Matthioli, sed longiore folio quam ille pinxit, nimirum cultu luxurians ad vsum acetariorum.

Tribulus terrestris, qui in agro Monspeliensi Galliæ, sicut quoque Veronensi Italiæ copiosiss. in locis arenosis & apricis nascitur.

Trichomanes.

Trifolium pratense rubrum, album & luteum.

Trifolium Halicacabum, seu Vesicariū vulgo dictū, aliis cicer syluestre, quibusdam et fatis inepte Dorycnium. Folia plerunq; quaterna vel quina gerit, vt Loto annumerandum videatur.

Trifolium bituminosum, in agro Lucensi, circa Lunam & Carraram di Massa & vniuersam Hetruriam notissimum. Hyemis

frigora apud nos fert. Semen ex Italia allatum, terræq; mandatum plantam profert foliorum odore bituminoso Italicæ nihil vel parum inferiorem. Semen itidem sapore Italicum refert. Sin autem semen in Germania educatæ plantæ rursus feritur, statim sapore & odore producta planta deficit. Gal. lib. de Ther. a Pisonem de hoc Trifolio Asphaltite siue hyacinthino differens, inquit, decoctum & morsibus aranei vel viperæ ex aquæ fotu adhibitū ipsi mederi & dolores statim sedare. Sin autem in alio non commorso sanum locum eodem fotu circumdederis, similem sensum, similesq; dolores ijs, quos morsus inuehit, omnes efficere, vt reuera miraculo dignum sit, videlicet herbam & morsum sanare & ferarum modo sanam partem prauæ afficere. Matthiolus in Epistolis eum negligentia arguit in legendo Diosc. lib. 3. cap. 106. qui scribit, simplex huiusce Trifolij decoctum haudquaquam id efficere posse, sed tantum illud cuius fotu quispiam à ferarū morsibus liber euaserit, si eodem alterius locus vlcere affectus, non sanus (vt Gal. inquit) perfundatur. Ex Sophocle tamen & Simo medico Plinius idem prodidit & Alboali cap. 697. cum errore floris, id quod Scaliger animaduertens exotericarum exercit. 153. distinct. 10. inquit hoc non casu sed sapientis cuiusdam cogitatu productum ad experimentum fuisse. quis enim ludens ablatum à morso decoctum imposuerit sibi? Sed Iulius Alexand. respondet, librum illum haudquaquam à Galeno fuisse editum & ob id non esse opus aliquo defensionis genere. At de his alibi.

Trifolium cochleatum minus, minus & aliæ species, de quibus supra in Medica.

Americum à Dodonæo descriptum & depictum, biennis apud nos planta.

Trifolium hepaticum siue aureū flore cæruleo, item rubro, quod frequens in Vuestphalia circa Cōrbachium inuenitur, quem admodum

admodum & albo Cadelburgi in syluis. Hæc herba vtiliter Herniosis adhibetur.

Trinciarella, quo nomine ex Italia accepi plantam Denti leonis similem, sed teneriorē, foliis quoq; magis crispis, laciniatis gustu dulcibus, floribus minoribus & elegantioribus, semine oblongo, lato, membranaceo, superiore parte duriusculis aliquot pilis munito. Eo ipso, quo seritur anno flores & semen producit & si per hyemem in fictili seruetur etiam in plures annos perdurat: alioquin radices, quæ dulces quoque sunt vt vniuersa planta, primo frigore læduntur & intereunt.

Tripolium à Lobelio depictum, frequens in littore Veneto. Secundo anno florem producit. Semina nisi in humidis admodum locis sata non facile proueniunt. In horto triennium apud nos durauit.

Tripolium minus ex Salinis Saxonis. Anthyllis Cordi in sylua obseruationum.

Tulipa, de qua peregrina & ante aliquot annos demum cognita apud nos planta, quæ ob eximiam florum varietatem & elegantiam diligenter à studiosis rei Herbariæ iam passim colitur, legi poterunt accuratissimæ obseruationes tam Pannonicæ quam Hispanicæ Caroli Clusii, qui etiam pro sua humanitate plurimas huius differentias tam mihi quam alijs amicis liberaliter communicauit. Nominant alij Lilionarcisum, sunt qui velint esse Satyrium Diosc. Triphyllum dictum. De facultatibus tamen adhuc ambigitur. Helichrysum quoque Crateuæ non adeo male ad luteam quadrat, quamuis herbam non integre descripserit sed tantum dicat florem esse similem croco, colore aureo. Miratur Gener. Dn. Busbecquius se in media hyeme huius flores varios Constantinopoli reperisse elegantissimos. Enumerabimus autem primum præcoces, deinde medias vel dubias, tertio serotinas. Maxime vero præ alijs florib. varietas est in præcoci, quarum tot habuimus differentias.

Præcox lutea vel plane aureo colore, vel pallido. Adhæc vel rubris maculis conspersa, & alia maiore ex parte rubens. Item vel aureo fundo vel nigro. Stamina etiam discrepant, quæ in nonnullis flava sunt, in alijs nigricant.

Præcox rubra, eaque vel purpurascens, vel coccinea. Item purpurascens albis oris decora. Nec nõ dilute rubens vel incarnata, vnguibus vel inferioribus foliorum particulis candidis.

Alba, fere prima omnium florere solet, sed & frigoris vehementiæ aliquando succumbit, si non satis profunde intra terram abdatur. Est vero quædam penitus candida, excepto fundo qui nonnihil flavescit: quædam diluta rubedine inficitur & tertia violaceis maculis pulcre distinguitur.

Media siue Dubia, Lutea, aurea, pallida: itemq; conglobato flore, non vt reliquarum patulo: & lutea medio fusca, purpureis staminibus, & præter has, quæ virentibus strijs variatur. Deniq; nana siue pumilio flore aureo.

Rubra, coccinea, fundo flauo, nigro, subuirente, in cæruleum vergente. Est inter has quæ nigrum fundum habet & foliorũ in flore virentes apices. Præterea paruula admodum strictis foliis, colore saturato rubro.

Incarnata, languidi coloris, nigricantibus staminibus.

Serotina. Hæc plerumq; maxima est & pulcherrima, sed minore colorum diuersitate commendabilis. Lutea nimirum, aurea, pallida, itemq; tenella strictifolia inter hæc, latifolia quoque rursus eaque diclonos, nec non cristata papaueris modo, siue ἀρροχιδης, id quod etiam in rubra admodum grandi notauimus. Est & suauiter rubore purpurascens, qualis in pæonia colos. Tandem quæ Solis oculus vocatur, fundo nigro, quem circulus aureus ambit, reliqua floris parte eximie rubicunda: cuius varietas etiam in odore habetur, qui in quadam plane Lilium conuallium dictum æmulatur.

His plerisq; interdum accidit, vt prolifera sint extra terram, id est vt inter alas foliorum protrudant bulbum, qui sensim tabescente matris superficie incrementum capessit, quemadmodum hoc à C. Clusio in Pannonicis affabre depingitur.

Vltimo loco restant Tulipa Narbonensis quæ minor est, & Bononiensis, quæ maior, & plerunq; polyclonos. Odoratæ sunt hæc & cum medijs fere florent.

Tusai vide Corona Imperialis.

Tusilago vulgaris: & altera Alpina à Clusio posita in obs. Pannonicis.

V.

VALERIANA maior siue Phu vulgare. Nam de Dioscoridis Phu merito dubitatur, cum florem illi tribuat maiorem Narcisso, nisi ἀντὶ τῆς νεφελίου κίστες legatur, vt Doctiff. Vir D. Iacob. Dalech. censet. Est tamen hæc planta efficacissima & nostro tempore ad Theriacæ confectionem assumitur. Cuius extractum singulare remedium est contra difficultatem vrinæ & alios similes internos affectus. Huius alpina species multo odoratior, flores enim Citrij pomi odorem referunt, & tenerior, ex Allobrogum montibus aliquando ad me missa à C. L. Medico Ioanne Antonio Saraceno.

Est & sylvestris Valeriana, siue palustris maior & minor, vbiq; obuia. Decoctum eius efficax est contra icterum.

Valeriana campestris vel aruensis duæ species, hoc solummodo discrepantes quod hæc maior & strigosior sit, ac flosculos suppurascens, radiculamque magis odoratam habeat: illa pinguior & cibo aptior candidos gerat flosculos. Dodonæus vocat Olus album λευκολόχανον, & Lactucæ generibus accedere vult, refrigerantisque & humectantis facultatis esse. Mihi vero temperata potius videtur vel saltem in primo gradu calida.

Valeri-

Valeriana rubra Dodonai, quæ hyeme debet recondi, si metuatur intensior, alioquin satis perfert in horto mitiora frigora. Crescit sua sponte circa Pisas & in Liguria. Radix satis est aromatica. Apud veteres aliqui existimant esse Limonium, alij Condurdum, alij pro Been rubro habent.

Valeriana peregrina vel Græca dicta, quamuis parum cum alijs Valerianis habeat commune. Crescit autem in saltibus & syluis Thuringiæ.

Valeriana annua ex Ilua, cuius meminit Cæsalp. lib. 4. cap. 5.

Verbascum mas & foemina. Huius vtriusq; plures pro ratione folii reperiuntur differentiæ. Matth. lib. 5. Epist. ad Cortusum refert se vidisse in montib. flore in vniuersum purpureo à Blattaria diuersum. Hoc & Capparis pauca aqua irrigari debent. Sub eo quod florem album habet erosa radice sæpe vermes reperiuntur. Vrsus saucias verbasco sicca temperie prædito sua vulnera curare tradit D. Basilius, Hømil. 9. in comment. ad Genesin. Brasauolas ait in suo de Syrup. comment. in Hetrueria Verbasci floribus vulgus rusticorum vti ad lac coagulandum. Puluis verbasci non nihil purgat, quare eo Vngari in febribus vti solent.

Verbascum folio papaueris cornuti, depingitur optime à nobis in recenti editione Herbarii Matthioli.

Verbascum syluestre, foliis Saluiæ. Reperitur copiose in Græcia & Insula Corcyra, atque etiam secundum Anguillaram in Italia, qui illud apud Marfos ad arcem quandam Pifinam dictam inuenit, vbi incolæ nominant Suchamele.

Verbena mas & foemina. Sumitur interdum Verbena pro quauis herba, vt volunt Grammatici.

Vermicularis flore albo, vtilis obstructionibus lienis. Vide supra Aizoon.

Veronica maior, opt. quæ ad radices quercuum crescit, colligitur Julio. Veronicæ extracto contra pestem multum tribuebatur.

CL. V. D. Ioann. Crato, trium Imperatorum Archiater.

Veronica fœmina Dodonæi.

Veronica spicata cœrulea.

Viburnum Matthioli, *Lantana* vulgo, frequens circa hanc urbē.

Ex eius surculis paratur opt. aqua ad oculos. Alij ad tonsillarum & gutturis omnīsq; oris cū inflammatione tumores decoctum initio in gargarismatis cōmendant: Item ad laxiores gingiuas contrahēdas & dentes firmandos. In lixiuio decocta folia capillos denigrant. Acinorum puluis alui fluores, sanguinīsq; profluuia, tum & muliebria cohibet.

Vincetoxicum, vide *Asclepias*.

Viola Martia pleno flore, biflora, flore purpureo, candido, rubello. De violis vide carmina elegantia Stigelij & Maioris. Humanæ vitæ conditionem & formæ imprimis fluxam instabilem atque caducam elegantiss. versu proponit nobis Theocritus: Idyll. 28.

Καὶ τὸ ἰὸν καλὸν ἔστιν ἐν ἑσπερίῳ, τὰ χαρῆς ἄ.

Coronas quas olim Laribus imponebāt fuisse violaceas prodit Iuuenalis Sat. 12.

Laribusq; paternis

Thura dabo, atq; omnes violæ iactabo colores.

Ad maturandum abscessum in gutture commendatur hic Suffitus. R. *Violariæ*, cum radice & floribus & *Chamæmeli* item, coquatur in aqua tecto vase, & suffiatur per os. ¶ *Costæus* in *Mesuen* annotauit Byzantij *Violæ* speciem coli, cætera *Martix* similem, sed flore infinitis foliolis constructo & æquante *Rosam* *Damascenam*, magnitudine & odore etiam nostrates superante. Sed hanc non vidisse Italiam, nimirum tunc temporis cum illa scriberet. Huius recentem florem vnum atque alterum prima mensa sumptum, aluum subducere instar recentis *Rosæ*, *Hieronymum* *Capellum* *Venetum* rerum naturalium peritissimum obseruasse tradit.

Viola Martia lutea, inodora, alpina, aliquando à me allata ex mōtib. Tyrolensibus.

Viola arborefcens Matthioli, vel potius recta, vulgo Mater violarum.

Viola multicolor, Flammea Dodonæi, alijs flos Trinitatis, nonnullis lacea. Violæ laceæ purpureus vna & luteus & cædidus color spectatur, vnde illi tricoloris nomen. Costæus de natura vniuer. stirp. Destillatur aqua ex floribus herba & caulibus & in morbo Gallico, datur per 9. vel plures dies mane & vesperi ʒ. iij & sudet, commendatur à multis.

Montana grandiflora peculiaris ex mōtib. Helueticis, duplo maior vulgari, lutea magna ex parte, purpureis lineis intermistis. Flos elegantis. non expers odoris. Planta facillime ex surculis propagatur.

Viola Matronalis, alijs Hyemalis, quibusdam Hesperis.

Virga aurea maior, angustioribus folijs & magis serotino flore & minor latioribus, flore præcociore.

Virga pastoris, Dipfacus fatuus.

Viscago maior & minor. Hanc pro Muscipula non satis accurate pinxit Pena, illam pro Sesamoide Salmantico maiore exquisite admodum Carolus Clusius in Hispanicis delineauit.

Vitex, initio rectus ætate contorquetur, vt Costæus obseruauit in lib. de natura vniu. stirp. In nostris regionib. si in horto relinquitur, vix seruari potest, sed semper repullulat ab radice sicut quoque Pseudoguaianica seu Lotus. Pausanias in Arcadicis siue lib. 8. Quod si ex Græcorum monumentis vetustis. arbores adhuc superstites & vegetas percēfere velimus, antiquif. omnium Vitex est, quæ apud Samios ad Iunonis extat. Ei vetustate proximā Quercus Dodonæa. Olea deinde in Atheniensium arce, & quæ Deli adhuc extat Palma. Nam tertium viuacitatis locum Lauro suæ iure fortasse Syrii attribunt. Præter has est Platanus Menelais Caphyensium. Guil.

Xylan-

Xylander in Plutarch. Symp. 3. Quæst. 2. nescio qua occasione pro niue Viticem vertit, vbi est *χιδὸν πολλὰκις ἡμέρας συχρὰς ἐπιμένουσα τοῖς ἄλλοις φυτοῖς φέρει τάχις α τὸν κίτρον. μᾶλλον δὲ ὅλας ἐνθὺς ἀβύλλυται καὶ περιτίθεται περὶ αὐτὸν ὑπὸ θερμότητι*. Absurdum certe fuerat hederæ viticem & non potius huicillam incumbere. Nec alioquin multis refutare opus est hęc interpretationem, cum Græca exemplaria manifeste reclamant.

Vitis vinifera. Vuis potissimū diuersitates notari solent, quamuis etiam in reliquis partibus varietas insignis deprehendi queat. In horto nostro hæ potissimum coluntur hæctenus.

Vulgatissimæ sunt Francæ dictæ & alteræ quæ Germ. *Heunisch Trauben* vocantur. Minima & optima è trib. Heluanaticis facillime folio dignoscitur, inquit Columella lib. 3. de re rustica ca. 2. nam rotundissimū omniū id gerit, atq; est laudabilis, quod siccitates maxime perfert, & frigora sustinet, dum tamē sine imbris sit, quod nonnullis locis etiam vinū eius in vetustatē diffunditur, & præcipue sola acerrimū quoq; solū fertilitate sua cōmendet. Hęc ēt Francæ accommodari fortasse poterunt. Spionia dapfalis musto & amplitudine magis vuarū quā numero fertilis, vt idem cōmemorat. Plinius Spineam à quibusdā vocari tradidit, omnium abūdantissimam & vino & vuarum magnitudine, magis tamen vuarū magnitudine. Imbris pinguescere & nebulis ali. Hanc, si recte conijcit Car. Stephanus, ab agrestis pruni, qui Spinus dicitur, gustu, quē refert, nomē inuenisse, nō multū diuersam existimamus ei quæ Ger. *Heunisch* dicitur. Est. n. saporis præceteris acerbi & austeri, nisi caloribus æstiuis bene excocta mitescat, ob id solū commēdabilis, quod vini plurimum fundat.

Purpurea siue nigra. *Schwarze oder Klebrote Trauben*/Allobrogica Plinio, frigidis locis gaudens, ac gelu maturefcens. Ex horum familia est quædam quam inerticulam appellari idem tradit, iustius sobriam dicendā, inueterato præcipue

cipue commendabilē vino, sed viribus innoxiam, siquidem temulentiam non facit. Inde Columella Græcis *αμύθυσον* vocari scribit.

Purpurea siue nigra grandibus acinis magnitudine & forma pruna æmulantibus. Germ. *Schlehenbeer*. Italis vva de pergola, pergulis hortorum potius quam vinearum ordinib. dicata, vnde Pergulana non immerito nuncupabitur.

Tramina nuncupata, non vt quispiam putet nomine corrupto ab Aminæa vite. Nā hæc alba apud antiquos ab Aminæa regione, inquit Macrobius, appellata fuit. Et quidem Aminæas vvas dictas putant, quasi sint sine minio, hoc est, rubore, nempe quod album vinum reddant. Quæ vero nunc apud nos *Traminer* vocitantur à pago celebri ad Athesin *Tramin* in triplici differentia sunt, sed omnes subrubicundas vvas gignunt, magnitudine & sapore, nec non rubedine vel saturata vel diluta inter se discrepantes. Eiusmodi sunt Heluolæ veteribus dictæ, inter rufum & album medij coloris. Dulcissima est & facilius maturatur, quæ magnitudine media est.

Præcox, ante alias maturescens, boni saporis atq; imprimis dulcis, colore subalbido ex viridi. Præcoquas vocat Columella lib. 12. cap. 37. & nisi fallitur Carolus Steph. eadem sunt Prætiæ Virg. 2. Georg. Columella tamen lib. 3. cap. 2. distinguere videtur.

Agigartos, sine interioribus seminibus vel granis aut vineaceis. Eiusmodi vvas arte fieri ostendit Columella. Sed quæ apud nos coluntur, interdum vnicum vel alterum granulum habere depræhenduntur, rarissime tamen: acini succi pleni & saporis mitissimi sunt, colore in albedinem declinantes. Vulgare nomen est *Elbertrauben*.

MuscateLLina vulgo dicta, Vitis Apiana Plinio, cui apes cognomen dedere, præcipue earum vvarum avidæ.

Quæ

Quæ Zibebas vulgo dictas fert, id est Arab. Vuam Zibib, vel Passam Latinorum, non enim nisi passæ ad nos deferri solent, Græcis *Biquas* est, racemulis tumidis, vt Virgilius canit. Non solum enim vuas sed etiam acinos ipsos præter modum amplos habet & crassos atq; oblongos. Prodiit ex semine, & octauo anno apud nos primû frugifera fuit, sed non plene maturefcere voluit. Folia sunt elegantissimi ac nitidissimi viroris, profundas admodum insectiones habentia. Durauit hyemes vndecim, sed radicitus interiit superioris anni inusitato frigore. Huius generis ex Vngaria aliam in horto alo, quæ frigoris patientior est, aliòquin tota facie non dissimilis. Fructum vtcunq; perficit, facilius nimirum quam ea de qua proxime diximus.

Celsus ait & ante eum M. Cato; Nullum genus vitiû conferendum esse nisi fama, nullum diutius conseruandum nisi experimento probatum.

Si frigore vites summa hyemis clementia pereunt, omnino rescindi totâ superficiem præstiterit: Sic enim tertio aut quarto anno vel citius cum fœnore iacturam omnem resarciunt.

Margianâ vites optimas ferre, quapropter sæpe vitis truncum inueniri, quantû duo viri complecti queant: racemum duorum cubitorum, annotauit Strabo.

Generosus Dn. Auger. à Busbeck in suo itineraio Byzantino refert vuas delicatissimas in æstatem vsque à Turcis asseruari hac ratione. Grandioribus acinis præditas, beneque maturas collocant in vase fictili, substrato prius in fundo multo semine sinapi molito, cui vuas imponunt, stipantque conspersas eadem farina. Postremo vase repleto mustum recentiss. superfundunt, implent & bene claudunt. In magnis postea caloribus sic vuas cum iure vendunt, Qui Sinapi non delectantur, vuas aqua frigida prius sæpe eluunt.

Vitis sylvestris Matthioli, Amarum Dulce, Solanum arborefcens quorundam, Salicaftrum Plinij lib. 23. cap. 1. Vulgatioreft quæ purpureos flores profert, fed quæ candidos rarioreft.

Vitis Idea Gefneri maior. Crescit in fylua prope *Megefdorff* / pago mille passus ab hac vrbe sito: quam Clufius in Pannonicis *Jegerbeer* & in montibus Metallicis ad radices Sudetum frat *Ludouicus* p. m. *Trinckelbeer* nominari aiebat, quia eorum copiofior vsus aliquem quasi inebriat. In horto nulla cura industriaq; cogi potuit vt comphræhenderet.

Vitis Idea rubra Banarica, baccis insipidis, sine succo. Fruticulus est supinus, crassiore caudice quam vulgaris, quæ apud nos passim cum nigra in fyluis crescit & *Steinbeerlein* vocatur: foliis item oblongioribus, acuminatoribus & angustioribus, per autumnum rubentibus. Crescit circa Monacum in campis asperis inter Ericas. In horto adhuc viuit & viget, necdum vt syluestres huiusmodi plantæ videtur interitura.

Vaccinia nigra Dodonæi dum cruda eduntur, ventriculum debilem & frigidum offendunt & aliu perturbant: Sed excoctus illorū succus donec crassescat addito melle & faccaro vt conseruetur, ab aliquibus parari solet ad hæc mala siue ex ipsorum esu, siue aliunde contracta.

Vlmaria à foliorum *Vlmi* similitudine, nondum vetus nomen adepta, Germanice *Burmfraut* / nam radix quasi à vermibus videtur exesa. Hanc Anguillara vocabat *Potentillam* maiorem. Gaudet passim locis palustribus, odore refert *Pimpinellam*. Vtuntur veterinarij eius decocto feliciter in doloribus colicis & vermibus equorum, itemq; ad sistendum sanguinem & sanandas fistulas nonnulli commendant.

Vlmus. In huius foliis vesiculæ erumpunt mense Maio plenè humore admodum vulnerario (vt testatur Fallopius) & cosmetico. Faciem enim reddit teneram. Confert quoque pueris Enteroccele laborantibus. Colligendi modus talis est, Vesiculæ

culæ hæ suo tempore collectæ, antequam generent vermiculos quosdam instar culicum, imponuntur vitro alicui angusti oris, quod inuersum aptatur alteri vitro paulo minori & sic liquor ille commode extillat: ex hoc, quoniam non diu durat, oleum paratur, teste Syluio, præstantiss. in vulneribus. Radices huius arboris mundatæ & coctæ in vino ad aliquam consistentiam ambustis impositæ ea consolidant ac cicatrices quoq; delent. Non possum facere quin elegantissimam similitudinem ex Vlmo desumptâ & à D. Chryostomo Homil. 9. in cap. 5. S. Matth. expositam hic proponam. Sicuti vlmus, ait, infructuosa humorem viti suppeditat, quo vitis pro se & vlmo proferat fructum, ita tuæ res proficiant ad pauperis sustentationē in hoc sæculo, vt eius Sanctitas tibi vsui sit in altero.

Uisifolium, Monophyllum, Matthiolo Gramen Parnassi, vbique apud nos in nemoribus opacis frequens. Puluerem huius cum vino generoso vel aceto multi laudant in pestis initio & alijs venenis.

Vrtica Romana. Sumuntur autem ex vulgari quoque multa euporista remedia. Sic quidam Medicus præcipuus Parisiensis puluerē seminum vrticæ cum Syr: Violato vel alio pectorali in pleuriticis & suppuratis exhibet. Radices vero rubræ vrticæ tritæ & naribus impositæ sistunt sanguinem. Viuere vrtica & herbis apud veteres accipiebatur pro apparatus tenui. Sic Horatius:

Abstemijs herbis

Viuis & vrtica.

X.

XYLOSTEON, Orcheocarpus Cordi.

Xyphium supra Gladiolus.

Xyris sine spatula foetida. Hanc quoque alicubi aiunt in Italia reperiri flore rubro. Aliam minorem tradit Cordus nasci in campis

campis & secus fossas inter Oppenheimium & Moguntiam
ad Rhenum.

Z.

ZAZYNTHA siue Verrucaria Matthioli. Cichorium Ver-
rucarium Gesneri. Huius semen puluerisatum ad vnum
Cochleare sumptum decrefcente luna per tres dies dissoluit
verruccas in quacunq; parte corporis, quo remedio quidam
Chirurgus Patauij aliquando multum pecuniæ collegit.

Zizyphus rubra. Iuiubæ officinarum. Anguillaræ videtur Palii-
rus siue Connarus Athenæi lib. 14. cap. 20. Syluestris nasci-
tur in campis Veronensibus.

Zizyphus alba, Columellæ, vel Cappadocica Plinij, Olea Bohe-
mica siue Elæagnus Matthioli. Apud nos fert hyemem ac in-
iustæ arboris magnitudinem adolescit. Sed & taleis instar o-
learum facile propagatur. De ea plura apud Carolum
Clusium in obseruat. Hispanicis lib. I.
cap. XII. legantur.

FINIS.

IMPRESSVM FRANCO-
FVRTI AD MOENVM, APVD IO-
HANNEM FEYERABEND, IMPENSIS SI-
gismundi Feyerabendij, Heinrici Dackij,
& Petri Fischeri.

M. D. LXXXVIII.

SYLVA HERCYNIA,
SIVE CATALOGVS
PLANTARVM
SPONTE NASCENTIVM IN
MONTIBVS, ET LOCIS VICINIS HER-
cyniæ, quæ respicit Saxoniam, conscriptus
singulari studio,

A
IOANNE THALIO MEDICO
Northusano.

Nunc primum in lucem edita.

FRANCOVRTI AD MOENVM.

M. D. LXXXVIII.

SYVA HERCYNIA
SIVE CATALO
GVS PLANTARVM
PONTIS NASCENTIVM IN

HERCYNIA ET LOCIS VICINIS HER-
CYNIAE PARS PRINCIPALIS

IOHANNES PHILIPPO WERDNER

Notarius

Pharmaciae in Herborn

FRANCISCVS MD. MOENN. M.

M. D. LXXVIIII

3

IOHANNES THALIVS IOACHIMO CAMERARIO

M. Salutem.

HARCYNIAM sylvam, si quis, excellentissime Camerari, integre describere velit, illum necesse foret non perfunctoriam aliquam moliri descriptionem, sed ut excelsa singula quaeque, quae ad eam rem necessario pertinere viderentur, prosequi. Eiusmodi autem argumenti tractatio paucioribus pagellis absolui non admodum prompte, meo quidem iudicio, posset: Sed in mediocri volumine totum opus facillime excrescere necessarium foret, quod in aliquot libros ordine esset distribuendum. Primum namque indicandum esset, quae olim veteris illius Harcyniae sylvae fuerit amplitudo, quaeque fines eius, Deinde opus esset diligenti labore multas antiquitatum historias aliquem evolvuisse, quo indicari queat, quibus temporibus varia populorum Germanicorum migrationes contigerint, eorum nimirum, qui prope sylvam illam proximè hinc inde olim consederint: quae adhaec mutationes illorum acciderint: quomodo quidam omnino desierint, quidam vero alij in priorum locum ipsis vel deletis vel pulsatis aut subactis, successerint: quomodo item succedentibus temporibus quaedam Harcyniae partes varijs partim in locis eradicari coeperint, & in agros ac habitabilia loca conuersti. Hisce autem omnibus ita ordine absolutis, tum demum foret nostra Harcynia, quam aliqui Piceariam sylvam, Germanicam denominationem, Harzwald exprimentes, vocant, inter Saxoniam ac Thuringiam videlicet sita singularis historia aggredienda & indicandum quanta ipsa hodie veteris illius ac propria dictae Harcyniae esset pars: quae deinde longitudo ac latitudo ipsius: quae gentes ipsam versus meridiem, quae versus septentrionem caeterasque partes accolant inhabitentque. Hinc rursus recensendum, qui sub ipsa nostris temporibus contineantur principatus, qui comitatus,

mitatus, qua singularū familiarū origines, quæq; insigniora & maxime memorabilia gesta, quæq; vrbes celebriores ac monasteria, aliæq; loca, qua item rudera destructarū arcium ac antiquitatis monumeta. Inde porro enumerandum, qua celebriora flumina huius sint syluula, quæq; singulorum scaturigines, qua qualitates & contenta in fundo vnius cuiuslibet: & quot eximiores lacus, qua piscium ac aquatiliū animantium in iisdem genera habeantur, eorumq; qua sint natura ac proprietates, & partium quarundam illorū in medicina vsus. Item qualia animantium etiam quadrupedum ac volucrum in eadem sylua reperiantur genera, qualia deniq; insectorum tam reptiliū quam volatiliū. Deinde vltterius cōsiderandum esset, quot met allorum, fossiliū ac similiū rerum in ea inueniantur genera, qua ipsorum sit ratio, qua natura. Hæc omnia posteaquam quis dextre pertractasset, tandem arborum ac stirpiū historia sese enarranda offerret. Quæ itidem absoluta, vltimo loco vicinorum montium Hærcyniæ huic nostræ adiacentium ac in propinquo sitorum esset instituenda descriptio & ostendendum, quicquid in ijs stirpiū contineatur. Ista autem omnia multum proculdubio temporis sibi essent postulatura, præterquā quod variarum rerum nō vulgarem cognitionem etiam requirant, & adhæc eiusmodi hominem qui rerum istarum gnarus tali etiam prædit ut sit ingenio taliq; eruditione, vt pro dignitate istiusmodi Hærcynicæ historiæ posteritati recte condere possit.

Hic autem ego, doctissime Camerari, sicut aliquoties à me petisti, nudum solummodo arborum ac stirpiū, qua in hac Hærcynia nostræ Saxonthuringica (vt eam nominare libet) nasci solent, Catalogum secundum Alphabeti seriem recensēbo. Qua in re optarem sane, me expectationi tuæ satisfacere posse. Præter ea autem qua in hoc Catalogo, sicuti à me obseruata sunt aliquot annis, enumerantur, non negarim, multo plura ac etiam rariora in sylua ista posse reperiri, qua tamen omnia indagare non est neg; vnius hominis neg; etiam vnius temporis labor.

Hærcynia

5
HARCYNIA SAXO-
NOTHVRINGICA,

SIVE

CATALOGVS BREVEM ARBORVM, FRV-
ticum ac stirpium plerarumq; Harcynia,
enumerationem continens.

A.

ADIANTVM PVLERRIMVM Lugdunēsi si-
mile, cui folia à tergo lanugine eiusmodi densa,
puluerulenta ac pene rubente ex fuscedine qua-
dam, exornantur, quasi folia Cetarach seu Sco-
lopendrij veri prædita sunt. Folia autem illa sunt in bra-
chiatis coliculis ex nigro rubentibus ac flexilibus, incisa,
crenata non ita latis aliquantulum particulis constantia, vt
in Lugdunensi, sed tenuioribus, oblongioribusque & mu-
cronatis. Ipse id nōdum reperi, sed habeo in libro quodam
cartæ agglutinatum, nactus ante aliquot annos in Pharma-
copolio Northufano, quo afferebatur ex Harcynia à vetula
quadam herbaria.

Adiantum candidum, in antiquis muris, id est, Ruta muralis,

Maurrauten.

Adiantum ἀφύλλον, id est, *Widerthon* / seu *Jungfrauen Haar* /
maius, medium & minus, tātum magnitudine ac teneritu-
dine differentia.

Adiantum ἀφύλλον, seu furcatum, passim in scopulis aridiori-
bus.

Argentilla maior, seu *Vlmaria*, *Aegopogon Tragi*, *Wald Geiß-
hardt* / Vbiuis locis vdis (intelligo autem quæ apud Tragum

A. 3

secun-

secunda species & Cordo Medesufium est, Germanis *Mede*
süß.) Huic aliquādo veris initio prope Vuernigerodam lo-
 co irriguo reperi consimilem plantam, folijs minoribus ac
 elegantioribus, quæ nōdum in caulem creuerat. Sed hactē-
 nus nusquam, etiā sedulo inquirenti ea sese denuo obtulit.

Androsamon.

Ascyron.

Atractylis sylvestris seu Cnici sylvestris species, procerior videlicet,
 quæ & aliàs vbiq; pene vulgaris est: & altera pumila, quæ lo-
 cis montanis, aridioribusq; reperitur, priori rarior.

Absinthium nostrum rusticum iuxta loca habitata.

Artemisia vulgaris, candida & rubra, passim circa vrbes, arces,
 pagos, ac in quibusdam conuallibus ac montibus etiam.

Artemisia tenuifolia, sed nō Diosc. folia videlicet habens mul-
 ta, stricta, oblōga, tenuia, cauliculos cubitales, multos, flexi-
 les, teretes tenuesq;e, flores & fructum artemisiæ, radices
 sesquipedales, diuisas, quandoq; digiti crassitudine. Duplex,
 sicut vera artemisia & hæc est: namq; alteri coliculi sunt al-
 bentes magis, alteri vero rubentes.

Artemisia πολύκλωνος Dodonæi, seu Flos Iacobæus, passim.

Acer maior.

Acer tenuifolia.

Althæa vulgaris, circa Vuernigerodam.

Alcea tenuifolia Cordi, Stolbergæ ad radices Aurbergi, & in ip-
 so etiam Aurbergo, alijsq; præterea circa Stolbergam locis.

Aruno vallatoria, in piscinis.

Angelica sylvestris, passim in locis vlginosis & iuxta flumina,
 item in montibus opacis & humectis.

Angelica erratica, id est, Giersa seu *Strenkel*/vbique.

Aizoon seu Semperuiuum maius, in antiquis quibusdam muris
 ac maceriebus ex argilla constructis.

Aizoon

Aizoon medium, folijs multis, vnciali longitudine acuminatis teretibus, strictis. Hæc est maior in hoc genere species.

Aizoi minoris species, quam *Hänerbeer* vocant, prædicto quidem similis (cuius altera ipsum species est) sed folijs ac cauliculis breuioribus.

Aizoon minus seu Vermicularis insipida, & alterum quod feruidi est gustus, sed infrequentius. Sæpe tamen vtrunque vno eodemque loco natum vidi.

Aizoon serratum Cordi seu Crassula serrata, Rarior est.

Anblatum Cordi, seu Dentaria maior. Copiosissime habetur veris initio Stolbergæ, Est de genere Orobanches.

Eius alia species minor ac tenerior, candida tota. Sed hæc rarius reperitur ac potissimum æstate.

Aconitum caruleum, seu Napellus, cū cælijs muscis, quæ ex eius floribus viuunt, vt studiose etiam Angli obseruarunt.

Aconitum Lycoctonon luteum, in montibus cædis, præsertim vbigraminum maxima est luxuries, Stolbergæ, Ilfeldæ, &c.

Aconitum tertium Matthioli. flore Ranunculi luteo, magno. Sed infrequentius hoc est.

Alectorolophus Dodonæi prima seu fistularia, Braun Rodell ultra Vualckenridam.

Astragalus sylvaticus. Vbique ferè. * Ira vero nominat plantam in frutetis Thuringiæ & Franconiæ quoque non infrequentem, vulgo *Christiantwurz*/alijs Cicer montanum nuncupatum, radicibus nodosis fuscis, duris, multipliciter serpentibus, floribus purpureis, & siliquis initio purpurascens, angustis, per maturitatem pallentibus, in quibus semina vitæ, paulo tamen minora, colore cæsia. Describitur à Cordo, sed à nullo quod sciam depingitur. *

Astragalus Aruensis seu Chamabalanus, in agris montanis circa Vuernigerodam.

Atriplex

Atriplex fimetaria maior, passim ad loca culta. Item minor. Item alia grandior, caulibus bicubitalibus, folijs mucronatis, quadrantem longis, sextantem latis, squallidis.

Apium petraeum seu Saxatile. Plantula palmaris, radice candida, Petrosilini vulgaris, tenui. Folijs eiusdem, sed tenuioribus, paucioribusq;. Vnicam ante triennium hinc Stolbergæ reperi inhaerentem rimis saxorum.

Apium sylvaticum, caule cubitali ac maiori quandoq;, striato, læui, folijs ad radicis caput in terra dispersis, quæ adhærent, (veluti costis quibusdam) pediculis oblongis, imbricatisq;, Foliolorum semper bina ex aduerso sibi respondent; dentata, subnigrantia, læuia, splendentia, oblonga: quibus subinde minora redduntur ea, quæ ex caulibus ac brachiorum ipsius geniculis prodeunt. Umbellas paruas minutissimis flosculis candidis explicat, quos subsequitur semen apio maius duplo, acre. Radice nititur crassa, candidiore, acris ac feruentis gustus. Aliqui maiorẽ pimpinellam vocant, sed mea pimpinella maior alia ab hac est, vt infra dicitur. Laurëtius Hiel, excellentissimus medicus & anatomicus insignis, præceptor olim meus, hæc mihi exhibebat pro Dauco σελινοειδῆ Cordi, sed pro Selinoide illo Dauco apud Cordum ex Trago Pimpinella vulgaris seu minor depingitur (sicut & Angli sentiunt in Indice sui operis eandem Pimpinellam esse Daucum illum) quæ etiam describere Cordum ipsum præcipuæ notæ ostendunt, quod scilicet eius folia non sint ita splendida & glabra vt in apio, quodq; in campestribus stirps illa proueniat. Hoc vero nostrum apij genus nusquam in campestribus reperitur, sed potius in syluis opacis, locisque paulo humentioribus, suntq; ei folia splendentia & glabra. Vbi tamen Cordus postea Daucoides maius describit, eiusque folia cum latifolio seu Selino ειδῆ Dauco confert, videtur

tur ad hanc nostrā stirpem respicere: eius etenim folijs Dau-
coidis illius folia similia esse, quoad formam, quam istius
pimpinellæ facile deprehendere est diligentius ista perquiren-
ti, quia eodē modo in acutum mucronem dicti Cordi Dau-
ci folia finiuntur, atq; in hoc apio syluatico, quod perinde
in Pimpinella non accidit. Et fortasse Cordus duplicem ha-
buit Daucum σελιρροειδῆ: alterum quippe latifolium, qui vide-
tur hoc Apium syluaticum esse, & alterum tenuifolium, quæ
erit vulgaris illa Pimpinella.

Apium cicutarium. Vulgo à folijs splendentibus Petroselino no-
strati æmulis *Glais* vocant, circa loca culta & in hortis.

Anchusa sylvestris, quam quidam Buglosson sylvestre vocant,
Math. Echion. In agris & circa loca culta, iuxta vias, locis
item cædis montium & apricis.

Anchusa aruensis alba. Flore nempe albo, in agris passim obuia.
Gesnero Echion minus, in appendice stirpium pag. 291. Tra-
go Lithospermon sylvestre. Ego Anchusis annuero, quod
radix ei Anchusæ modo rubeat. Non tamen multum refert,
sive pro Echij sive pro Anchusæ specie habeatur.

Antirrhinon Tragi, circa Vuernigerodam.

Antirrhinon rubrum aruense. In agris.

Antirrhinon minimū. Reperitur locis cultis aut ligone subactis.
Dodonæo Phyteuma Dioscoridis existimatur esse. Plantula
est palmaris, plerunque brachiata, folijs multis, tenuibus
oblongiusculis, floribus paruis, albirubris, capitulo antirrhini
paruo. * Dodonæus rubrum aruense potius pro Phyteu-
mate habere videtur. *

Allium sylvestre vulgare seu Caninum.

Allium sylvestre minimum. Vere primo profilit copiose.

Allium ursinum, aliquibus Ophioscorodon, Dodonæo Ampe-
loprasum, Gesnero Allium sylvestre. In hort. Germaniæ
Kamfern/circa Ilfeldam.

Aparine aspera, passim.

Aparine lauis, sæpe obuia.

Aparine lauis palustris, in fossis stagnantibus & piscinis.

Arthetica Saxonum. Locis nascitur pratensibus & collibus apricis, meridiem spectantibus. Habetur quibusdam Stæbes loco. Radice constat oblonga, tenui, interdum simplici, interdum bifida trifidaue, transuersa vt plurimum, forinsecus nigra, fibrosa: ex qua coliculi profiliunt reclinati, plures, palmares, teretes rubentes: folia circa radices plurima oblonga, carnosa exeunt, superne læuia, inferne molli lanugine hispida: quorū singulum pediculo peculiari adhæret: Suntque hæc ferme trifolio, folio oblongo & acuto prædito similia, quamuis in eiusmodi mucronem non desinant: horum inferiora sub se in pediculorum inferiore parte lacinias tanquam à reliqua sui parte auulsas continent: in summo coliculorum capita constituuntur compacta ex multis vesiculis candidis, è quibus exeruntur flosculi trifolij marini, nisi quòd breuiores sint, aut meliloti pentaphylli: in quolibet vtriculo parue siliculæ restant, semen vnicum cõtinentes, aliquantulum rubens. [Anthyllis leguminosa Dodonæi & Lobelij.]

Aster Atticus caruleus, paucis tamen in locis.

Alsine maxima, cubitalis sæpe, ampliorue, folijs magnis, longis quadrantibus ferè, fescuntiali interdum latitudine, flore candido, fructu nigro, baccæ instar intus semina sua copiose concludente ex saturato nigro purpurascencia. [Alsine repens Clusij.]

Alsine media, cui ferme maximæ folia esse cõspiciuntur, lata oblonga, mucronata, paulo breuiora, fructus quoque nõ idem, sed minor. Prioris altitudinem non assequitur, nec ita amplexi caulis est. Poterit aquatica dici, quia scilicet ritulorum marginibus ac locis vlginosis, opacis & humectis gaudet.

Alsine

Alfne minor, folijs tenuibus, oblongis subincanis.

Alfne minor, foliolis oblongis, mucronatis, tenuibus, cauliculos frequentibus geniculis interstinctos habens, palmares, quam inde πολύκνημον *Alfinen* voco.

Alfnes minoris aliæ tres species communiore: quarum prima vbiuis frequentissima folia obtinet cæteris huius generis latiora, rotundiora, maiora, vncialia, in paruum obtusum mucronem terminata. Altera mediæ magnitudinis folia continet, oblongiora & mucronata euidenter. Tertia minimis prædita foliolis, subrotundiufculis ac in mucronē excrefcen-
tibus.

Alfnes minoris alia species, foliola edens rotunda, sed diuersæ inuicem magnitudinis, ita vt maiora foliola per totos coliculos, minimis subinde intercurrentur.

Alfnes minimæ aliquot aliæ species. Prima suffruticis instar est, & producit foliola parua, mucronata, in cauliculis ex vna radice emergentibus, plurimis, brachiatis, & sibi inuicem varie, instar auium nidi, implexis, in quorum cacumine se exerunt capitula rotunda, lini capitulis ferme assimilia, sed minora. Altera iam dictæ assimilis prorsus, sed coliculis non ita varie implexis. Tertia eadem est cum priori, solummodo teneritudine coliculorum, foliorum, flosculorum ac capitulorum, horumque omnium paucitate differens. Singulæ enim fermè in hac specie exiguæ, tenues admodum & superuacuæ radiculæ, singulos, tenuissimos, teneros rectosq; proferunt coliculos, folijs minoribus paulo, paucioribusq; ornatos.

Alfne minor, passim vulgaris, alia, foliolis oblongiufculis (non rotundis) mucronatis ex coliculo tenui singularique rarius prodeuntibus. Huius & altera species est, in qua folia multo longiora cernuntur.

Alfnes minoris adhuc alia species, angustifolia, foliolis oblongiufculis, plurimis, tenuibus: coliculis ex vno cespite pluribus
B 2 emergentibus.

emergentibus, geniculatis: flosculis paruis candidulis. Reperitur locis asperis secus vias, in montibus item apricis asperisq; & potissimum circa officinas metallicas, ad acervos recrementorum metallicorum.

Alfinc hispida, passim, locis præsertim paulo humidioribus. Eius tres species diligentius rem cõtemplanti inibi depræhendere licuit. Prima folia continet minore hirsutie donata. Est vero hæc ea, quam Dodonæus auriculæ muris loco nobis exhibuit. Altera species folia sortitur pilosiora, quamuis hæc differentia inter vtrancq; sit exigua admodum. Tertia iam dictis assimilis est, sed omnia minora multo habet, ita vt *Alfinc hispida* minuta mihi dicatur.

Cæterum harum omnium *Alfinarum* genera ac species plurimæ aliàs etiam facile quouis loco extra *Harcyniam* haberi possunt.

Alliaria, passim. Reperitur aliquando folio amplissimo latissimoq; dodrantem videlicet longo & lato.

Arum.

Arum aliud folio admodum lato, trientem fere.

Arum rursus aliud, folio maculato, lato & ipso, sed non adeo vt in priori, verum vix quadrantem æquante.

Arisarum, aliquando reperi in Hertzbergo mōte iuxta Ilfeldam ante annos aliquot, sed hæctenus id ipsum amplius se mihi nunquam obtulit, nisi nuper Stolbergæ. Diuersum hoc est ab illis *Arisari* speciebus, quas Matthiolus exhibet. Folia enim ex singulis paruulis & oblongiusculis fibratisq; radiculis prodibant singula, non admodum acuminata, sed rotundioris ferme figuræ, licet non nihil longius paulo protraherentur, firmata pediculis palmaribus.

Amellus Vergilij putatus nonnullis, seu *Butomon* Constantini, aut *Caltha palustris* Gesneri. Passim in vliginibus. [Matthiolo *Tussilaginis* species.]

Arctium.

Arctium, Personata, Lappa maior, frequens potissimum circa loca habitata.

Alisma Κορυώδης seu racemosum, sesquidodrantalis est planta, caule geniculis discreto, ex quibus continuo ordine folia sua exerit, Plantaginem maiorem fere imitantia, sextantem longa, fescuntiam lata: flores vero racematim quasi in longo recuruoq; scapo dependent plurimi, rubicundi. Frequens est multis in locis, opacis tamen & montium ingis. Idem flore candido sed infrequentius, nonnunquam conspicitur.

Alismatis aliud genus, folijs cum iam dicto iisdem, flore in summitate caulis sesquidodrantalis candido, cauo, cymbalari, in extremis suis labris parum dissecto simili quodammodo floribus Leucioij bulbosi Theophrasti, ut plurimum vnico: aliquando tamen & plures profert. Huius speciei plantulam aliquot ab hinc annis, loco vliginoso ad radices Broccenbergi reperi, folijs prorsus candidis, quod fortassis ratione solis acciderat, utpote cum ipsius radijs ibi feriri & maturari perfecte ipsi non daretur. Poterit autem à floris figura *Alisma* κυμαλιάνθεμον appellari.

Alismatis huius generis alia rursus species, folijs nonnihil strictioribus, longioribus & in oblongum mucronem desinentibus, quæ nonnihil ad figuram acutæ Plantaginis accedunt, floribus iam proximæ dictæ speciei iisdem, candidis, sed in lacinias maiores dissectis euidēter. Hæc duplex est: maior, cui ampliora, longioraq; sunt omnia, folia scilicet & caulis: ac minor, cui omnia sunt minora contractioraq;: quæ propterea in hoc genere *alimatis* tenuifoliæ nomine censi poterit. Hæc porro tenuifolia species non solum candido sed & rubro flore, licet infrequentius, interdum reperitur.

Alisma porro & illud, quod florem cauum ovali figura propendentem ex caule recuruo sesquidodrantali profert (vnde poterit *Alisma* αϊάνθεμον dici aut κοιλάνθεμον) quodq; ab Amato pro-

Lonchitide prima exhibetur, puto in Harcynicis iugis quoq; reperiri, quamuis nondum, quod sciam, in illis mihi sese obtulerit, licet in vicinis saltibus Franckenhusanis (qui & nostræ Harcyniæ pars seu *ἀναβίβωξ* quædam sunt) non sit infrequens.

Alisma Alpinum, Caltha Alpina Gesnerij. Ciet hæc sternutamenta. Conyzae forte annumeranda est. Nascitur in Broccenberg, item circa Vuernigerodam locis vliginosis, & in quibusdam pratis vdis non procul à Stolberga.

Anagallis aquatica. *Bachpungen* / passim in locis vliginosis ac scaturiginibus.

Anagallis aquatica folio maximo, trientem nonnunquam longo ac sextantem lato.

Anagallis terrestris mas & femina, quarum altera puniceo, altera caruleo flore constat. in locis fossione excultis & in agris.

Anagallis lutea, folijs numulariæ, adeo vt facile pro eadem à non perito rei herbariæ haberi posset. Frequens in vliginibus circa Broccenbergam.

Alchimilla, passim.

Asaron, passim.

Arachi primum genus Dodonæo, flore viciarum puniceo filiquis maioribus nigris. Est de genere viciarum sylvestrium, passim.

Arachi species altera Dodonæo.

Avena sylvestris seu nigra, cuius grana paulo longiora crassioraq; sunt auenæ sativæ, ac ex rubro nigricantia. Est autem Aegylops seu festuca Pliniana apud Dodonæum.

Avena sterilis. Hæc Avenæ similis est & iam dictæ sylvestris breviores profert folliculos, semina item minora. Est & ipsa festucæ species.

Abies.

Alnus.

Alnus nigra. Spöcker seu Faulbaum/ passim.

Alnus nigra pumila in Broccenbergi vertice.

Achillea copiose, Stolbergæ ad arcem.

Aquifolium. *Stechpalmen*. Narrarunt quidam spontaneam esse Harycniæ nostræ in montibus vltra Ilfenburgum monasterium. Sed eam ibi nondum vidi. Nec tamen omnia illa loca ibidem hæctenus perreptare mihi licuit.

Ἀσπερίδαμον. Ita licebit appellare plantulam, cuius semina anno superiore mihi nomine *ἀσπερίδαμον*. Cum enim flos, quem plantula illa profert, exactius respondeat, vt nuperrime consideravi, *Alfines* floribus, potius inde denominabo (donec de eius aptiore nomenclatura melius aliquando edoctus fuero) quam à stellæ figura, quæ alijs quamplurimis florib. melius forte, quam huic, cõuenire poterit. Familiaris est Broccenbergo ac montibus vicinis vligine perpetua irriguis, cauliculo singulari, dodrantali quandoque, vt plurimum palmari, recto, tereti, tenui, inferna parte folijs ferè nudo, superna vero per ambitum ijs cincto, quinis, senis, septenis, octonifue, pyri ferme foliorum similitudine, sed non ita rotundis, oblongiusculis, seiscuncialibus, teneribus, læuibibus, viridibus, fibratis. Ex quorum medio pediculi tennes valde, quadrantali ferè longitudine exurgunt, in cacumine suo florem singulum singuli sustinentes lacteum, *Alfinæ* similem: quem capitulum subsequitur rotūdum *Coriandri* semine minus, intus semina nigra, tenui candidaq; membrana inuoluta cõcludens. [Peculiaris quædam *Pyrolæ* species, quam in syluis *Franconia* quoque & potissimum circa *Greuenthalium* obseruaui. Folia tamen *Arbuti* potius sunt quam *Pyri*.]

Anemone flore candido, amplo, folioso, caule palmari, folijs hispida late expansis, varieg; dissectis. Broccenbergi cacumini familiaris.

Anemones species illa, quam *Pulsatillam* vocant. In promontorijs

torijs quibusdam apricis & meridiei expositis.

Aquilegia sylvestris, flore cæruleo simplici. Reperi hoc anno 1577. in prato quodam aprico non procul à Stolberga, aquilegiæ stirpem vnicam flore candido, nonnullis veluti literis cæruleis intercurfato: à qua tamen nō procul aberant Aquilegiæ flore cæruleo plures.

Anthylloides. Sic nomino herbam inter segetes, solo præcipue arido ac sabuloso (vt & quandoq; alijs itidem locis istiusmodi ariditate præditis) exilientem, radice suffultam tenui, candidula, lignosa fibrataq;: ex qua coliculi profiliunt tenues, plurimi, procumbentes, frequentibus geniculis intercepti, quæ ambiunt foliola tenuia, oblonga, herbæ Kali satiuæ folijs similia sed minora, angustioraq;. Flosculi ei in singulis pediculis singuli, parui, candidi, prominent, quos capitulū lini ferè, subsequitur, seminibus plurimis nigricantibus papaueris ferè, scabrisq; refertum. Duplex hæc est, maior & minor. Minor autem paucioribus est coliculis & breuioribus, non ita procduis. * occurrit etiam circa salinas saxonicas.*

B.

BRASSICA *sylvestris maior, latifolia*. Radicibus constat inutilibus, lignosis, candidis: caule sesquipalmari, non admodum recto, rotundo, simplici, nonnunquam etiam brachiato, folijs mollibus, læuibus, subflauis, integris, sine incisuris aut sinuosis crispaturis, mucronatis, duas vncias lōgis, vnciā latis. In summitate in exiguis pediculis racemus florum candidorum existit, ex oblongis vasculis Brassicarum satiuarum modo prominentium, quibus deperditis siliquæ oblongæ pronascuntur, semina brassicæ satiuæ minora continentes.

Brassica sylvestris longifolia. Radice cōstat parū lignosa, fibris multis paruis circūdata, caule brachiato, sesquipedali, maiorēue.

Folia

Folia primo prodeuntia, bina videlicet, trinaue, radici proxima, in ambitu circumrosa sunt, veluti chodrillacei generis folia, reliqua, quæ summum vsq; caulis numerosè conscendunt, strictiora existunt, magisq; mucronata, quam in priore specie, quincunciali longitudine, vncialiq; ferme latitudine: licet ea quæ apicem caulis propius accedunt, continua serie breuiora reddantur. Sunt vero folia hæc omnia nigriora & squalidiora quam cæteris speciebus. Flores, siliquæ & semina cum cæteris speciebus conueniunt. [Huic similis est si non eadē quæ in Thuringiæ saltibus locis æditis passim nascitur, ab incolis *Schoßfraut* vocata, quæ tamē voce alibi aliæ plantæ appellatur.]

Brassica sylvestris proceræ. Hæc radice fulcitur multifida, candida, lignosa, iuxta cuius caput in terra reclinantur folia quincunciali sæpe longitudine, vnciali latitudine, hispida, integra. Caulem erigit vnicū plerunq; sæpe etiam in duos tresue aut plures alios, iuxta radicem diuisum, bicubitalem, rectum, teretem, flexibilem, iuxta radicem parum hispidum, deinde tota reliqua parte læuem, cui folia appenduntur sextantali longitudine, vnciali latitudine, subcinerea læuia, non hispida, vt priora, mucronata: quibus cessantibus, postea longo ordine, caule videlicet subinde procerius excresecēte, in singularibus exiguis pediculis flosculi paruuli, candiduli protenduntur, ipsq; euanescentibus subnascuntur siliquæ ad latera cōpressæ, tenues, digiti longitudine, quibus numerosa semina paruaq; continentur. Ex foliorum autem singulis alis nō infrequenter noua adnata progrediuntur & ipsa copiosos flores ac siliquas proferentia. Nascitur mōtibus apricis ac locis cædis, estq; sapore amaro.

Brassica sylvestris folio betæ. Hanc licet in tota Hærcynia nunquam conspexerim: cum tamen brassicarum syluestrium aliquot specierum me hic enumerationem instituere oportebat, &

huius obiter meminisse operæ precium duxi. Nascitur vero copiose in Hainleitta sylua non procul à Sondershusio sub fagineto. Radice constat lignosa, multifida, fibrosa que, folia betæ, rotundiori ambitu in terræ superficie multa disperguntur, plumbei fusciue coloris, læuia, durioris membranæ instar, sextantalia, caules eriguntur teretes, sesquipedales, splendentes, fusci, pauca oblongiuscula ac mucronata folia continentes, floresque candidos proferentes, exiguos, sed siliquas longiores cæteris speciebus. [In aruis Thuringiæ non admodum diuersa nascitur, quæ cum Brassica campestri descripta à C. Clusio in Hispanicis obseruationibus planè congruit.]

Brassica syluestris folijs membranaceis. Nec hanc in Harcynia me vidisse meminij. Olim autem in Ienensibus montibus aliquoties eam obseruaui. Cæterum iam dictis minor est, radice parua, candida, superuacanea, caule breui, geniculato, quidense ambitur suis folijs, quæ membranaceæ sunt substantiæ, subflaua, splendentia, læuia, uncias duas longa, vnam lata.

Brassica syluestris media. Breuiora continet folia, numerosa circa radicem, vncialia, oblongiuscula, in obtusum mucronem finientia, mollia, femunciali latitudine: quæ cauli appenduntur dodrantali, ea parte qua adherent vtrinque, velut alares pinnulas prominentes habent.

Brassica syluestris minor, foliolis multo minoribus, canis, coliculis quadrantalibus, siliculis angustis paruisque.

Branca Vrsina nostras seu Sphondylium. Vbiuis ferè.

Beta aquatica. Prouenit in alueolis fontium profluentium, solo pingui. Radicibus firmatur tenuibus, nigris, fibratis, densis in modum palustrium herbarum: ad quorum summum folia aliquot mediocriter ampla per terræ superficiem explicantur, trientali longitudine, sextantali latitudine, crassa, non-

nihil

nihil rubentia. Caulēs profert quadratos geniculatos, striatos, ex quorum singulis geniculis bina sibi inuicem alternis lateribus correspondentia folia emergunt, rotunda, carnosā, lata, betæ fatiux folijs assimilia, rubicundis neruulis ac venulis ipsa perreptantibus.

Betonica, passim in pratis & pratensibus locis.

Bistorta maior. In Broccenbergo & vicinis montibus.

Bistorta minor. In pratis vdis.

Buglossa sylvestris nigra, florem nigrum obtinens, vulgaris *Buglossa minore*: iuxta semitas & in agrorum marginibus ac segetibus etiam. [In Thuringia eam obseruavi caule admodum crasso, cubitum vix alto.]

Buglossa sylvestris species, caulibus procumbentibus multis, variè reflexis, distortisque striatis, scabris ac aparines modo vestibus adhærescentibus, folijs communis Buglossi ferè, longis, hirsutis, asperis, ac in ambitu exiguis spinulis horrentibus: Flosculis itidem Buglossi cōmunis, paruulis, cæruleis ex geniculis caulium intra foliorum alas prodeuntibus, quorum singulum subsequuntur semina quatuor simul coherentia, similia ferè seminibus oleris spinachij, lænia, inclusa munito bifoliato, scabro. Videtur fortassis illa esse Aparine Collinutij, cuius meminit Euricius Cordus in Botanologico, quæ videlicet sit folijs Mercurialis ferè (sicuti & huius plantæ nostræ folia Mercuriali foeminae folijs aliquo modo conferri possent) & planta Lapparia, quæ à Plinio libro 22. cap. 17. recensetur Parthenij nomine. Ac licet semen non sit asperum retinaxq; (quæ nota ibi additur præcipue vt euidentissima) opinor illam asperitatem intelligendam esse nō absolute de semine solū & per se cōsiderato, verū quatenus in uolucro suo aspero munitur. Locis reperitur apricis, asperis, iuxta ædificia, templa, arces, pagos, hortos. Est & alias extra

Harcyniam vbiuis ferè ad sepès spontanea: item inter vepres facile reperitur & iuxta macerias. [Alyssum Echiodes Lobelij.]

Bryonia alba ad sepès hortorum.

Betula arbor, passim.

Betula pumila, in Bröccenbergo.

Blitum sylvestre maius, maioribus folijs constans, sextantali longitudine & minus, minoribus folijs, vtpote vncialibus ac coliculis plurimis procumbentibus passim reperitur.

Bursa pastoris, folijs maioribus, latioribus, quorum quæ terra viciniora sunt, in ambitu profunde inciduntur.

Bursa pastoris minor, folijs incisiss & minor altera, folijs integris.

Bromus herba. Graminei generis est, inter segetes & locis aridis iuxta semitas.

Boleti Ceruini orbiculati. Reperiuntur locis illis, vbi cerui libidinem suam exercuerunt, item in carbonariorum areis.

C.

CONYZA AQUATICA, in piscinis & vlginibus maxime circa loca habitabilia frequens, folijs lōgis, quadrantalibus, carnosiss, pinguibus, fescuntiali latitudine, caulibus crassis, cubitalibus angulosis: flore chrysanthemi, in pappo tandem abeunte. Duplici autem est in differentia: Alterius enim speciei folia sunt integra & latiora, alterius paulo strictiora & profundius in ambitu crenata.

Conyza maior montana, in montibus apricis, soli meridionali & orientali obiectis, potiss. circa Gerenrodam & circa Stolbergam: caulibus dodrantalibus, folijs mucronatis, sextantem longis, fescuntiam latis, nigricantibus, flore luteo.

Conyza maior altera, paulo procerior priore, folijs longioribus, quadrantalibus nempe, flore tamen minore aliquantulum.

Conyza minima, ad loca irrigua circa vrbes, prædia & pagos, caulibus dodrantalibus, folijs mucronatis, paruis, strictioribus, floribus luteis Chamemæli ferè.

Conyza helenitis Cordi, passim.

Conyze genus quoddam tenuifolium, caulibus ex vna radice profilientibus plurimis, bicubitalibus, teretibus, striatis, hispidis, qui folijs ambiuntur ab vna radice vsque in apicem oblongis, sed angustioribus, hispidis. Flosculi in summis caulibus constituuntur parui, pappacei, floribus senecionis Dodonæi tertij fere similes. Vidi olim in Ilfeldensibus montibus.

Conyza aquatica maxima serratifolia. Radix ei est crassa, multifida, caules bicubitales sæpe, digiti ferè crassitudine, caui, striati, brachiati, folia trientalia in oblongum mucronem fastigiata, serrata, inferne albertia, lanuginosa; in summo caulium umbella est sparsa, flores Iacobææ similes continens luteos. Prouenit ad fluuiorum ripas in piscinis.

Chondrillaceorum generis plantas plurimas in Harcynia passim, easque diuersas admodum specie reperire licet, quæ vix quicquam faciliè & dextrè certis nominibus ac notis à se inuicem distinxerit: præsertim cum rei herbariæ scriptores intybaceorum ac chondrillaceorum (quorum tamen vbiuis fermè locorum ac terrarū ingens copia sese offert) historiam nondum accurate examinauerint, sed tantummodo eam extremis quasi digitis attigisse nonnunquam videantur: ea solummodo recensentes quæ non multum difficultatis habent, illis interim neglectis, quæ absolutiore descriptione vel maxime indigebant. De intybaceis autem quicquid in

Harcynia mihi visum fuerit, infra recensebo. Hic vero subnectam ea, quæ existimo ex chondrillaceorum genere vel magna ex parte esse vel eidem tamen affinia

Chondrilla τριφυλοποιγωνιάριον (liceat mihi hanc sic à flore suo denominare) duplex Stolbergæ ac àlibi etiam circa semitas visitur. Maior, cui folia sunt nigricantia palmari longitudine pauloque ampliori, latiuscula, angulosa, quæ circa radicem constituuntur sena, septena, octona pluraq; quandoq; aut pauciora. Caules emittit ex vna radice plures, bicubitales, teretes, striatos, folijs ferme nudos, recuruos, in brachia plura diuisos, proferentes flores in oblongiore alabastro tragopogonis florum æmulos, luteos, postea in pappos dehiscentes, semine oblongo, scabro, subspadiceo, crista pilosa in summo prædito. Minor maiori prorsus similis est, nisi quod omnia minora breuioraq; obtineat. Estq; eius rursus alia species, cui folia magis in lacinias diuisa existunt.

Chondrilla alia species folijs sesquiunciam latis, longioribusq; in terræ superficie ad radicis summum dispersis, hirsutis, in ambitu laciniatis, caule cubitali, amplioreq; tereti, striato, recto, florem vnicum proferente, magnam luteum in alabastrino velut calyce detentum.

Chondrilla altera Matthioli in tennes lacinias profunde dissectis folijs, quæ circa radicem disperguntur, caules exerit teretes, longos, flexibiles, cubitales, læues, proferentes flores luteos papposos. Est duarum specierū quarū altera maior est, quam iā descripsi: altera minor, omnia breuiora à natura sibi attributa habens, & coliculos recuruos palmares: hæc in pratis quibusdam reperitur.

Chondrilla species radice candidula, exigua, parum fibrata: folia priora circa radicem dispergens, tria, quatuorue, oblonga ex tenui pediculo protensa, integra, non dissecta, paucis ac exiguis quasi spinulis in ambitu prædita: quibus superadduntur
mox

maxima tria, quatuor, quinaue, longiora, in lacinias (quæ tamē maiore interuallo à se inuicē dirimuntur, atque in altera Matthioli specie) diuisa, hæcque rursus consimilia alia, sed breuiora, pauciora & aliquantulum tenuiora per caulem (qui oblique distorquetur ac teres quidem est sed euidenter striatus, cubitalis ferme) consequuntur: flores huic sunt lutei, parui. Reperitur in locis pratensibus montium.

Chondrilla altera Dodonæi, vulgo Deus Leonis dicta, Aphaca Theophrasti iuxta Matthiolum. Eius species aliquot reperiuntur passim. Maiori radix longior est & crassior: folia etiam humi procumbunt, longiora, dodrantalia, sextantali ferè latitudine: caulis itē altius assurgit, ac flos præterea aliquantulum cæteris speciebus maior est. Media vbiuis vulgo circa semitas in hortis item & circa loca habitabilia alias reperitur, folijs quadrantalibus, coliculis sesquipalmaribus. Minori folia plura disperguntur confertim humi procumbentia, sibi inuicem implexa, minora, tenuioraque cæteris, eodem tamen modo circumrosa: coliculos hæc etiam depromit breuiores tenuioresque, palmares, flores item paulo minores.

Chondrillarum generis species quædam maior, caule procero, striato, bicubitali, qui in summo in aliquot brachia diuiditur, quorum quodlibet florem singularem profert, luteum Tragopogonis floris instar. Folia caulis exerit pauca longo interuallo se consequentia, longa, lata: quorum inferiora in ambitu parum subinde excinduntur, superiora vero profundius circumroduntur, infrequentius tamē, quam id in *Chondrilla* secunda Dodonæi accidit.

Huius reperitur & alia species, flore consimili, caule item, sed folijs destituta: ea vero pauciora numero humi recumbunt, quorum prima lata quidem aliquantulum sunt, sed subrotundiora, reliqua longiora conspiciuntur, ac in ambitu circumrosa, sed non profunde, nec admodum crebro.

Huius

Huius generis & minor reperire datur species, radice parua, lignosa, fibris paucis constante: caule vnico, recto, cubitali ac aliquantulū proceriori, tereti, tenui, læui, folijs carente, quæ folū modo humi reclinantur, numero sex, septem, octo, nouem, decem, pauloq; plura quandoq; quadrantalia, in ambitu circumrosa modice. Florē itidem hæc Tragopogonis æmulum profert & vnicunt.

Chondrilla alia species, paulo ab hinc iam dictæ minoris (huius scilicet generis) speciei ferme æmula: radice parua, fibrata, nigricante: caule crasso, striato, parum hispido, nodis multis prædito, ex quibus emergunt folia oblongiora, viridiora, circumrosa aliquantulum, scabra, hirsuto dorso prædita.

Chondrilla species caule cubitali, aspero, striato: folijs quadrantali longitudine, humi sparsis, quaternis, quinis, senis septenisue, in ambitu circumrosis modice: ijs vero, quæ caulē conscendūt, excisis ita vt in ambitu euidenter lacinia: inde relinquuntur: floribus paruis pappaceis, agminatim in summo caulis constitutis, quorum singulus peculiari petiolo innitur.

Chondrilla cuiusdam minoris species, radice singulari, quandoq; & bifida, mediocriter crassa, digiti parui longitudine, fibrata, nigra: folia exerit parua, leuia, carnosā, oblongiuscula, integra, recurua, angusta, in dorso rubētia, numero quaterna, quina, sena, septena, octona etiam quandoq;. Coliculum producit incuruum, rubicundum, digiti minoris longitudine, vnico donatum, flore luteo, tragopogonis ferme alicuius modo. In pratis pinguioribus nascitur.

Chondrilla paruæ species, radice parua, fibrata, ex nigro subrubēte, folijs quadrantali longitudine, humi procumbentibus, asperis, mediocriter latis, viridibus, con fractu facilibus, senis vel septenis, non nunquam octonis: caule palmari, paulo longiore, tenui, tereti, aspero, modice cacumen recuruante, folijs

folijs prorsus destituto: flore singulari, simili Chōdrillæ Dodonæi alterius.

Chondrilla species radice vel singulari, vel bifida, multifidæ quandoque, candida, lignosa: caulibus cubitalibus bicubitalibusque, brachiatis, striatis: folijs longis, læuibus, quorum, quæ humi procumbunt, leniter circumroduntur, reliqua in caule profundius laciniantur: floribus paruis luteis, agminatim dispositis, singulis tamen singularibus petiolis inhærentibus, ac ad solem orientem se expandentibus, eoq; recedente labia contrahentibus. Hæc etiam extra Hærcyniæ syluam agris constitis ad semitas & margines familiaris est.

Chondrilla vltterius alia species, radice candida, lignosa, inutili: caule cubitali, minoreque vt plurimum, tenui, striato, folijs donato paucis, viridibus, oblongiusculis, mollibus, integris, in ambitu quasi spinosulis, flore luteo. In Stolbergenfibus apricis montibus.

Sed hæc Chondrillarum species ex solis nudisq; descriptionib. non adhibitis iconibus discernere admodum erit operosum.

Colchicum, passim in pratis. Reperitur locis septentrionalibus, prope Ilfenburgum, flore etiam candido.

Christophoriana, quam tonsores vocant *Heydnisch Wundkraut*: locis opacis & humectis copiosa.

Caryophyllæa sylvestris, seu *flos armerius Dodonæi sylvestris*. *Donner* negligin. Species sunt eius hæc sequentes.

Prima, quæ est communissima, flores in coliculis teretibus, rectis, geniculatis proferens, fimbriatos, coccinei ruboris.

Secunda, coliculo cōstat proceriore, cubitali, varie incuruo, geniculato, brachiato; tenui, teretique, flore rubicundo, prædicto similimo.

Tertia, radice lignosa, folijs paulo latioribus, scabris, cau-

le rotūdo, cubitali, crassiore quam in prioribus, geniculato: floribus rubentibus, paruis, quorum bini vel tres sine petiolis sibi quasi contigui cohærent:

Quarta, radice firmatur tenui, lignosa, candidula, colliculos proferente tenues, teretes, geniculatos, palmares, pauloque proceriores, emittentes ex singulis geniculis, folia bina, tenuia, stricta & parua. Capitulum gerit in summitate colliculi vniuscuiusque singulum, membraneum, flauescens, alabastriferme in modum, compactile, leue, splendens, ex quo non vt in cæteris generibus vnicus flos emergit, sed plures, semper post priorem emarcescentem, nouo profiliente, ita vt ex vno capitulo sæpe septem, octo item & quandoque nouem prorumpere conspiciantur, singulo flore relinquente singulam oblongiusculam siliculam, continentem semina parua, latiuscula, nigricantia. Flos admodū est exiguus, extra capitulū parū apertus prominens, coloris ex rubicūdo dilatioris. Gaudet apricis & asperis. [Armerius plifer, Lobelij.]

Est & alia species iam dictæ simillima, nisi quod non plures ex capitulo flosculos exerat, sed vnicum ex rubro pallidorem.

Centaurium minus, passim flore ferrugineo: candido aliquando reperitur, sed rarius, circa Vuernigerodam.

Centauroides, aut *Centaurium maius syluestre Germanicum*. Ita appello plantam, tota facie Centaurij maioris speciem referentem, quā Tragus Schartam nominat. Kyberus vertit florem tinctorium. Huius quo ad folia, differētias aliquot obseruaui. Prima folijs quotquot tota planta profert, constat omnibus longis, latis, ferratis, integris, omni incisura carentibus. Hanc in mōte Aethereo prope Vinariam flore candido reperi, quali tamē in Harcynia me nondū videre memini. Secunda species folia continet diuersa: eorum. n. quæ radice capiti appenduntur suis pediculis, vnum, duo, tria, aliquando plura
 integra

integra sunt tota circumferētia: reliqua & potissimū ea, quæ cauli adhærēt, profunde incidūtur aliquot dissectionibus. In Tertia, natura varie ludit. Huic. n. primum foliū radici inhærens, integrū totū est, reliqua omnia dissecta sunt. Hæc vero dissectionio folijs cōtingit vtroq; latere binis vt plurimū incisuris, pfundis, raro trib. idq; vel nō in omni folij parte, sed ea tā tū, qua pediculus in foliū expanditur, sub initiū videlicet folij, cætera omni parte folij integra existente, lata, & vsq; in extremū, in quæ desinit; mucronem cōtinua: vel in priorib. aliquot tantū modo folijs ista ratio inesse dephenditur, reliquis interim omnib. quæ sequūtur, & quib. caulis crebro obuestitur, multo plurib. dissectionib. per vniuersam suam substantiam diremptis. Quarta species obtinet folia lata longaq; vt priorum specierū, sed vtroq; latere ab ima parte vsq; ad extremam omnia multis pfundis semperq; similib. diuisionib. diuisa; modo pene eo, quo Chōdrillæ alteri⁹ folia dirimūtur.

Consolida Sarracenicæ, vbiuis spontanea & copiosa. Cordus Serapifoliam appellauit. Reperitur multoties bicubitalem altitudinem superare; foliaq; obtinere latitudine trientali: Verum licet satis sint longa ac dodrantem sæpe excedant, tamen ab aliis speciebus huius plantæ insigniter discrepant, quod præsertim in orbicularem figuram, quæ aliquantum in mucronem protenditur, explicata conspiciantur.

Huius reperitur alia species, folio non tam lato, nec ita orbiculari, sed longitudini eandē ferè latitudinem, quæ sextantalitatis est, obtinens.

Huius adhæc generis in monte quodā circa Ilfeldam monasteriū reperi speciem aliam, caule crasso, striato, piloso, bicubitali ferme, foliis plurimis, nigris, mollib. parum pilosis, quadrantali longitudine, eademq; latitudine. Flos autem, an ei idem sit, qui prioribus speciebus, nondum certo scio, nam tum, quando reperiēbam, florum nihil exhibebat.

Chamaedrys altera Matthioli seu foemina, Sideritis Crateuę apud Tragum. In promontorijs quibusdam Harcyniæ soli meridiano oppositis, potissimum circa Gerenrodam.

Consolida maior, id est, *Steinwell*/ passim in pratis. [Symphyton maius Dioscoridis.]

Consolida maior amplexicaulis, flore purpureo, olim mihi reperta est in prato quodam prope Ilfeldam.

Consolida media, passim se offert. Eius tamen aliquot obseruantur differētiæ. Maior flores profert cæruleos. Hęc duplex est, altera folijs donatur magis orbicularib. & paulo latioribus: altera longioribus, in ambitu frequenter incisus. Minor flores gignit rubicundiores, modice dilutos, cui omnia sunt teneriora & minora.

Consolida regalis, Flos regius Dodonæo & eidem Delphinium verum esse existimatur. Intra segetes, circa vias, iuxta oppida, villas & pagos.

Cardiaca, passim circa oppidula & pagos.

Camelina Dodonæi seu Myagron, in agris & circa loca habitabilia.

Carui, copiosissime in pratis Stolbergensibus.

Caryophyllata, seu Benedicte herba, flore aureo, passim in hortis, & circa loca habitabilia, ac etiam in montibus.

Caryophyllata maior seu purpurea: passim puenit locis opacis & virginosis, folijs grandiorib. ac nigriorib. radice crassiore, inodora, rubente, flore maiore ex puniceo nigricare, cymbalati fere figura.

Cassutha, reperitur passim herbis adnata, potissimum Vrticæ maiori & trifolio-corniculato minore, iuxta vias, ac in montib. cæduis, apricis.

Cruciata herniaria passim, Gallio cognata fermè herba, quã Tomo secundo Rembertus depinxit post Asperulam. Habetur admodum præstans in herniosis rupturis solidandis.

Cruciata gentianella, Sycerstich/ prope Vuernigerodam.

Cyanus aruensis caruleus in agris.

Cyani sylvestris seu Iacea nigra variae species hinc inde in Hircynia reperiuntur, quarum hic breuiter recensebo, quotquot sese mihi in ea offerre memini, intermissis quae alibi occurrere solent.

Cyanus sylvestris montanus integrifolius, maximus in hoc genere, caule striato, anguloso, rubicundo parte inferiore, scabro & tenui lanugine obfito, bicubitali, quandoque altiori: folijs iuxta radicem in pediculis oblongis, dodrantalibus ferè, latitudine saepe sextanti, incisuris aut crenis prorsus destitutis, mollibus & tamen scabris, albicantibus inferius, virentibus magis superius, figura ferè Cynoglossi, vnde poterit *Cyanus sylvestris* $\kappa\upsilon\nu\sigma\gamma\lambda\omega\sigma\acute{\alpha}\sigma\theta\upsilon\kappa\lambda\lambda$ dici: Caetera folia, quibus per caulem plurimis donatur, subinde versus cacumen minora redduntur, neque longo pediculo appenduntur, sed alis suis ad exitum suum adhærescunt. Caulis autem, qui inferiore parte qua crassissimus est, minimo digito tenuior existit, procerè ac recta assurgit, & in summo in aliquot brachiola tenuia, striata ac foliosa dirimitur, quorum quodlibet calicem profert satis grandem, suffuluum, rotundi capituli instar, multis squammis asperis compactum, quorum squammatorum corpusculorum singula apices habent oblongiusculas, lanuginosas, multifidas, fuluas, crispas plumularum quarundam elegantem imaginem referentes, quae pulchro naturae spectaculo sibi inuicem implicantur. Flos ex istiusmodi calice exeritur rubicundus, floribus cyani aruensis maior. Semina etiam cyani edit, licet maiora. Prouenit potissimum montibus apricis sole meridiano illustratis circa Stolbergam & alias etiam. Saporis est amari euidenter, ac diu in lingua perdurantis cum leui acredine, subtilitate quadam partium linguam vellicante, vnde eam calidam & siccam in secundo gradu statuo. [Iacea Pannonica capitulo crispo Clusij.]

Cyanus sylvestris maior aruensis, qui videlicet in aruis potissimum

& secus vias, in marginibus ac circa loca habitabilia reperitur, folijs latis, longis, nigris, hirsutis multis, variegatis, dissectis ac diuulsis, ita vt quasi in plures costas ex aduerso inuicem sibi respondentes diuidatur: calice squamis asperis compacto, rotundo, florem rubicundum proferente. Matthiolus hanc scabiosam maiorem facit. Reperitur etiã, sed infrequentius, folijs paucioribus, minoribus aliquantulum, & dissectionibus paucioribus flore candido.

Cyanus sylvestris angustifolius, minoribus ac angustioribus folijs, ijsq; quandoq; integris, quandoq; diuisis. Eius aliquot species a notauimus. Maior caulibus assurgit proceris, rectis, bicubitalibus, in ramosa brachia mox supra radicem vsq; in summum cacumẽ digestis, folijs plurimis, asperis, lanuginosis, nigris ac squallidis obuertitis: quorum quæ radici propinquiore sunt, longitudine ac latitudine quadrantem excedunt, & vna atq; altera incisura in ambitu leniter eroduntur: reliqua vero integriora sunt & vix longitudine quadrantem assequuntur. Capitula profert cyani, rotunda, compactili squamarum compage efformata, ex quibus flores eius non admodum manifeste explicantur. Minor folijs constat adhuc angustioribus, lanuginosioribus, nec tam asperis vt in priori, oblongis tamen versus superiora reflexis, caliculo squammato, breuiore, qui & ipse non euidenter, vt superiores species, florem expandit.

Huius & alia species visitur, cum iam dicta prorsus eadem, nisi quod prope radicem tria, pauloue plura in oblongis pediculis exerat folia longa ac mediocriter lata.

Est porro Cyani sylvestris etiamnum alia species, quam Cyanum sylvestrem tenuifolium minimum nomino, ratione tenuitatis foliorum. Huic radix nigra est, mediocriter crassa, paucis fibris prædita, ex qua exurgunt foliola numerosa, scabra, nigra, oblonga, tenuia, multis incisuris in angustas lacinas, quarum semper binæ ex utroq; latere *παραλλήλως* sibi cor-

respondunt.

respondent, Chondrillæ alicuius tenuifollæ modo diuulsa.
 Caules profert cubitales¹, prope radicē mediocriter crassos,
 q̄ subinde extenuātur, insigniter scabris striatos, folijs mul-
 tis multifariam in tenuēs lacinias dissectis præditos, quæ re-
 ctō ordine, certōq; interuallo inuicem relicto caules cōscen-
 dendia ipsos ambiunt, sicq; continuo ordine vsq; in summū
 cacumen attenuātur. Caliculos exhibet exiguos, squāmatos.
 Non inelegans est planta. Inuenitur locis asperis, sed infre-
 quentius. Est vero omnino minor species eius, quem supra-
 cyani syluestris maioris aruensis nomine descripsi.

Clinopodium vtrunq; maius & minus. Sed hoc rarius reperitur,
 illud crebrius. Est Gesneri Pulegium petræum in hortis Ger-
 manix ac Dodonæi Ocimum syluestre seu Acinos.

Clematis daphnoides seu Vinca Peruinca, in montibus Stolber-
 genfibus & circa Vuernigerodam.

Clematis tertia Matthioli, Copiose circa Ilfeldam.

Cynoglossum vulgare non floridum, & alterum caulescens ac flori-
 dum. Hoc olim flore candido sed non in Harecynia vidi.

Cynoglossum sylvaticum Harecynicum, differens à prædictio. Con-
 stat hoc caule recto, cubito altiore, rotundo, striato, rubēte,
 molli, candida lanugine obsito, qui in summo in tenues di-
 uiditur brachiorum *inopertis*, flores proferentes puniceos &
 semen echinatum asperum vt in priore specie. Folia circa ra-
 dicem non ita copiosa ac ampla longaq; spargit, vt prius, sed
 parum ibi foliorum obtinet: ea vero maxime profert caulem
 ambiētia, subrubētia ferme ex nigro, priori cynoglossō mul-
 to minora, quadrantali lōgitudine, fescūtiali ferè latitudine,
 inferiora parte parūlanuginosa, mollia valde, sed tamen ali-
 quid scabritiei cōtinentia. Nusquā alibi obseruavi, præterquā
 ad radices montis cuiusdam opaci supra Ilfeldam ac Beram
 fluium.

Cerucaria maxima folijs vrticæ maioris caule sæpe bicubitali, floribus in vno scapo plurimis calathi figura, magnis, cæruleis, quandoq; etiam albis.

Cerucaria media. Hæc locis mōtanis & soli meridiano expositis nonnūquam prodit, caule tereti, aspero, folijs plurimis amictō, minoribus multo, viridioribus superius, inferius candidis, lanugine vestitis, quali folia Althææ, sicut & folia mediam figuram inter Vrticæ maioris breuiora folia & althææ referūt. Caulis vt plurimum vnicus est, sine ramosis adnatis, sæpenu-mero tamen in plures diuiditur brachiatas virgulas. Circa medium ferè caulis vbi maiora folia exoriri desinunt, frequētes ~~mesopis~~ adnascuntur, ordine per certa interualla vsque in apicem caulis consequenter ac exalis peculiaribus ad latera erūpentes, tenuibus quibusdā foliolis ijsq; in crispatis parum ac agminatim denseq; sibi cohærentibus constitutæ, ex quibus longa serie in scapo flores crebri prodeunt eleganter cærulei similes prioribus sed multo minores.

Cerucaria maior tenuifolia. Radice constat crassā, multifida, subrubente, ex qua prorumpit caulis subfuluus digitalis sæpissime crassitie, cauus, striatus, hispidus, folijs circa radicē circūdatus plurimis, anchusæ aut echij folijs instar, nigris, asperis, hirsutis, palmari ferè longitudine, crassitie vnciali, quibus alia cōsimilia subsequūtur longo ordine vltra caulis mediū, sed subinde minora. Flores non profert continua seu oblongiori serie per scapi summum veluti racematim propendentes, vt superioris species, sed agminatim in summo apice capitulo quodam in vnum collectos exerit, minores paulo, coloris ex cæruleo pallido subalbicantis. Non admodum frequens vbiuis hæc species est, sed mōtium quorundam iugis opacis aut humentibus aut aliàs tamen pinguiore solo reperitur, potissimum mōtibus quibusdam supra Ilfeldam [Trachelium ^{supra} Clusij.] Cerucaria minor Dodonæi, passim

locis

locis apricis, maxime auff der Langen / & circa Vuernigerodam.

Chelidonium maius, passim.

Chelidonium minus, passim.

Chelidonia capnitis quorundam, seu Fumaria altera Matthioli, Radix nostra caua, duplex: altera est radice integra, altera foramine inferius pertusa & excauata: flore item aut puniceo, aut candido. Estq; eadem porro vel maior vel minor, quarum huic angustiora sunt folia, vnde & angustifolia dici possit: Illi vero paulo latiora. passim prouenit.

Chamaecypilus Cordi: in montibus Gerenrodæ vicinis.

Crassula maior, passim.

Chamaerion Gesneri, flore purpureo: passim. Item flore cãdido, sed non adeo crebro, circa Stolbergam. Assurgit autem sæpe in altitudinem quatuor cubitorum.

Chamaelon, in agris & circa loca culta.

Chamaelum album, seu fetidum, quibusdam Cotula foetida dicta, in agris, aruis, & circa loca habitata.

Cornus femina, Virga sanguinea, Hartigel.

Corylus syluestris, passim.

Cicuta vera, passim. Hæc aliquãdo est folijs latioribus, aliquando paulo tenuioribus, cæteris nihil differens.

Cicuta aquatica, folijs prædictæ tenuioribus, flore candido, semine maiore, cãdido, pessimi foetoris, ætate passim in piscinis.

Cicutaria seu Cicutaria myrrhis, Cordus olim Myrrhidem syluestrem vocauit, vt referebat Aemylius. Ego Pseudomyrrhidem dici posse censeo, vulgo *Reiberkern* / passim in hortis & pratis quibusdam. Alijs pro Sefeli Peloponesiaco habetur.

Crista Galli seu Alektorolophos lutea, Geel Rodel / passim in pratis ac quandoq; montibus apricis ac arboribus destitutis.

Calaminthe secunda, quæ alias etiam vbiuis fere est vulgaris, in agris montanis.

Calamintha tertia, seu Nepeta, ad rudera præsertim arcis Eberfburgi copiosa, item circa arcem Stolbergicam.

Cicer sylvestre maius. Conuenit ferme cum eo, cuius Matthiolus Iconem exhibet, nisi quod folia non sint rotunda, ita vt Icon Matthioli habet, sed oblonga, nigra, hispida, non dentata (quam ipse quoq; notam in suo requirit) lenticulæ folijs similia. Sunt & costæ, quibus folia inhærent, Matthioli plâta costis lōgiore multo, pluribus itidem folijs præinctæ. Caulibus vitigineis humi reflectitur, brachiatis aq; late expansis. Flores profert in densa spica confertim conglomeratos, plurimos, lenticulæ similes, luteos, quos subsequuntur membranæ vesicæ, agminatim cohærentes, subflauæ, pilosæ, in acutum mucronem prominentes, minores siliquis ciceris arietini, quibus conduntur parua siliiculæ plenæ seminibus rotundis, paruis, flauescens, similibus ferme loti satiui seminibus. Prouenit locis pratensibus. Voco autem hanc speciem maioris nomine, quod eiusdem aliæ species reperiatur, quarum altera mediam magnitudinem obtinet, altera lōge minor est. Vtraq; in montibus Harcyniæ adiacentibus, ac meridiano soli expositis nascitur, quorum in Montium historia seorsim aliquando fiet mentio.

Carduus auenarius, seu sylvestris Tragi, capitulis breuioribus, agminatim in cacumine stirpis inuicem suis pediculis cohærentes, caulibus sæpe tricubitalibus.

Carduus alius admodum procerus, caulibus interdum tricubitalibus, folijs valde spinosis, similibus admodum Onopordo Dodonæi: omnes enim eius notas obtinet: passim.

Eiusdem Cardui species aliæ, capitulo spinoso, squamato, tenuiori quidem quam in priori, sed longiori, candida lanugine squammas eius intercurrente.

Carduus sylvestris Dodonæi, capite grandi, echinato, spinoso, squallidoq; purpureis floribus comante, odoremq; dulcem remittit.

remittente. Procerè affurgit; ita vt tricubitalis sæpe fiat. Passim obuius est, locis apricis & cædis: Acutissimis autè horret ac longissimis spinis.

Cynorrhodon, seu Rosa sylvestris, floribus subrubris suauiter fragrantibus. Videtur esse Cinnamomina Dodonæi. Eadem flore candido non ita frequens est.

Cynorrhodos alia flore paulo minore, ex candido tenuiter rubescente.

Cynorrhodos seu Rosa Canina, virgis, fructu ac folijs aculeatis, spogliolas proferens. Weisdorn/vel riechende Dorn.

Cynorrhodi species in Broccenbergo nascens, rarior inuètu, fructu nigro, non oblongo, sed rotundo, cerasi magnitudine, continente semina pauciora quam reliquæ species, duplo tamen grandiora ac formæ quodãmodo granorum vitis. [Rosa pomifera Lobelij, vel campestris odorata in Pannonicis Clusij, Nostris à foliorum figura *Pimpernellensin.*]

Chamelæa Germanica, seu nostras, id est, *Kellershasß* / passim locis opacis circa Stolbergam, Gerenrodam, Ilfeldam, & alibi.

Coralloides Cordi, seu Rhizocorallum, vt vocari non inconcinne possit. *Dentaria nimirum minor* Matthiolo dicta. Copiosissime in montibus opacis circa Stolbergam & Ilfeldam veris initio prodit.

D.

DAUCOIDES Cordi maius, *Daucus asper* Gesneri, vt existimo. Locis asperis ac montanis, ac inter dumeta.

Daucoides Cordi minus, ad macerias passim & iuxta vias, item circa pagos.

Daucus tertia Dodonæo, alijs *Pastinaca sylvestris*, *Vogelnest* / passim iuxta vias, locis aridioribus, & in quibusdam pratis.

Daucus tertia tenuifolia, Eadem cum priore, nisi multo tenuiora folia contineret, quæ in priore sunt aliquantulum latiora.

Daucus λασίφυλλος. Radice nititur candida, palmari, quandoque pedali, vnica, deorsum descendente, nonnunquam in duas tresue partes æqualiter crassas oblique diuisa, minus crassa paruo digito, odore apij fatiui, ac sapore etiam, sed feruidiore, diutius linguæ inhærente. Caulem depromit cubitalem & maiorem, quandoque bicubitalem, infima parte ferè minimi digiti crassitie, geniculatum, non nihil teretem, sed plurimis strijs euentioribus angulosum, pilosum valde. Folia ad singula genicula lata ala caulem ambiunt, quæ deinde in pediculum carinatum, oblongum, pedalem in inferioribus folijs diducitur, asperum & pilosum: cui in anteriore sui parte ad latera bini semper ex æquo sibi correspondentes, alij breuiores pediculi, in brachiorum modum & ipsi canaliculati appenduntur, folia continentes, sicut & reliqua principalis pediculi pars, flauescencia vt plurimum ex viridi, in ambitu profunde incisa, simili modo quo folia carotæ nostræ fatiux diuiduntur, sed in latiores tamen aliquanto particulas: sunt que hæc attactu quidem mollia, hispida tamen leniter, præsertim in dorso ac ambitu. Porro intra singulas foliorum alas adnata noua emergunt, striata, hispida & ipsa geniculis intercepta, iuxta quæ genicula latiori ala brachiolum amplexante pediculi canaliculati, prioribus similes, sed breuiores prodeunt, folijs consimilibus præditi, sed quæ subinde etiam breuiora fiunt, quo magis in plantæ cacumen deuerunt. Præterea etiam ex qualibet ala ferme foliorum, tam caulis, quam brachiorum, folliculus protuberans emergit in uolucro obiectus oblongo, ex quo demum sicuti & in caulis summo eodem modo prorumpit caliculus sex oblongis ac imbricatis foliolis constans, quibus diductis

fasciculus exeritur plurimorum petiolorum, leniter striatorum ac pilosorum, agminatim caliculo inhærentiū, quorum singuli expandunt paruum, & conuexam umbellam candidam aut flauentem quandoq; leuiter odoratam: sequuntur quemlibet flosculum bina femina, sibi inuicem cohærentia, subrotundiora in ambitu, alias vero altera parte lata, echinata, fulua, similia Carotarum feminibus. Dauci angulosi Cordi notæ plures huic cōgruunt, sed non omnes. Folia profundius vsq; ad suum pediculum dissecantur, in ambitu tamen ferraturam nullam habent, nisi dentatas paucas impressiones. Deinde Cordus proculdubio non præterisset eius euidētissimam pilositatem caulis, cum alias singula diligenti industria prosequatur. Præterea caulis licet sit striatus, tamen non circa radicem triquetram figuram ostendit. Demum nihil villorum circa radicis caput ex amissis folijs obtinet. Sed hæc omnia potius (vt & alię Dauco anguloso attributę notæ) in Libanotide amara reperiuntur, quam tamen seorsim Cordus alicubi descripsit in libello cui titulus fuit, Liber VI. quę ipsius Cordi *ἀντιόχεια* olim apud Aemyliū vidi, qui nondum editus est, licet quædam capita inde desumpta quatuor Stirpium libris sint inserta. Tamen non dubito nostrā Daucum Cordo fuisse cognitissimā. Nascitur maxima ex parte in ericetis, locis apricis, præsertim in montibus circa Gerenrodam: imo etiam Stolbergæ in monte vrbi proximo ad dextram ante portam Septentrionalem *fürm Kältenthal*, item in loco pratensi Harcyniæ dicto *vff der Langen*.

Daucus *ἰχθυόκαρπος* aut *ἑαυθιόκαρπος* maior. Vulgo *Klettenmöhren* / quo nomine & Cordus libro sexto ipsum descripsit. Herba est bipedalis vt plurimum, radice candida, breui, parū fibrata, lignosa, inutili: ex qua prodit caulis teres, striatus, asper, nonnihil spinosus, ad genicula pediculis oblongis præcinctus, quibus appenduntur folia multa, per certa interualla

semper bina ex opposito sibi, correspondentia, profunde in ambitu incisa, carnosâ aspera. Ex singulis foliorum alis noui ramuli erumpunt, eodem modo pediculis foliatis sed breuioribus donati. Flosculos exhibet per summum caulis & cuiusq; brachioli in foliato capitulo dense cōglomeratos paruos, breui umbella explicatos, quibus pereuntibus, sequuntur semina oblonga, bina sibi cohærentia florem quemlibet, seminibus Xanthij similia. Prouenit locis asperis & incultis.

Daucus ἀγρόβοτρυχος, seu ἔχινβοτρυχος, siue ἔαρβοτρυχος minor. *Caucalis* seu *Daucus syluestris Dodonæi* To. II. Folijs inter carotam fatiuam & cicutam medijs, frequenter incisis in tenuissimas partes: caule inæquali, aspero, nonnunquam & spinoso, præsertim iuxta summitatem, & in multa brachia diuiso. Cuiuslibet brachij & ipsius caulis fastigium in fasciculum plurimorum pediculorum dirimuntur, in quorum apice ex caliculo foliato exeruntur foliacei flosculi, albentes: quibus decidens subsequitur vnumquemlibet florem semen duplex, Xanthij seminibus itidem simile, paulo minus prioris huius generis speciei. Locis reperitur quandoque, sed rarius, aridioribus & apricis.

De Dauco selinoide, supra in Apio.

Dryopteris Tragi, *Pteridion femina Cordi*: passim ad radices quercuum & in muscosis crepidinibus saxorum humidorum.

Digitalis lutea, passim.

Dipsacus syluestris, circa oppidula, pagos & villas.

Dipsacus minor (licet tam fatiua quam syluestri sit procerior & ramosior) siue *Virga Pastoris*. Ad monasterium ordinis Augustinienis, *Stinckelsporten* / prope Vuernigerodam, copiose nascitur.

Dactylobotanon, Trago *Händlinfraut*. Alterū caruleo, alterū niuco

neo flore, Quæ cæruleo habetur, cõgener est Elatina II. Dodonæi, quo ad folia, Pseudochamædryos vero generib. quo ad flores & semina. Differt vero ab Elatine, quod illius folia integra sint & in ambitu tantum serrata, huius vero folia in oblongiusculas lacinias diuisa, quasi manus in tres pluresue digitos distributæ figura. Cæterum cæruleum hoc duplex est. Maius in agris inter segetes nascitur, cauliculis brachiatis, palmarib. folijs ferè vncialib. crassioribus, pinguioribusq;. Minus simplices habet colicolas & breuiores, folia etiam minora, & locis montanis ac aridioribus prouenit. Dactylobotanon autem alterum Tragi niueo flore, in scopulis præcipue vdis alijsq; humidioribus locis reperitur. Est autem hoc congener Saxifragæ albæ. [Quam Tragus hoc nomine describit, Lobelius Paronychiam folio Rutaceo appellat, apud quem Imago visenda fuerit, cum nec Tragus nec quisquam alius eam depinxerit. Autor aliquando misit huius plantulæ semen Tridactyli nomine.]

E

ERICOIDES luteum, Plantula dodrantalis, fruticosa, cauliculo anguloso, foliolis paruulis, strictis: flores profert copiosos mense Septembri, racematos longo ordine adherentes summis cacuminibus brachiolorum, exertos ex paruis caliculis viridibus, eosq; luteos, similes floribus ericæ cuiusdam. Ostendebatur mihi olim à viro in re herbaria peritissimo ac præceptore meo obseruandissimo, Laurëtio Hiel pro Cori, sed nec odorata est, nec flores Hyperici continet. Prouenit in collibus sterilioribus, apricis ac arboribus destitutis. [Euphrasia lutea Dodonæi.]

Ericoides

Ericoides rubrum. Priori speciei assimilis hæc est, sed paulo maior, folijs latioribus, floribus rubicundis. Sed tum flore tum folijs minus ad *Ericæ* figuram accedit. Prouenit locis aridioribus circa segetes, & in ipsis quandoq; segetibus. Vulgo Triticum leporinū nominant. Semina in exiguis capitulis profert parua, multa candida, sicuti & *Ericoides luteum* [*Euphrasia* purpurea Dodonæi: Vtræq; sideritides aruenses appellantur in Lugdunensi Herbario.]

Eupatorium Dioscoridis, Vulgo Agrimonia, passim.

Erysimon nostrate, locis asperis, passim, ac circa oppidula, pagos, villasq; & alia loca habitabilia.

Echium palustre Cordi, Scorpioides mas Dodonæi: passim ad flumina. [*Vergiß mein nicht*.]

Eiusdē alia species. Dodonæo Scorpioides foemina, Hęc locis asperis & apricis montiū prouenit, & in syluis potissimū cæduis, non ad loca irrigua & humecta vt prior. [*Wild vergiß mein nicht*. Gesnerus vtranq; ad *Heliotropiū* maius retulit.]

Erigeron seu Senetio Vulgaris, *Reckwurk*: passim in syluis cæduis.

Erigeron fetidum seu maius, odore graui ac bituminoso aliquantulum, folijs resinosis quodammodo attactu. Cubitali sæpe proceritate & ampliore assurgit. Eam Vir Clarissimus D. Laurentius Hiel, olim præceptor meus Conyzam Hippocratis esse autumabat. vbiq; locis cæduis ac apricis.

Erigeron tertium Dodonæi: locis asperis & apricis.

Euphrasia. passim locis pratensibus. Altera maior, cauliculo assurgens sesquidrantali, ac quandoq; paulo proceriore, brachijs multis prædita, folijs alterius speciei duplo, imo ferè triplo maioribus & flosculis maioribus. Hęc in pratis pinguioribus reperitur, maxime circa Stolbergā. Prodit simul cum altera specie, sed nō ita frequens est vt illa notissima, quæ omnia minora continet.

Erica vulgaris, passim.

Eadem

Eadem tenerior ac foliis multo tenerioribus, in Bröccenbergo & vicinis montibus.

Erica baccifera Matthioli. Nam hanc, de qua nunc agimus, eandem esse censemus. Angli vero in sua Aduersaria Vacciniorum palustrium nomine eam proponunt, quamuis hæc nostra in palustribus nõ nascatur. Fruticulus est humi procumbens, in oblonga, multifidaq; brachia rubentia, lignosa, obsequiosa ac foliosa late super terram se prorependo explicās: foliis dense obuestitur breuibus, oblongiusculis, strictis, suffuluis, sæpe etiam nonnihil cæruleis, splendentib. ex quorum alis in ramulorum extremitatibus æstate sub Syriæ æstu emicant tenuissima staminula, breuiaq; filamentorum sericorum ferè instar, quorum summitatibus apicula insident coloris ex rubro nigricantis aut spadicescentis fere: hæc q; filamenta & apicula florum vicem explent, ipsq; decidentiibus emergunt baccae splendentis, iuniperinis minores, similes baccis Vitis Idææ seu Vacciniorum nigrorum Dodonæi, rotundæ, ex purpura nigricantes, dulci pulpa constantes, cui infarcta continentur semina purpurascens. Prouenit copiose in summo Bröccenbergi iugo, & saxorum aridorum fissuris. Saxones, qui montem illum accolunt, vocant hosce fructus *Apener* / hoc est, Simiarum baccas. Vnde, si quis neq; ericæ neque Vacciniorum speciem stirpem istam esse voluerit, is nomine confecto *πικρόκοκκον* appellare posset. Inde autem ei hoc nomen claturæ inditum est, quod esus ipsorum vberior capiti noxia inferat quædam symptomata, ad quæ deliræ subsequantur gesticationes, ratione nonnihil interturbata, vt is qui ipsis vsus fuerit copiosius simiarum instar sese habere gestu risibundo videatur. Hinc plantulam hanc deleteria facultate minime carere cõtendunt, & ab eius baccarum esu omnino abstinent, alijsc; ipsorũ vsum sancte interdiciunt. Ac amicus quidam noster Andreas Roselerus

Pharmacopæus Halberstadiensis, vir optimus ac rei herbariæ non triuialiter gnarus, hâc stirpem Chamætaxum vocare solet, tum ratione qualitatis istius malæ, tum foliorum oblongiusculorum taxi, sed breuiorū. Acmilus eam olim, piæ memoriæ, cum necdum illo tempore à quoquâ esset hęc stirps descripta, Corios speciem faciebat, Corin Broccenbergensem nominans. Reperiuntur & Veturæ herbariæ in Saxonia, quæ hanc plantam *Gichtfraut* vocitant, commendantque eam mulierculis vt præsentaneum præsidium contra istiusmodi morbum.

Euonymus Theophrasti, siue Anonymus Cordi, Spilbaum | Hans hœdlin/passim.

Elatine vulgaris herbariorum, quam & Dodonæus Tom. I. depingit, passim in agris. Matthioli vero Elatinen, folio acuminato, an in Harcyniæ agris etiam reperiatur, nondum animaduerti, sicuti nec alteram eius speciem, alias in Marchiæ ac Saxoniæ agris sæpissime mihi visam; folio non vt hęc in basi, quasi in duas aurículas prominentes diducto, ac deinde in acutum mucronem finiente, sed omnino rotundo vt numulariæ: (Hęc Trago, Fuchsius & Matthiolo Veronicæ foeminae nomine describitur.)

Epimedium Dodonæi. In Harcynia nostra olim iuxta fluuiū quendam, sed nescio vbi, reperi. Plantam ipsam habeo aridā in papyro agglutinatā, folijs quatuor, orbicularib. in ambitu modice dentatis, quorum quodlibet singulari innititur petiolo, tenui, palmari longitudine prædito: radice parua, tuberosa, nigra, in tenuia, oblonga ac nigra adnata diuisa.

F.

FILIPENDULA, locis montanis, apricis ac pratensibus, circa Gerenrodam, alijsq; locis.

Filix mas, passim. Hęc aliquot differētijs exhibet, vt accuratius loca

maiore, minus granoso, dulciore, candido toto, quandoque vero parte altera, quæ inferior est, candidiore, superiore autè & solis radijs exposita, rubicundiore; dum decerpitur, strepitum euentem edente, vnde vocant *Knackelbeer / Prestling /* Prouenit locis asperioribus & apricis collibus.

G.

GERANIUM *μαρτινιόφυλλον*, folijs scandicis, hispida, parum dissectis ita vt anemones folia quidè exprimant, sed radix ei rotunda nō est, verum oblongiuscula, palmaris, teres, candida, ideoq; primum Dioscoridis genus esse nequit. Locis asperis prodit & circa pagos, villas, oppidula, vicos.

Geranium καταρχιοειδης Dodonæi, flore purpureo, magno. Reperitiam in Harcynia flore candido. Nec est quod quis causam in soli vel solis rationem referat, cum sub vno eodemq; sole, loco aprico & solo etiam eodem hanc flore candido, & alteram flore cæruleo simul progeneram viderim.

Geranium secundum, pes columbinus, folijs malux, dissectis. Duplex est: Maiori caules sunt maiores & folia, quæ sunt paulo molliora. Reperitur nonnunquam circa pagos, villas, & alia loca habitabilia, in fimetis plerunq; alijsq; locis impuriorib. Minori omnia sunt minora & folia asperiora.

Geranium tertium seu Robertianum, passim in hortis & cæduis sylvarum locis.

Geranium αιμαλώδες, *Blutwurzel*, locis apricis.

Geranium saxatile, *ὄρησκηπέλον*. In saxis humidiorib. reperitur, potissimū circa arcem Hönsteinam, & in monte Ilfeldæ vicino, quem *Hartberg* vocant, & in montibus vltra Gerenrodā, qua fluuius ex angustis faucibus per saxorum crepidines decurrit, ac Suderodam pagum versus prolabitur. Folijs similib. Geranio secūdo, sed læuiorib, rubentibusq; cōstat, elegātoribus & sub-